

કવિ રામજીભટ્ટની બનાવેલી

ગુલબંકાવળીની વારતા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

મહાદેવ રામચંદ્ર બગુણે-બુકસેલર.

ત્રણ હરવાળ-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૩ છ.

પ્રત ૨૦૦૦.

સંવત ૧૯૧૩—સને ૧૯૧૭.

અમદાવાદમાં બનાસને ચક્રે ધી “નટવર” પ્રિન્ટીંગ
પ્રેસમાં ભોળીલાલ નારણદાસ-મેડીવાળાએ છાપ્યું.

દિંમ. રા. ગાંધી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૦૭૬ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ ઝુલખંડાવખાની વાત

વિષય ૬-૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
પુસ્તકાલય
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
૭૦૬૬

ગુલબંકાવળીની વારતા.

મંગળાચરણ—દોહરો.

શ્રી મલ્લપતી આરાધીએ, પુનુ બેઠ કરજેડ,
સહુ મળી કરી કરણા કરો, કોઇ માં દેસો ખોડ. ૧

સરસ્વતી મા કરણા કરો, વાણી આપો શુદ્ધ;
ખોટું ખરું લેતો નથી, કયા તમારી બુદ્ધ. ૨

પ્રથમ દૃષ્ટદેવને પરણુમુ, જેવી મુજ પર સહાય,
કરણા કરો હુ કરગર, આ અંથ માલનો થાય. ૩

ચોપાઇ—સીરકસ્તાન નામે એક ગામ, જલદસંગ રાજાનું નામ
રાજ ચલાવે રૂપી પેર, ધણી અલખત છે તેને ઘેર. વરણુ અદારે
વાસો રહે; શોભા ઇંદ્રના સરખી વહે; રાજાને પ્રધાનજ સહી, તે પણ
અતી ડાહ્યા છે તહી. તે રાજાને રાણી એક, તેહ તણો શું કહું
વીવેક; તેને પુત્ર પ્રગટયા છે ચાર, તેની શોભાનો નહી પાર. ફરી
પુત્ર જનમીયો એક, તેના લેખ કર્યા વીવેક; જોશીએ રાજાને કહું
તે લેખમાં એક કઠિનક ચયું, ત્યારે રાજા ખોલ્યા વાણ, કહો જોશીજી
ચતુરસુભણુ; સાંભળી જોશી કહે રાય, લેખ સુણો મહીમાય
પુત્રનું મુખ જોશો જ્યારે, આંખે અંધ થશો તમો ત્યારે, ત્યારે
રાજા ચમક્યો મન, જોશી કહે તે સત્ય વચન.

દોહરા—રાજાએ વજીર તેડાવીયો, કહી માંડીને વાત, કહે વ-

જીર હરે શું થશે, કાર્ય શું કરવું જાત ૧ પુત્રનું મુખ જોવું નહી, શું છે પુત્રનું કામ, મુકો એને વન જઈ ન આવે આ ઠામ. વજીર તમે ચોકી કરો, ના મુકો વીલો એહ, જળવળે જીગતે કરી, સાચુ કહું છું તેહ. ૩ વજીર સાંથી સંચર્યો, ગમે વન મોજાર; ખાર ગાઉ ઉપર જઈ કરે જતન અપાર. ૪

ચોપાઈ—એ વાત તો અહીંથી રહી, ઘેર રાજની શી ગત થઈ, વજીર ગયા પછી ચું થયું, પેર તેહની પ્રીતે લહુ. એક સમે પોતે રાજન નીકળ્યા મીજખાનીએ વન; ભુપ બેઠો વાડીમાં જઈ ખાનપાન કરે છે સહી. પછી નીકળ્યો ત્રગીયા બહાર, સાથી પોતે તેડ્યા સાર. સાથે સાથી તેને રહી, સીકાર રમવાની ઇચ્છા થઈ. મરઘ એક દીહું વન મોજાર, સાંધ્યું બાણ મુક્યો તોખાર; જાણે ધાયત કર આવે લાગ, નાસે હરણ તે અથામ. પુઠે રાયે મુક્યો તોખાર, નાસે વન મોજાર; સાથી સહુ પછવાડે રહ્યા, રાજ હરણના પુઠે ગયા. સાત જોજન તે નાહું જાણુ. તે હરણના લીધે પ્રાણુ; અશ્વ રાખ્યો ઉભો તે ઠામ. થઈ ગયું રાજનું કામ. પુત્ર પાંચમે તાજલમુખ નામ, જેને નીજ તજવ્યું ગામ, મુખ જોયે અંધજ થાય જાણી કહાડ્યો જંગલ માંય, એક દીવસ પ્રધાનજ સહી, શીખનાં વચન કુંવરને કહી; તેથી ક્રોધ ચડાવી કરી, આવ્યો સુત વન ભમતો કરી. તેના જોગ આવીને મળ્યા, લખ્યા લેખ ટાળે નહી ટળ્યા, દીડો આવતો રાજકુમાર. જાણે ખીજો ઇંદ્ર અવતાર. ધન્ય ધન્ય એ જનુની તન, જેની કુખથી થયું રતન; દ્રષ્ટ બરી જોયો જોટલે રાજ અંધ થયો તેટલે.

છપ્પો—ટળશે ભુંડી ભુખ, કંઈક ઉઘમ કરવાથી, ટળશે સ-તરનો ભેદ, દેશપરદેશ ગયાથી, ટળશે દેહમાં રોગ, રોજ આસડ કરવાથી, ટળશે દુરખજ દેહ, યહો જપ તપ કરવાથી; પુન્યો તો પાપ ટળે

સહી, મહાજનો કહે છે કથી; કવીજન મુખ વાણી કહે, લખ્યા લેખ ટળતા નથી. જય જોરાવર શરણુ, મેર ઉપર જઈ ખેસે; ખેસે ગીર ગુફાય, જય દેશ કે વીદેશે: પેસે જો પાતાલ, આપ આકારો જાયે. જય શેખને શરણુ, રહે વચે દળ માંયે, જોગી થઈ જંગલ ભમે, અનેક ઉપાય કરો કથી; કવીજન કહે સત માનજો, લખ્યા લેખ ટળતા નથી.

હો રશે—પુત્ર જાણે કોઈ રાજવી, રાય જાણે રાજકુમાર; ૬૪૮ ૬૪૯ ખેડતી મળી, ત્યાંથી ચાલ્યો અસવાર. ૧ નજર ભરીને નીહાળાયું અંધ થયો અશ્વ ને રાય; લખ્યા લેખ આવી મળ્યા. શાસ્ત્ર ખોટાં કેમ થાય, ૨ રાજાએ મન વિચારીયું એ મત મહારો જાણુ; જો-જોગીએ કહ્યું નિશ્ચે થયું, મેં નિશ્ચે કર્યું પ્રમાણુ. ૩ શોકાતુર મનમાં થયો તેને દુખ તણો નહી પાર; જાવા મારગ સુઝે નહી, વજર આવ્યો તે ઠાર ૪ પ્રધાન જે પોતા તણો, યુધ્ધજળ જેતુ નામ; પુત્રને શોધવા નીસર્યો, આવી પહોંચ્યો તે ઠામ. ૫ આવીને ઉભો રહ્યો કરી દંડ પ્રણામ, રાજા કંઈ નથી દેખતો. વિચાર્યું તે ઠામ. ૬ રાજા કેમ નથી ખોલતા, મેં તમને ક્યાં પ્રણામ, તમને અડસટે યોગખ્યા ક્યાંથી આવ્યા આ ઠામ. ૭ રાજા કહે શું ખોલીએ, અંધ થયો હું જાણુ; રાજકુંવર દીઠો અહી, તેડ પુત્ર નીરવાણુ છુટો કેમ મુક્યો તમે, અહીં કેમ આવ્યા આપ; મારી શીખ માતી નહી; નડયાં કરમનાં પાપ. ૮ શોકાતુર સરવે થયાં, સુણી આવાં વચન; પછે તેડી આવ્યા પુરવીખે, સેન્યા સહીત રાજન ૧૦ વારતા ચાલી પુરવીખે, પામ્યા શરીરે દુખ, પાપી પુત્ર પેન થયો, દીકું તેનું મુખ. ૧૧ ત્રાહે ત્રાહે સઉકા કરે, વરણુ અઢારે લોક, નીંદા કરે સહુ પુત્રની, ધરે છે મનમાં શોક. ૧૨ રાજા ચાલી ઘેર ગયા, તેને દુખ તણો નહી પાર. ભરી સભા ખેડો સહી, સરવે ક્યાં જુહાર. ૧૩

એથી પંડીત ને વેદીયા, વમદ વિપ્ર અપાર; આશીર્વાદ કીધા સહી.
મુખ્ય બોલ્યો તે ઠાર. ૧૪ શાસ્ત્ર વચન માયાં થયાં, અંધ થયો હું આંખ.
પાછાં નેત્ર આવે મુને, એવો છે ઉપાય? ૧૫ ત્યારે વીપ્ર સહુ બોલ્યા
વમદક શાસ્ત્રનું કામ પુરો તેડી ધનવંતરી, તે પુરે મન કામ. ૧૬

ચોપાઇ—વચન વીપ્રનાં મનમાં ધરી, વમદ સભા રાજ્યએ કરી;
મુલક મુલકના હકીમના જેહ, તેડાવ્યા સહી આણી નેહ ભરી સભા
સહુ બેઠા સાથ, રાજ્ય બોલ્યા બેડી હાથ; કયે પ્રકારે પામુ આંખ,
શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુરો શાખ મારે ધનવંતરી સહુ તમે, નિશ્ચયે કરીને
બોલ્યા અમે, એમ કહીને નમાવ્યું શીશ, ત્યારે વમદ બોલ્યા દશ
વીસ અનેક ઉપાય કરશે રાય, તોયે આંખ સારી ન થાય; લખીત
વાત એ નીશ્ચયે થઇ, દેખતો કરનારી છે તહી. ગુલખંઠાવળી પુણ્યજ
સાર તેહ મળે તો થાય કરાર. સાત જન્મનો અંધજ હોય, અડકે
કુલ કે નજરે જોય. તે મળે તો કામજ થાય, બાકી બીજો નથી
ઉપાય, એવાં વમદકનાં સુણા વચન, હરખ્યું ધણું રાજ્યનું મન.
બોળ કસવી અપરમપાર, સોધવા મે.કલ્યા ઠારે ઠાર. જે લાવે બંકા-
વળી બાળ, તે નરને હું કરું નિહાલ. અખુટ બંડાર ભરાવું વાસ;
વજર કરીને રાખુ પામ, સહજ જન થયાં તૈયાર, શોધવા નીકળ્યા
ઠારોઠાર. પાહાડ પરવત જોયા બહુ કામ, પણ ના મળે બંકાવળી
નામ; પુરવ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ સહી, કાંઇ જોવામાં બાકી નહી.
નીરાશ થઇ પાછા આવીયા, કાંઇ બાળ તો ન લાવીયા. લાચાર થઇ
બેઠા સહ સાથ, ત્યારે ધણ્યા રાજ્યએ હાથ અરે દહિ આ તે શું થયું
વમદ વચન તો મિથ્યા ગયું. કયાં જવું હવે શું કર, દેહત્યાગ કરીને
મર. અંધ તણો ધીક અવતાર, લાચાર થઇ બોલ્યો તે ઠાર.

કાહરો—લાચાર થઇ વાણી કહી, ત્યારે ઉઠ્યા સુત ચારપાશે
જઇ ઉભા રહ્યા, કરી વાતને જુહાર. ૧ ઓસીગણ થાણું અમે,
ખતરીસ લક્ષણ તાં, બંકાવળીને લાવીએ, મુખ્ય બોલ્યા એમ વચન

૨ ચતુરાષ્ટએ શોધી લાવશું, ઓસીગણ યાશું તાત; રજ આપો અમને તમે, બોલ્યા સભામાં વાત. ૩ રાજ કહે હું અધ થયો, વળી તમે જાવતો તંન; ધીરજ કેમ ધરી શકું, કેમ મળીશ મુજ મન. ૪ થોડા દીવસમાં આવશું, નીચે કરીશું કામ; માટે રજઆપો તમે, આ વેળા આ કામ પ નથી આશરો બાળ તણો, સરવે બા-ચારાં રાંક, અમલીના કામ સરે નહી, એ નીચે આડો આંક. ૬ સભા સરવે વાણી વહે એ બત્રીશ લક્ષણ તન, લાવે તેમાં સંદેહ નહી, એમ બોલ્યા સરવે વચન. ૭ ધીરવીર મહા પરાક્રમી, બુધ શીરોમણ સાર, એ ચતુરાષ્ટથી પેદા કરે, એ ગુણ તણા મંદાર. ૮ સારે રાજએ હીમત ધરી બોલ્યો તેણે કામ; હ્યો ખજનો અતી-ધણો સીદ કરો એ કામ. ૯ હસ્તી પાંચ અધરાવતી પાંચસે અ-ધાર, ખજનો આપ્યો અતી ધણો, કહેતાં ન આવે પાર. ૧૦ શુભ મહુરત જોઇ નીસર્યા કુચ મુકામે જાય, એ વાત રહી એટલે, બીજે કહું મહીમાય.

ચો.પાઠ—તાજલમુજને ખજરજ થઇ, પીતા અંધ થયો મુજને જોઇ, તેહની ચરચા મારે જોવી સહી. એ વાતમાં સંદેહ નહી મળ્યા જંગલમાં મુજને તાત, સાચી માતી કુંવરે વાત, ધીક્કાર પડ્યો મારો અવતાર, મુજ શીર બેઠી મોટી માળ, ધીક્કાર પડ્યું એ માઝ ૩૫, જોઇ પડુ હું મોટે કુપ. શું મુખ લખને હું ૩૬, માટે વીખ ખાઇને મર. એ વીચાર કર્યો જોટલે, કાસદ એક આવ્યો તેટલે, તેણે મુખથી વાણી કહી, રાજના કુંવર આવ્યા છે અહીં. બંકા-વલી લેવા કારણે, ધર તણ નીકળ્યા બારણે. તે મળે તે ૩૭ થાય, તો એ દેખે ૩૮ રાય. એવાં વચન કાલદનાં સુંણી, ખુશાલી વાધી મનમાં ધણી. વીચાર કર્યો પોતાને મન, હું જઇ મળુ મુજ બાંધવ જન, પછી પાર હું તેહનો લઉં, તે પ્રમાણે હું પશુ જાઉં તારી

ઉપર થયો અસવાર, માર્યો ઘોડો ન લાગી વાર. મુકામ કરી રહ્યાં-
તાં જ્યાં તાજલમુખ આવી પોહોચ્યો ત્યાં; ઘોડા મધે ઘોડા સહી,
કાંઈએ તેને ઝાળખ્યો નહી, એક સમયે તેના લશ્કર મહી, તેણે
પુછ્યું રાજકુંવરને જઈ, કાણ છે તમે બાળે વેશ, કેમ નીકળ્યા છે
પરદેશ. ત્યારે તે નર બોલ્યો બોલ, જાણે જીવ્યા અમરતની તોલ
પંથી મુસાફર થીએ અમા, પુછો છે તો મુણને તમે. નથી બાધ-
ખંધ સજન સાથ, તમ શરણે આવ્યા ઝાલો હાથ. ત્યારે બોલ્યા
સૈયદ સહી. ચીંતા કીકર કાંઈ કરવી નહી. મુખે રહો અમારી પાસ,
લશ્કર સ્વાધીન કરજો વાસ.

દોહરો—એમ અરસપરસ વાતો કરે; રહ્યા તેને સાથ, પ્રા-
તઃકાળ તહાં થકી સૈન્ય સંગાતે જાય, ધણા પંથ કાપ્યા સહી.
એમ કરતાં આવ્યું એક ગામ, દેરા તંબુ તાણીયા, કીધા સરવે મુ-
કામ તે નગર તણી શોભા ધણી. કહેતા કહી નવ જાય, નવ નવા
મેહેલ શોભી રહ્યા, દીસે ધણી શોભાય, રાજ ત્યાંના સતવાદીઓ,
પ્રજા તણો પ્રતીપાળ, દુઃખ નહી દેશમાં. શોભા અપરમપાર. ૪ તા-
રીક મુણી એવી શહેરની, હરખ્યા સઉ જો ઠામ, ચાર બાધ તે ચ-
તુર નર, જોવા લાગ્યા તે ગામ. ૫ દરવાજા પોળ ને બારીઓ ગલી
કુંચી ને બજાર, જળહળ જોત ઝળકી રહી શોભા ડારોડાર. ૬
જોતાં જોતાં આવીયા, જ્યાં બર્મા બજાર, ત્યાં એક મેહેલ દીડો સહી,
તેની શોભાનો નહી પાર. ૭ છત્રો ઝરખાં રાવટી, સહુ મેનાકારી
કામ, ચક્ર નાંખ્યો છે જરી તણો. જાણે ઇન્દ્રપુરીનું ધામ. ૮ ઢોલ
દીડો એક બારણે, ત્યાં છે સુદર કામ, ત્યાં સુદર નાર એક અવ-
નવી ને ઉંચા બહુ અવાસ. ૯ ચારે બાધ માહા ચતુર છે, પુછે
તેડીને પાસ, આ મહેલ છે કાણુ તણો, કાણુ છે એની જાત. ૧૦
આ ઢોલ મુક્યો શા કારણે, એ સંદેહ સરખી વાત. ૧૧

ચોપાદ—એ રીતે ચારે બોલ્યા વાત, ત્યારે જોડયા પેલે હાથ એ તો ગુણકા કેરું છે દાર, રાજદારથી શોભા સાર. દેવાંગના છે સુંદર રૂપ, નામ કન્યાથી શોભા અનુપ, પદમની હંસની ચીત્રીની નાર, તેને ગણતી નથી લગાર, જાણે ઝળકે જળહળ જોત, ઉદેકરે શોભે ઉદોત મોહની રૂપ છે સુંદરી, પૃથ્વી ઉપર એક અવતારી. લાખી ગુણકા એનું નામ, ઘેહેલું કીધું સધળું ગામ, લાખ રૂપીયા આપે જોહ, મુખ વીનતાનું વીરખે તેહ, પ્રથર દ્રવ્યના ઢગલા કરે, પછે ઢાંડીયા કરમાં ધરે, એક લાખનો એકજ નાદ, વીનતાને કાને પડે સાદ. સુષ્ણી સાદને દે છે માન, દાસી સાથે મોકલે છે પાન; તેડી જાય છે મેહેલની માંહી, જે કહેશે તે દરશે તહી દ્રવ્ય હોય તો નાદજ કરો, નહી તો મારગ માંહી પરવરો, એવાં દાસીનાં સુષ્ણી વચન, વીચાર કરવા લાગ્યા મન, એટલો તોલ રાખે સુંદરી, જોવી એને નજર ભરી, લાખ રૂપધ્યાનો એક ઢાલ. તે પ્રમાણે જોવું તોલ પાસે દ્રવ્ય તેને શી વાર. ચાર ઢગલા કરાયા તે દાર, પછે ઢાંડીયા લીધા હાથ, અવાજ કર્યા ચારે જથ્થ સાથ. લશ્કર પડ્યું પાદરે સહા, ચારે આવ્યા ગુણકાને તહી. તાજલમુખ રહ્યા લશ્કરની પાસ, ચારે આવ્યા ગુણકાને અવાસ.

દાહરો—કીધો નાદ ચારે જથ્થે, થયું વિનતાને જથ્થ. પ્રસન્ન થઈ ધણું કામની, બોલી મુખે વાણ. ૧ કો નર આવી પોહોતા સહી, દાસી દે જઈ માન, તેડી લાવો મુજ આગળે, આપો ફેફળ પાન. ૨ એવાં વચન દાસી સુષ્ણી, ઉતરી તેની વાર, સોળ સળ્યા છે શોભતા, તેની શોભાનો નહો પાર, ૩ જુહાર કર્યા નીચી વળી. બોલી મુખથી વાણ; બન્ને પધાર્યા રાજવી, છોજી ચતુ સુગળ ૪ શેઠાણી મારી તેડે સહી, મોકલ્યાં બોડાં પાન, ચતુરને ચતુર મળે, એમ કહીને દીધું માન ૫ તેડી ગઈ તે તારણી. ચરે ચતુરસુગળ

બેઠક મધે હાવી સહી; ત્યાંકા શેભે રૂદીઓ બાણ. ૬ પાટ પરવાળી તણો, જડીત હીડાળા ખાટ એ વિશ્વકર્માએ રચના રચી ધણી ચોભા છે ધાટ ૭ એક વીનના દીડી બેઠી તહી, તેની શોભાની પારજ નહી, જેવી કાને સુણી હતી, તેવી સુદર નાર. ૮ અમાનેણી કટી કેસરી, શેભે સકલ અવતાર જાણે વીજળી જળમી રહી, વદન કમળ આકાર. ૯ ધણી ચપળતા નારની, ખુબ તણી બંકાર, શોજ વરસની સુદરી, દેખે છે ચતુર નર ચાર. ૧૦ વીનતા ઉંડી ઉભી થઇ બોલી દાસ્ય વચન, બહે આબ્યા પ્રથ્વીપતી ધણું રીજ્યું માંડ મન ૧૧

ચોપાઈ—વીનતા બેઠી ઉભી થઇ, જોતાં ચારની શુધ નવ રહી આપી ખુરશી દીધાં માન, તે વીનતાએ આખ્યાં પાન. કંઈ નેવ ચપળતા કરી. ચીત ચારેનાં લીધાં હરી, ચારે ચતુરાઈ ભુતી મયા, જોઇ વનીતાને વ્યાકુળ થયા. વીનતા બોલી મધુરી વાણ, બહે પ-ધાર્યા ચતુરસુખણ. કાંઈ આજ્ઞા અમને દીજીએ, તમે કહે તે અમે કીજીએ. એવાં વચન વીનતાનાં સુણી. ચારે જણે વાણા બણી. હાખ રૂપીયા ઇચ્છો છો તમે, તે કારણ પુછીએ અમે ત્યારે વિ-નતા બોલી વાણ, સુણજો ચાને ચતુરસુખણ. મહારે રમત રમવાના કોડ, પરંતુ પહેલી નરશુ હોડ. ચેસાર તણી રમત છે જેહ રમન રમવા આંણી નેહ, જે હાંરે તો તો સરે દઉં, દાસ થઇ તેની પાસે રહુ. જે નર હારે આ કાર, તો તો કાડી મુકુ બહાર, હારે તો દ્રવ્ય મુકોને જાય, જીતે તો મુજ સ્વામી થાય ખત્રીશ લક્ષ્યા તેતું છે નામ મુરખ શું સમજે આ દામ. એવાં વચન વિનતાનાં સુણી વી-માસણ થઇ ચારને ધણી. ગમે તેવી પણ આખર નાર, એને જીતતાં કેટલીવાર, વારા ફરતી રમશે સહી, જે જીતશે તે વરશે લેઇ. એવો મનમાં કર્યો વિચાર, માંડી બાજી નવ લાગી વાર.

હાહુરે—માંડયા પાટ કંચન તણા, ચતુરંગી સોમરી સાર,

વીનતાએ ત્યાં મુકીયા, આરીને બેઠી નાર. ૧ બિલાડીને શીર દી-
પક ધર્યો, પછે બોલી મુખથી વાણુ, હવે વારાફરતીરમો સહી, તમે
છો ચતુર સુખજી ૨ જીતે તેની હું તારણી, હારે તેના લેઉં દામ,
એમ કહી બેઠી સહી, વીનતા તેણે ઠામ. ૩ એવાં વચન વિનતાનાં
સુણી, રીસ ચડી અપાર, તે મધેરી ઉઠ્યો, બેઠો સનમુખ નાર. ૪
ધણે ઠેકાણે ફર્યા તમે, તે આજ મુકશે માસ, એમ કહી પાસા
ચઢી, નાખ્યા તેણે ઠામ. ૫ સાચવે નજરે એક એકની, નાંખ્યા હમ
દાવ; ચાતુરી મલાવ ચોમણી, રાખી મનમાં બાવ. ૬ ગમે તેવી કરે
ચાતુરી, પણ પડે છે અવળા દાવ, વીનતાંની જીત બાજુ ધઈ, તેને
હમડે હરખ નવ માય. ૭ એક હાથ બાકી રહ્યો, જે પડે પાસ
પોખાર. તો તો જીતે તારણી. હારે રાજકુમાર. ૮

ચોપાઈ—પડયા પોખાર ને જીતી નાર, રાજકુમાર હાર્યો તે
હાર; ઉતરી ગયું પછે મુખનું નીર, આધા જઘને બેસે વીર, બીજે
બાંવડ ઉઠ્યો સહી, વીનતા સનમુખ બેઠો જઘ: તેણે પાસા લીધા
હાથ, રમવા લાગ્યો વીનતાની સાથ. તે પણ હાર્યો જીતાં સહી, તેની
હાંશ પણ પોંતી નહિ, ત્રીજે બોલ્યો વાણુ, ઉડી બેઠો ચતુર સુખજી
મુજને કોઈ જીતીન જાય, નથી સુંઠ ખાધીકાની માય, એમ કહીને પાસા
લીવ, રમન હતી તે જરૂરી કીધ. ધણી ચતુરી કિધો સાર તે પણ
હાર્યો ન લાગી વાર, ચોથાએ ચતુરાઈ બહુ કરી, તે પણ જીતી લીવો
સુંઠરી. ચારે નરનાં ઉતર્યાં મન, હળવા પડયા જેમ પીંપળપાન; રાંડના
જીત્યા જાશુ ફેક, હસશે પુરના સધળા લોક, એવો મનમાં કર્યો
વીચાર, શરી રમવા માંડ્યું તેહાર. ચચાર લાખની પાડી હોહ,
સોળ લાખ બરા તે ડોર. સોળ ચારને લાવે સહી, નહી તો સોળની
આશા નહી; એમ વીચારી પોતાને મન, રમવાને બેઠા તે દીન. વારા
ફરતી હાથાં ચાર, જીતી ગુણુદા નવ લાગી વાર. હાથાં જુમારી

અમણું રમે, ખુદી બ્રષ્ઠ થઇ તે સમે. વળી મનમાં ક્યો વિચાર
વિનતા પ્રતે બોલ્યા ચાર; હાથી ઘોડા ધનને માલ, લખી આપ્યું
તેને તતકાળ. હારિયે તો સરવે દીજીએ, જીતિએ તો તારૂણી
લિજીએ, એમ કહી રમ્યા તે ઠાર, તે પણ જીતી લીધું નાર કાંઈ
હોડ શોડ આ ઠાર, નહીતો મેહેલેથી નિકળો બહાર. સુણીને વચનને
લાગ્યું દુઃખ, બોલ્યા ચાર જણા તે મુખ. ચોથી રમત રમિયે અમો
કરીયે હોડ તે સુણીને તમો, જે હારીએ તો થઇએ ગુલામ, નહિ
તો તને કરિએ એ હામ. એમ કહિને રમીયા તહી, વિનતા તે પણ
જીતી ગઇ ઝાંખા થઇને બેઠા તહિ. પછી વિનતાયે વાણી કહિ.

હોહરો—હાર્યા ચારે ચતુર નર, હાથી ઘોડા ધનને માલ; ગુ-
લામત ખત લખી આપીયું, પછે કેદ કર્યા તે હામ તે ગઇ વાત તે
ગોંદરે, લશ્કર પડયું તે ઠાર, હાર્યા ચારે રાજવી, જીતિ ગુણકા નાર
૨ ગુલામ થઇ તે તો રહ્યા નવ પોતી મનની આશ; એકે અરથ
સર્યો નહિ, એક થયા નિરાશ. ૩ એવી વાત સર્વે સુણિ, મનમાં પામ્યા
દુઃખ; નાહું લશ્કર ત્યાં થકી, ઉતર્યા સરવનાં મુખ. ૪ તાજલમુખ
રહો એકલો બાકીએ તજીયુ હામ; દુઃખ ધરી મનમાં રહો શું
કરવું હવે હામ. ૫ નામ બોળ્યું ચારે બંધવે, લગાડી કુળને લાજ;
ગુલબંધાવળી લાવતાં કરે ગુલામિ કાજ. ૬ પરમેશ્વર પ્રતાપથી
જીતું ગુણકાની જાત; છોડાવું મુજ બ્રાતને પછિ લખીત પદારથ વાત.
૭ કરતા હરતા ફરતાર તું. મુજથી કાંઈ નવ થાય, એમ વિગારી
મન વિશે આવ્યો નગરી માંય ૮ શેરી ચવટાને ચાવડી જોયા ચોક
બજાર; ફરતો ફરતો આવીયો, એક અમીરને ઠાર. ૯ મોટો મેહેલ
નવ હુંકિનો દવાર બેઠા ફરવાન; દીઠો તેણે રાજવી દીધાં ઝાઝાં
માન. ૧૦ કોણ દેશથી આવિયા, શું છે તમારું નામ. બત્રીશ લક્ષણ
દિસો તમો શું ધારો છો હામ. ૧૧ ત્યારે રાજકુંવર મુખ બોલીયો

અમો મુસાફર જાત, આ મેહેલ છે બાઈ કોણ તણો, એટલી પુછું
હું વાત. ૧૨ ત્યારે દરવાને વાણી વદી, એ અમીરતણું છે ધામ;
બુધી ધણી બહુ ચાતુરી, ઘેર ધણા છે દામ. ૧૩ ત્યારે રાજકુંવર
મુખ ખોલિયો, એક કરો મુજ કામ; અમીરને જાનને કહો એક
મુસાફર આવ્યો મુકામ. ઉમેદવાર મળવા તણો ધણી ધનિષ્ઠા મન
માંય; હુકમ કરો તો આવીયે, એમ કહો જાન ત્યાંય. ૧૫

ચોપાઈ—એવાં વચન દરવાને સુણી, ગયો ત્યા અમીરના
બણી; સનમુખ રહીને કરી સલામ, પછી અરજ કરી તે દામ.
મુસાફર એક આવ્યો દાર. તેમાં રૂપ છે અપરંપાર, બનિશ લ-
ક્ષણી છે જાત, તેણે એક કહાવી છે વાત, અમીર સાથે મળવું છે
સહી, એવી તેણે વાણી કહી. એવાં દરવાનનાં સુણી વચન, હરખ્યું
તે અમીરનું મન તેડી લાવે માહરી પાસ. મોકલ્યો તેડવા તરત
દાસ; ગયાવ્યો સેવક તેણી વાર, કરજોડીને કર્યો જુહાર, અમીર
હમારા તેડે ત્યાંય, બેઠા રગ મેડીની માંહ માટે ચાલો હમારી
સાથ, એમ કહીને જોડયા હાથ સમા કરી બેઠા છે જ્યાંય રાજ-
કુંવર જાન પહોંચ્યો ત્યાંય; રાજ રીતથી કર્યા જુહાર, અમીર
રીઝ્યો અપરમપાર, મુખ શોભે જાણે ઉગ્યો સુર. એવું રાજકુંવરનું
નુર, ધણી શોભા ને રૂપ વિશાળ, તે જોઈ ને ઉપન્યુ વહાલ; પાસે
બેસાડી દીધું માન, મુક્યાં આગળ ફાળપાન, ક્યાંથી આવ્યા ને
ક્યાં રહો, કામ કાજ અમસરખુ કહો, બાળપણમાં જોખન વેશ
કેમ નીકળ્યા આવ્યા પરદેશ, રાજકુંવર મુખે બોલ્યો બોલ જાણે
જીભ્યા અમરતની તોત્ર, પુરવ દેશ વસીએ અમો; પુછો છો તો સુ-
ણજો તમો. જાણે ક્ષત્રી કેરા તન, નથી માત પીતાને સન્જન;
જાંચ આબ નીચી ધરતી સહી એ વીના બીજું કોઈ નહી ઉમેદ-
વાર ચાકરીતો જાણ, જ્યાં અંજર ત્યાં રહેશું નીરવાણ; જે ફર-

માવે તે કરવું કામ, બત્રીસ લક્ષણ મારું નામ એનાં વચન અમીરે
સુધી ખુશાલી વધી મનમાં ધણી; મુજ પાસે તમે સુખે રહો મન
ગમે તે મુસારો લહો, ખાવ પીવેને મોજને કરો, શહેર બજારમાં
સુખે ફરો, એમ કહીને રાખ્યો પાસ પોતી મનડા ફેરી આશ.

હાહરો—એકાંત જગા આપી સહી, ત્યાં ઉતર્યો રાજકુમાર;
બોજન કરે મન આવતાં જઈ એસે દરબાર, ૧ હાસવીનાદને ચા.
તુરી કરે રાગને રંગ; ચતુરાધ ચલાવે ચોમણી જમ અમીરને સંગ
૨ શેતરંજ ગંજફા શોમટાં રમે અમીરી પાસ, એક ધડી વીસો મુકે
નહી તેને દીઠે મનડુ હુલાસ, ૩ પાછલો દીવસ ધડી એક રહે; તે
વખત નીસરે બહાર બજારમાં ફરી કરી ઘેર આવે રાજકુંવર, ૪
એ કરતાં દીન વીત્યા બહુ; પછી કીધો મન ત્રિચાર આમ એસી
રહે સીધી નહી, અમીરના ઘર મોજાર; પછી એક સમે બોલ્યો સહી,
અમીર પ્રતે તે વાત, શોદાગર એક મીત્રથી પ્રીત ધણી મુજ આત,
બળે ધડી જવા તણી, માહરા મનની હામ; હુકમ હોય જો તમ
તણો તો જાઉં તે મુકામ ૭ અમીર કહે સુખે પરવરો એ વાતેમુજ
મન ઝાઝી વાર કરશે નહિ; એમ મુખે બોલ્યા વચન ૮ વાર કહાને
નિસર્યો ફરે તે નગર માંચ; ચોરસ રમે છે ચતુર નર. જમને તેને
લાંચ. ૯ માન દીધું સરવે મળી પુછે છે સમાચાર; ઘટે તેવો ઉતર
કહ્યો સંકુ હરખ્યા અપરમપાર. ૧૦ ચાર ધડી બેડો સહી જોયો
સધળો ખ્યાલ; જુદાર કીધો સરવે, ઉડ્યો પોતે તતકાળ. ૧૧
ચતુર નર બોલ્યો સહી, આવજો નીત આ કામ; મુકાથ છે તમ
તણો, એમ કહીને કતી સલામ ૧૨ પાછો આવ્યો મુકામ તે કર્યાં
આવતા બોજન; પછી અમીરને રીજવ્યો, એટલે આથમ્યો દન ૧૩
રજની વીતી રંમમાં ઉઠે થયો સવાર; તણ પેહોર કરી ચાકરી

મરે! મીત્રને દાર. ૧૪ ચોકસની બાજુ રમે, બલાં ખેલાડી સાથ;
માંગ્યા દાંવ લાવે સહી, એવા એના હાથ. ૧૫

ચોપાદ—મલા ભલા નદ આવે તહીં કોઇ તેને જીતી જાય
નહિ, મુકામ સહુના અહંદાર, એવો ખેલાડી અપરંખપાર. ધણી
દિવસ રમત રમીયો સહી સામેત રમત કિધિ તહી, પછિ વિચારું
મન મોજાર; હવે જાજી ગુણકાને દાર. તેના ધરની ચરયા જોઈ માથ
મનનો સંદેહ ખોડ; કોણ પ્રકારે જીતે નાર, તેનો પુછી કાઢાડુ પાર.
બેદ પ્રપંચ કરશુ આજ, તોતો સરસે માર કાજ, નહિ તો કામ
થવાનું નથી, હીંમત મુકે શું થાય. એવું વિચારી મનની માંચ,
ગુણકાના ધર આગળ જાય, નિકળી ધરમાંથી એક નાર, ધણી વૃદ્ધ
છે અપરંખપાર. જોડીકા કારમાં જાણી ખરી મદમાતી ચાલે સુંદરી;
એક ચતુર નર હોયો છે જહાર, તેને પુછી જોયું તે વાર આ ધણી
વૃદ્ધ ડોશીની કાય, નથી ચાલતા એના પાય: સજન સહોદર છે કે
નહિ; એ વૃદ્ધપણે દુઃખ પામે સહી. એવાં કુંવરનાં સુણી વચન
હસીને બોલ્યો તે મન; આ લાખી ગુણકાંને ધામ, એના ધરમાં
ધણા છે કામ. તે આડેશીને છે હાથ, એમને પુછી કરે છે વાત;
સહુ મુસાશરને લાવે અહીં, રંડાને દયા ન આવે મન માંહી. તેવાં
શળ જોગવે છે કાય. તમો શુ જાણો વારતા રાય, તમો જાતે મુસા-
શર સહિ, આજ તે કાલે નહિ. એમ કહિને હરયો તે દાર, મનમાં
હરખ્યો રાજકુમાર. સલામ કરી લાંથી નિકળ્યો, આગળ જઈ ડો-
શીને મલ્યો. જઈને ચરણે નમાવ્યું શીશ, દંડવત કર્યા દશ વિશ-
ખછે તલસવા માંડય પાય, રૂદન કરે છે ઘાટે રાય. ડોશી અચરત
ચંદને રહી, મુખેથી તેને વાણી કહી; કોણ છે રે બાપ તું તો જન,
શા કારણ તું કરે રૂદન. સુરાપાન કર્યું છે કાય, તેથી રૂદન કરે મું
માય; મહારા ચરણ તલાસે આજ, પુત્ર મરજ્યો તારા કાજ. કો

કોણ જાતી ને શું નામ, ક્યાંથી આવ્યા, આણે હામ; એવી વાત પોતે ચિત્ત ધરી, ડોશી પ્રતે વાતજ કરી. ડોશી સુણીને હરખી મન, સાંધે લઇને ચાલી તન; માથે તેણે ફેરવ્યો હાથ, સુખે રહો તન મારી સાથ. ખાન પાન કરાવ્યાં સહી, પછી તેને વાણી કહી; અમો જમશું માતાજી આજ, પરાધીન ચાકરીને કાજ. પુત્ર જવા થયો તૈયાર, બોલી ડોશી તેણીવાર; પુત્ર વળી આવજો કાલ, એમ કહી વળાવ્યા બાળ. ત્યાંથી આવ્યો અમીરને ઘેર, તે વાતની કોઇ નવ જાણે પેર, અમીરનું કરે છે કામ, મિત્રો સાથે રમે તે હામ, વળી ડોશી પાસે બેસે જઇ, મધુર વાણિ બોલે સહિ. માતાજી ૪૨માવો કામ, હુંહું પુત્ર તમારો જાણુ મુજને આસરો તમારો સહિ, મારે માથે ખીગુ કોઇ નહિ, ઘણાં બોલે મધુર વચન, તેમ તેમ ડોશીનું હરખે મન, એક ઘડી જો મોડો જાય, ડોસિ અત્ર પાણી નવ ખાય, દેખે ત્યારે સુખી થાય, એવિ વશ કરી તે રાય એક સમે ડોસીની પાસ, આગળ મુકી મોહોર પચાસ, મહીનો અમિરે આવ્યો તેહ, તમ પાસે લાવ્યો છું એહ, ખરચ પાણી જે જોઇએ સહિ, તે માટે હું લાવ્યો અહીં, એમ કહિને આપી હાથ, ડોસી બોલી કુંવરની સાથ, કેટલા કાળ જીવિશું હામ, મારે દ્રવ્યનું શું છે કામ, મારી પાસે ઘણો છે દામ, જે જોઇએ તે લેજો આ દામ, કુંવર કહે મારે માથે તમો, જે જોઇએ તે લઇશું અમો, પુત્ર જે લઇ આવ્યો ધન માતા સાચવે કરી જતન, પુત્ર કહે માતાજી રાખો તમો, તમારે આશરે જીતુંહું અમો, એવિ વાણિ મધુરી નુણી, તેમ તેમ ડોસિ હરખે ઘણી, જોગીને વશમાં કેપજ જેમ, રજા ને વશ ડોશી તેમ, જેમ સરખને વશ કરે ગારડી, તેમ કુંવરે ડોશી વશ કરી, અંધ જેમ પામે લોચન, તેમ પુત્ર જોઇ હરખે ડોશીનું મન. ઘણા દિવસ એમ ગયા વહી, ત્યારે રાજકુંવરે વાણી કહી, પુરૂષ ચરિત્ર કર્યું તે

વાર, વિસ્તારી કહું આ ઠાર; શ્રોતા જન સાંભળજો સહી કરીએ એવી વાણી કહી.

દાહરો—એક સમે ત્યાં બેઠ જણા, એકલાં વન મોજાર; ત્યાં એક કુપ દિઠો સહી, તેમાં જળ તણો નહિ પાર. આ જળ મધે હું પડું, તું જોજો મારી માત; પાછા પગ અહીં નહિ ધરું, તું નિશ્ચે જાણજો વાત. ડોસી ધણું મન કળકળી બાધ એ શું બોધ્યા બોલ; પુત્ર કહે કરતક કર્યા, ખરી વાત તું બોલ, ત્યારે ડોસી મન રીજી ધણું, આનંદ દેવ્યો અંગ; કરવા લાગી વારતા, તે ચતુર નરને સંગ. પુત્ર જે માગે સહી, તે આપું તને દામ; તું મરીશ ત્યારે હું મરીશ, શું સરશે એમાં કામ. પુત્ર કહે માતાજી શુણો તમે આપો ધન અ-પાર; એક વાતનો સંદેહ મુને, તે જાણજા આ વાર, તમ વિના ભાગ-નાર નહિ, મારા મનની ભરાંત, તીજી માણસ સાથે નથી, બેઠા છીએ એકાંત, ડોશી કહે સુણ દિકરા, શું સંદેહ તુજ સમ; તે ભાગું આણી ધડી, વળિ લો ઝાઝુ ધન, એમ કાંઈ વચન આપ્યું, સંદેહ ભાણુ આ દામ; રાખી વાત કરો અમો, તે વાંતે શાક્ષી શ્રીરામ, ત્યારે તે નર બોલિયો, સાંભળ મારી વાત; લાખી સરવેને જીને, ભાગો મનની બ્રાંત, બલા બલા હારીઆ કોષએ ન જીતે નાર કોષ જીતી શકતું નથી, તે સંદેહ મને અપાર, કરોડોપતિ કોંકર કર્યા. રાખે ધણો એક તોર, કોણુ ધટની ઉપાસના, કોણુ તરણી શીર જોર, નથી દ્રવ્ય મારી કને, મને નથી રમવાનું મન; સેહેજે વાત પુછો અમો, એમ બોલ્યો મુખથી વચન.

ચોપાધ—ત્યારે ડોસી બોલી બોલ, સાંભળ દિકરા એનું તોલ; એ વાત વિસ્તાર અમો, કોષ આગળ નવ કહેશે તમે, કદાપી જશે તિજે કાન, તે વાત ઉતરશે માન; કહેશે ધર માર્યું ધરની થઈ; એટલી એમ મુજને છે સહી, પુત્ર કહે પ્રતીજા કર, બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ;

એવી પ્રતિજ્ઞા કરી જ્યાં, ત્યારે એલી ડેસી ત્યાં લાખી પાસે કાંધ વિદ્યા નથી, નથી ધસ માથે સરવથી; પામા છે વિનતાને હાથ, બરે છે મોટા સાથે બાથ, ખીજે એટ કરે કરે છે ઉપાય. તેથી નર સફ હારી જમ; એક બિલાડી પાળે છે નાર, તેને કેળવી અપરમપાર; દિપક તેને માથે ધરે, પછિ રમત તે જરૂરી કરે, નવ હાલે નવ ચાલે મંઝાર, કરી ઠામ બેસે છે ઠાર, ખી ઉંદર પાળે છે જલ્મ; ધણા કેળવ્યા છે નિરવાણ, બિલાડી પાસે બેસ સહિ, મુખ આગળ પણ ખાએ નહિ, ઉંદર બિલાડીનો ત્યાં મેલ, ગુણકા નરશુ માટે બેલ, મન ખમતા દાવ જોખએ જોહ, બિલાડી સ.મુ જીવે તેહ. અરદન ફેરવે તેની વર, દિપક ઝંખો પડે તે ઠાર; ઉંદર પાસા ફેરવે સહિ, તે પ્રકારે જીતે તહી, ખીજ વિદ્યા કાંધ પાસે નથી, સત કથી માનો સરવથી, રાજકુંવર ત્યારે રીજ્યો મન, માતાજી એ સત વચન, સંદેહ મન તણો ભાગ્યો શહી, ડોશીને પગે લાગ્યો તહી, ગયાં ઘેર પોતાને તત્કાળ, ડોશીને ધણું ઉપજ્યું વહાલ આપી જવેર હિંસાની માલ, ત્યાં તો કુંવર થયો નિહાલ; કરે ચતુરાઈ તણો વિચાર લીધું દ્રવ્ય ને નીકળ્યા બહાર. બરી બજારે થમને જમ, દિહો વાધરી ઉમો ત્યાંય, એક નોળીવાનું બચ્યું સાર, વેચવા ઉમો બરે બજાર. એથી જીતવાનો તે નાર, એવો મનમાં કર્યો વિચાર માટે લડ તેને હું અહીં. આપી મુલને લીધો શહી. બાંધ મધે ઘાલ્યો તેણીવાર, તેને કેળવ્યો અપરમપાર.

ટાહરો—સોમરી મારે હાથની, કે ચડપ નીકળે બહાર; મુખક એકને પકડે સહી, યાન કંતા વાર. ૧ દેમડી મારે હાથની ત્યારે જમ કરે શિકાર, એ રીતે તેને કેળવ્યો, દિન થયા દસ બાર. ૨. પછી સલામ જમને કરી, અમીર ફેરી પાસ; જમવાને મુજ તેડિઓ માટે રાજ આપો રજાય. ૩ મિત્ર હમારો એક છે, તે તણું છે લખ; ખીજે સવાલ મુજ તણો તે કહું છું મુખ વચન. ૪ લગ્ને

જાવું છે માહરે, તેની ચિંતા મુજને થાય; કીરપા મુજ ઉપર કરો
તો લગ્ને મુજથી જવાય. ૫. એવાં વચન અમીરે શુભિ, આપ્યાં વસ્ત્ર
અપાર; આલુષણ ધણાં શોભતાં, કહેતાં ન આવે પાર. ૬ અમુલ્યજ
શિરપેચ આપીયો, જેને જરીના તાર, સાલ જોડો સવાલાખનો,
રતન જડીત એક હાર. ૭ પગના તોડા સોના તણા કોટમાં મોતિના
હાર, કડાં સાંકળાં કઠીઓ, પેહર્યાં એવા શણગાર. ૮ પ્રતીર્ષાંખ
ખીજું પ્રમદીયું, જાણે જળહળ જોત; જાણે કામદેવ પ્રગટ થયો, અને
શોભે ઉદ્યોત. ૯ અમીર જોષ્ટને રીજો, આપ્યો એક તોખાર,
અથ જોસિને પરવર્યા, મિત્ર તણા દરખાર. ૧૦ વચન અમીરનાં સુણી,
કુંવરે કર્યો જુહાર: અથ જોશીને પરવર્યો તે ગયો ગુણકાને હાર. ૧૨

ચોપાઈ—સમી રાજાએ ઉતર્યો તે હાર ગયો લાખીના મહોલ
મોઝાર; જાણે ઉચ્ચો જેવો સુર, એવું નીરખ્યું નરનું નુર. દરવાન
પણ જોલી નવ શક્યો, પોતે ચાલ્યો ધરમાં ધસ્યો; જઈ મેડીએ
ચડ્યો સહી, વીનતા ખેડી દીડી તહીં. વીનતા ઝાંખી જોતામાં થઈ,
શુધ યુધ તેમાં નવ રહી; દાહું કામણમાર મુખ, ગુણકા જોતાં પામી
સુખ, જાણે ઈંદ્ર તણા અવતાર, ધણું રૂપને શોભા સાર; નથી મા-
નવી સાથે કોઈ, કારણ રૂપ દીસે છે જોઈ. આપી આશન ઉભી નાર,
હશી જોલી વચન તે હાર; કોણ દેશ તણા છો ભુપ, રાજ તેજ
રહીયાળું રૂપ, કેમ આવ્યા તમો માહારે ધામ, શું ધાર્યું છે મનમાં
કામ; હુકમ તમારો માથે લીજો, જે કહો તે હાજર કીજો, ત્યારે
કુંવર જોલ્યો વાણ, સાંભળ વીનતા ચતુર સુજાંણ. અમો મુસાફર
આવ્યા આ ગામ, અમીરના ધરમાં કર્યો મુકામ; ખુમી તમારો સુણી
અપાર, ધણી સુધડ છે લાખી નાર, રમત રમી જાણે છે ખડુ, જે
જાય તે હારે સહુ. સુણી વાત જે હરખ્યું ચીત, રમવાને જાવું
ખચીત. પરદેશી મુસાફર આવ્યા ઘેર, કરી સળમ રૂડી પેર; એવાં

મધુરાં સુણી વચન, ખાનપાન મુક્યાં તે દન; બક્ષ ભોજન કરાવ્યું સાર, પછી બેલી મુખથી નાર. મેંતો નિયમ લીધો એક જાણ, તે વાતનું કહું મંદાણ. રમવાનો રાખે અભિલાખ, તે લાવે રૂપિયા લાખ, પ્રથમ તો નર હગલો કરે પછે મેડિ ઉપર ચડે. હારે તો દાસી થઈ રહું, જીતું તો લાખ રૂપિયા લેઉ; એવો નિયમ છે માહરો સહી તમે કહો તો રમિએ અહીં, વચન મારું મિથ્યા નહિ થાય, તે વાતે ઘટે મહિમાય, જીત્યાનો વાજો છે ઢોલ, એવો બોલિ તે બોલ; લાખ રૂપિયા આમળ ધરે, તે નર રમત જરૂરી કરે.

દોહરો—એનાં વચન વિનતાનાં સુણી, બોલ્યો રાજકુમાર, અહંકાર રાખે અતિ ધણો, તને કોણુ વરસે આ ઠાર, ધણા સાથે જીતી સહી, તોય ન સરીયું કાજ; પરમેશ્વરના પ્રતાપથી, જીતું તુજને આજ, ધણા નર જીતિયા કંઠણુ છે આજનું કામ; ચતુરાઈ કરજો ચોગણી, જેમ પોચે મન હામ, મુદ્રિદા આપી કર તણિ સવા લાખનું મહિં નંગ, વિનતાની આગળ ધરી, આનંદ આણિ અંગ, જોઈ વિંટી અમુલ્યની, હરખી મતમાં તે ઠાર, માંડિ બાજી તેણે સમે, રાજકુંવરને નાર. પછે બિલાડી માથે દિપક ધર્યો, ત્યારે ચમક્યો પોતે મન, નીશાની સાચી મલી, ડોસિનાં સત્ય વચન. મુખ કને દિઠો સહી થયો તદા અજાણુ; રમત તે જરૂરી કરી લીધા પાસા હાથ. જાણી જોઈને હારીઓ દે છે અજાણા ધાજ; હઠ કરી રહી પોતા-તણી, જીતી ત્યાં ગુણકાજ. ૮ પોખારામાં આવી રહી બાજી ત્યાં તેણીવાર; આવે પોખાર વીનતા તણા, હારે રાજકુમાર. ૯ એવું મન વિચારીયું બિલાડી સામું તે હામ; ત્યારે મુસ્તક તેણે ફેંવ્યું, વિનતાની પોચે હામ, ૧૦ દીપક જોતામાં ઝાંખો થયો નાંખ્યા પાસા તે નાર. ઉંદરે પાસા ફેંવ્યા પોખાર કર્યા તે વીર, ૧૧ જીત્યાનો

જશ વાંધીઓ, હાર્યા તમે ચતુર સુજાણ, ચતુરાષ્ટ્ર યોગણી દાખવી,
એમ બોલી વીનતા વાણ.

ચોપાદ—એવાં વિનતાનાં સુણી વચન, ખીજી રમત માંડી
રાજન; હારજીતમાં મુક્યો હાર રમવા લાગ્યા નરને નાર. ધીર વીર
બેઠો તે હામ, નાંખે પાસા મુખ લેઇ નામ; ખત્રીસ લક્ષણ જે નર
કહેવાય, કોઇનો ગાંજ્યો તે નવ જાય, બહા નર મુકે મામ, કોણ
માત્ર એ વિનતા નામ; એક હાથ ખાલી નવ જાય, જેવા માગે
તેના પડે દાવ. ધણી ચતુરાષ્ટ્ર વિનતા કરે પણ એક વાતે અરથ
ન શરે; વિનતા પામવા લાગી હાર દિપક સામુ જેયું તે હાર કુંવરે
પાસા નાંખ્યા જોડે, મંજરીએ શીર ફેરવ્યું તેટલે; ચડપ ઊંઘર
નીમર્યો સહી, પાસો અવજો કીધો લઇ કુંવરે સોગટી મારી તેણી-
વાર તરત નીકળ્યો નોળાઓ બહાર; ઊંઘર તણી પકડી કોટ, નાહી
ખિલાડી મેહેલી દોટ, સાતમે ઘેર જઇને ફરી, રમત બંજ તે વેળા
કરી રાજકુંવરને ચડી છે રીસ, કોષ કરી બોલ્યો તે દીસ. તારી
આરિ અક્કલમાં ઉઠિ વાટ, કંચન તણા તેં મુક્યા પાટ, નારિ બુધિ
પગની પાનીએ વશી રાંડ જતને અકલ કશિ. ધરમાં દીવી સરખી
નશી, ખીલાડી શિરદીપક સરવધા; મુકેઃ ઝવેર હીરા કે લાલ. થામ
અજવાળ ઝાંઝ ઝમાળ. નીકર આવો મારી પાસ. આજ કરવાનો
તુજને દાસ જાણી જોઇને હાર્યો તુજ સાથ, હવે તો ધસવા પડશે
હાથ એમ કહી કહાડ્યો એક મણી, જાણે: શોભા પ્રતીમી'ય તણી;
બાગ્યું વીનતા કેર જોર પડી ખસીઆણી તેને ઠોર. હમ્મડે દુઃખને
મોંહડે હસી, એ વાતમાં ચોંતા કશી; હવડાં હોડ હારીને જશો,
જશો માલને દુખીયા થશો. આગળ કંઇક હારી ગયા તે નર તો
ઠેકાણે ન થયા; એવી ગતી તમારી સહી, શો ઉધમ કવો અહીં;
મે બહા બહા દીકા રાજન, તે સહુ હારી ગયા મહાજન. કોઇની ગાંજ

હું નવ ગધ, અથાગ નર આઘાતા અહીં; તમે ભાગ્યે મારો અં-
કાર સીતેર લાખ જત્યા આ ઠાર, માટે આજ રમવાને કોડ પાડવી
આજ તમથું હોડ; સીતેર લાખ જતું હા લઉં હાઈં તો ધસકીમત
હઉં એમ કહીને બાજી ધરી, રમત હતી તે જારી કરી; ધણી ચ-
તુરાધ કરે તે નાર, જત્યા બાજી રાજકુમાર, ઉતરી ગયું વિનતાનું
મુખ, ધણું તે મનમાં પામી દુઃખ ચંદ્ર સજામાં પેસે જેમ, વિનતાનું
વહન ગયું છે તેમ, નીચુ જોધને વિનતા રહી, ત્યારે કુંવરે વાણિ
કહી; વળી કાંધ હોય મનમાં કોડ, તો તો પાડો ખીજી હોડ, હાર્યો
જીગારી બમણુ રમે, લાખી મુખ બોલિ તે સમે, ધન માલ તુજ
પાસ નથી; એક વાતે રસુ સરતથી; અમીર ઉમરાવ રાજ તન,
ગુલામ કરી રાખ્યા બોવન, તેની હોડ માફ અમો, જતો તો લધ
જવ તમે રાજકુંવર હરખ્યા તે ઠાર, માંડી બાજી નવ લાગી વાર,
પરમારથનું કરવું પુન્ય, છોડાવું રાજકુંવરના તન; પ્રભુ લાજ રાખ-
જે મહારી, એમ કહીને રમત જારી કરી તે બાજી જત્યા રાજન,
વળી તે બોલ્યો મુખથી વચન; ખીજી હોય તો ફરમાવો દાજ, લેશ
માત્ર ન રાખશો લાજ, નિચુ જોધ વિનતા રહી ગદ ગદ કંઠે વાણી
કહિ; સર્વે વસ્તુ હારી ઠામ, નથી કાંધ મિલકતનું નામ, નસિબો
મુજ આગળ કઈ, માહરી કાયા હું હોડમાં ધઈં જો જતું તો
સર્વે લઉં, હાઈં તો દાસી થઈ રહું, તે પણ કયુલ કર્યું સાર, માંડી
બાજી નવ લાગી વાર; રાજકુંવર ભાગ્યશાળી સહિ, તે પણ બાજી
જત્યા તહી.

હાઈંરો—વાળાં વજડાળ્યાં જતનાં, હારી ગુણકા નાર વાત;
આલી તે પુર વીખે, ગલી કુંચીને બજાર, વિનતા કર જોડી રહી
બોલી મુખથી વાણ; હું તો દાસી તમ તણી, જે કહો તે કઈં
પ્રણામ. ૨. હું હારી જત્યા તમે, આ લોની ગ્રંથ બંડાર; સહુ

આગળ ધરી, તે વેળા તે ઠાર. ૩ કોણુ નગર છે તમ તણું, કોણુ તમારો તાત; રૂપે રવી સરીખડા, વળી કોણુ તમારી માત. ૪ બ્રહ્મા વીળુ રૂપ તમે, ધર્યું માનવ રૂપ; અહંકાર ભાગવા માહરો, પધાર્યા દેવ સ્વરૂપ, પણુ સંદેહ ભાગો મન તણો, કરું તમારી દાશ, પ્રતી-
વ્રતા હું પદમણી, શેવા કરું રહી પાસ. ૬ કોઇ નરનો કર અટ-
ક્યો નથી, એ વાતે સુરજ સાખ કહો તો દેખાડું પારખુ; એમ બોલી વીનતા લાખ. ૭ મેં ધાર્યું તું મન વિશે, મુને જીતે તે બરથાર; તે ઇચ્છા માહરી પુરણ થઇ, મુજ ભાગ્ય તણો નહિ પાર.
૮ ઇશ્વર આણુ આ વાતમા, જીહું બોલું આ દિશ; કેટી બ્રહ્મ હત્યા મુજને પૃથ્વી પાપ શીશ. ૯ શાચી વાત તમે કહો, પુરો મનના કોડ; છાવો લાખેણો લીજીએ, આપણુ જીગતે જોડ. ૧૦ રાખી વાત જે તમે કરો, મુજ હત્યા તમ શીશ; આશા ભંગ મહારી થશે, દુભાશે જીગદિશ. ૧૧

ચોપાઠ—એવાં વચન વિનતાનાં સુણી, રાજકુંવરે વાણિ બણી; મારી વીતકની કહુ છું વાત, સાંભળજે તું ચીત સંગાત જે પોતાને થડીયું દુઃખ, તે સર્વે માંડી કહું મુખ, ત્યારે વિનતા વિકાશે મન, ધણું દુઃખ કરી તે બદન, ત્યારે રાજકુંવરે કહું નાર મારા મનના કહું વિચાર; એક મોટી મનમાં આશ, જવું બંધાવળીની પાસ ત્યારે ગુણકા બોલી વાણુ, સાંભળ રાજ ચતુર સુજાણ, બંધાવળી નામે પરી છે સાર, તેની શોભાનો નહિ પાર, તેની વાડીમાં કુલ છે સહી, તેની શોભાનો પારજ નહિ. તે પૃથ્વીમાં કુલ છે એક, ધણી શોભા તેની છેક, સહસ્ર પરી તેની રક્ષા કરે રાત દિવસ તેની પાછળ દરે; લક્ષ રાક્ષસ વળી છે રખવાળ, જે વિકાળ સરખા લાલ, ફરતો કોટ છે તેને સહી, તે મધે વાડી છે મહી; એક ઝાડને એકજ કુલ, શોભા તેની દીપક અતુલ, પૃથ્વીમાં ચોટી નાગ પ્રમાણ ઉપર જ.

ક્ષણી શીર જાણ; ગગને ચોક્કી પરી તણી તેની શોભા કહું ધણી,
ચંદ્ર સુરજ નવ દેખે મુખ ગુલબંકાવળી પામે છે સુખ, વિઠ્ટ વાટ તે
તે સરવથી, કોઈથી ત્યાં જવાતું નથી. ધણાં વિધન રસ્તામાં થાય, કોઈ
પેરે ત્યાં જશે રાય; કોણ માત્ર માનવીની કાય, દેવ દાનવથી નવ
જવાય માટે તજે જવાતું નામ, માહારા મનની પુરો હામ; એવાં
વચન વિનતાનાં સુણી, રાજકુંવરે વાણી ભણી; જીવ ગએ ન મુક
મામ, હતો જવાનો ધણો લાગી છે મુને, મુખ જુખાની કહો છો
તમો, ન્યાય અન્યાય કેમ ચુકવું અમો, નજર જોઉં તો ચુકાવી અહી
નહિતર મારગ જાવું વહિ. તમે પેસો પીંજર મોજર. આલ્હણ વળી
ઉઘાડે દ્વાર; તો તો નજરે જોવું અહી, પછી ન્યાય ચુકાવું સહી.
એવાં વચન શિયાળનાં સુણી, પેઠા પીંજરમાં તેણી ધડી; વિપ્રને કહે
તમે દોની બાર, એ કહે ત્યારે ઉઘાડો દાર. દાંધાં બારણાં સાંકળ સાથ,
શિયાળ મુખથી બે લ્યો વાત; જે રીતે તમે કહ્યું તું સહી, તે રીતે
તમો બોલો અહી. ઉઘાડ બાઈ તું આણે દાર; કાઢાડ બહાર હું
તુજને કરીશ ઉપકાર; ગુણ પછવાડે અવગુણ સહિ, ત્યારે હું ઉઘાડુ નહિ.

દોહરો—વચન સુણી શિયાળનાં વાધને પડી મન શાગ; દગો
કરીને ધાલીયો, હું આણીશ તારો કાળ. ૧ તું શું ખાતો તો મુજને
બળ હોય તો નીકળ બહાર; સ્નેહ કરી તને કહાડ્યો, ધિક ધિક તુજ
અવતાર. આલ્હણનો જીવ બચ રિયો, વાળી અદખ ચુકાવ્યો ન્યાય; જે કરે
તે ભોગવે, મુજ શીર દોષ નહિ કહેવાય. ૩ હુશીયાર તું શારદાલ ધયો
મેં અદલ ચુકવ્યો ન્યાય ન્યાય, ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી, તું
ભોગવ તારી કાય, ૪ એમ કહી ત્યાંથી ચાલીયો, શિયાળ સાંથી
જાય; આલ્હણ પાદો પરવર્યો, કેવો ચુકાવ્યો ન્યાય. ૫ જગત જોમ
કોડે કરો જાઓ તમારે ગામ; વગર વિચાર્યું કરતા રખે આજ પછી
તમે કામ. ૬ આશીશ દિધિ શિયાળને આલ્હણ પંથ પળાય; ઉપવિત

દીધું પુત્રને વળી પરણાવી કન્યાય. ૭ તાહના ઉપર નવ લુલ્લવું નાહનો શિઆળવો એહ, બુદ્ધિએ જીતીયો વાધને કથી ન શકે તેહ ૮ તમે જીતસો સરવને, કોણ માત્ર પરીજાત; પરમેશ્વર પ્રતાપથી લાવો ફરી તપાસ. ૯

ઓપાઈ—એવાં વચન વિનતાનાં સુણી, લાચાર થઈને વાણી જાણો કહેતાં જીભ કપાય, માટે સિધ કરી આવો રાય, આવશે ત્યારે સુખ સહેલ, તમે આવશે ત્યાં રંગની રેલ; આવશે ત્યારે નિકળીયું બહાર, તે જાણજો તમે નિરધાર, જપ માળા મેં કરમાં ધરી, સરવે સુખ તજ્યું સુંદરી; પર પુરુષ બાધને બાપ નિસ્યે માનજો આપો આપ. તમ કારણ લાઇ બેડી જોગ, મુક્યા બાવતા સધળા ભોગ, મરવા ઉપર રીજ્યાં અમો, દેતાવળ કરોતી તમે બાર વરસ જોયું વાટ, પછી કરીયું, દેહની ધાત; અવર પુરુષ કરવાની નથી. સત કરી માનજો સરવથી. એમ કહીને તમાબું શીષ, રાજકુંવર બિડ્યો તે દિશ; જોઈ શુકનને પથે જાય, નમર થકી નિસર્યો બાહાર, લીધું પછી જોગીનું, રૂપ પ્રતિબિંબનું પ્રગટ્યું નુર; ભસ્મ લેપન કર્યું છે કાય, વજર કઢોટો વાળ્યો રાય, શેલા શીંગી ગળામાં સહી, જેસ્ટીકા તુંબડી કરમાં ગ્રહી, મનમાં બિલો નથી લગાર, જંગલમાં ચાલ્યો રાજકુમાર; મહા અરુણ તે ચાલ્યો જાય, રાત પડે ત્યાં મુકામજ થાય. માણસ નામે જંગલમાં નહિ જાડને આશરે ખેસે જઈ દુખે સુખે વિતે છે રાત વળી પંથ ચાલે પ્રભાત સાત માસ ગયા એમ જાણ, જંગલ આવ્યું એક નિરવાણ ધણા બેઠે અનેક જાત, ત્યાં મુકી નવ શકે કામ પાગ. કથેર કાંસકી ને ગોખડ સહી, તે ઉપરથી ચાલવું તહી; ખીજી વનસ્પતી બાર અઢાર, ઘટા ધુમ થઇ ત્યાં સાર, ક્યાં ઉગ્યો ક્યાં આથમ્યો સહી, એવું વંન બયાનક તહી; અંધકાર નવ સુજો

બાણ, પશુ પંખી બહુ મળીયા જાણ, શબ્દ શારદુલ શીયાળના
 કાય તે દેખતામાં કંપે કાય, ધણા શબ્દ મોટા વિકરાળ, ના-
 ગના શબ્દ નિશરે બહાર, દુઃખ જળ તણું નહિ નામ; કંઠે શોથ
 પડ્યો તે કામ, ધણી છે કામગ તેની કાય, ગોખર કાંટા પેસ પાપ,
 મૃત્યુકાળ જંગલનું નામ કામ ધાલી શકે નહિ હામ; દેવ દાનવથી
 નવ જવાય, કાણુ આશરો માનરી કાય, દશ જોગનનું જંગલ જાણ,
 જે જાય તે છોડે પ્રાણ; તે મધ્યે ચાલ્યો છે વીર, ધણું દુઃખ પામ્યો
 તે શરીર, હીમત પોતે મુકતો નથી, માહા દુઃખે ચાલ્યો સરવથી,
 વળી તે મનમાં કરે વિચાર, ચતુરાષ્ટ્ર કરી મૈં જીતી નાર, એતો
 પરમેશ્વરનો ખ્યાલ, પડે પાર કે આજી કાળ, લખિત વાત થશે તેહ,
 એમ કહી ચાલે છે એહ.

ઢાહરો—શરીર સધળું જડાઇ ગયું, નીકળે રૂધિર નીરધાર;
 લાખ વીંછુની વેદના, ભોગવે છે તેને હાર. ૧ પગ તળીયાં તરવાઇ
 ગયાં, છેદ પડ્યા આ હાર; પગ ધરતીપર નવ ધરે, દુઃખ તણો નહિ
 પાર. ૨. લુખ તરશ પીડે ધણી, વળી કાંટા ભાગે પાપ; હીમત
 મન નથી મુકતો, ચાલ્યો જંગલમાં જાય. ૩ વાઘ વરૂ ગાજે ધણાં
 ડરતો નથી રાય, લખ્યું હશે મારા કરમમાં, જે થવાનું હશે તે
 થાય. ૪ એ ભેથી ડરવું કશું, વિચાર્યું પોતે મન દુઃખે પાપે ચાલે
 નહિ, શું કહું મુખે વચન. માત દિવસ એમ વહી ગયા, તે જંગલ
 મોઝાર: દશ જોગનનું વન સહી, તે મુકીને નિસર્યા બહાર. ૬
 સુરજ તણું દરશન થયું, ત્યારે હરખ્યા રાજા મન; પહાડ એક
 નજરે આવીયો, જોતામાં ગયો છે ગગન. ૭ જ્યાં પહાડ ત્યાં જળ
 સહી, એમાં શો વિચાર, દુઃખે પાપે જાડ ત્યાં ત્યારે થાશે અમરીત
 અહાર. ૮ એમ મીણારી ચાલીયો, જળ વિના જીવડો જાય; પહાડ
 સમીપે આવિયો, ત્યાંહાં કાંઈ અચરત થાય ૯ જુએ તે તો પહાડ

નથી, એક રાક્ષસ વિકરાળ; લાંબા ચોડાની ગણતી નથી, બેઠું ગગને વિશાળ. ૧૦ જડ રૂપમાં ત્યાંહાં થઇ ગયો, ચમત્તન ટણ્યું શરીર; વિકરાળ વદન પિહામણું, કદ તરેહ રાખુ ધિર. ૧૧ અરે જીવ તું કેમ હરે, મરવું એકજ વાર; એમ વિચારી મન વિશે, નમીને કર્યો જુદાર. ૧૨

ચોપાધ—નમી કરીને લાગ્યો પાય, ત્યારે રાક્ષસ બોલ્યો કામ; ક્યાંથી આવ્યો આણે દામ, નવ આવે માનવનું નામ. દેવ દાનવથી નવ અવાય, તો કોણ માત્ર તું માનવી કહેવાય; મારે કીસ્મતે તે આવ્યો અહી, એ વાતમાં સંદેહ નહિ નીત પશુના કરીએ અદાર, બધાં વરસ થયાં છે દાર, માનવી ખાવાની ઇચ્છા થઇ, તે તો આજ સંપૂર્ણ થઇ, માટે આજ જીવનું સાર્થક થયું, તારી કાયાતો સ્વાદજ લડે; એવાં રાક્ષસનાં સુણી વચન, રાજકુંવર બોલ્યો તે દન. એ વાતે બધું હરખ્યું મન, સુખે ખાઓની મારું તન; બ્રહ્મા ખુશી થયો હું આજ, સીધ કરો તમારું કાજ, એક પલકે તે વરસજ થાય, નથી દુઃખ વેઠાતું કાય; જો તું માહરી કાયા ખાય તો જીવ નીકળી સ્વર્ગે જાય, પરઃદુખ ભંજન મહારા તમે, વહેલા થાઓ દુઃખ પામુ અમે; એવાં રાજકુંવરનાં સુણી વચન, તવ રાક્ષસનું હરખ્યું મન. બણી કાન્તીને રૂપ વિશાળ, વાણી સુણતામાં ઉપજ્યું વદાલ, મધુર વચનથી વાણી કહી, આવ તુરે નહિ ખાઉં અહી; મરવું તો કોઇને નહિ ગમે, શા માટે મોંત માગો આ સમે. બાળપણમાં જોખન કાય, કેમ આવ્યા જંગલની માંય; પરમેશ્વર વચમાં દરમીયાન, નહિ ખાઉં એ તું નીરવે માન, એમ સમ ખાધા તે દાર, આવ પાસે કરોજ ઉપકાર; પાંચ દિવસ પેરોણા રહો, દુઃખ હોય તે મુજને કહો; આપું રૂપ તમારું સાર, શો છે તમારે નિત્ય આદાર; તે આણીને હાજર કરું, વચન તમારું મસ્તકે ધરું. રાજકુંવર કહે સાંભળો તાત, કહું

મારા આધાની વાત; બેઠ લેજો તથો સહી જાણુ વળી સરકરી સાકર
નિરવાણુ, તે તણુ અમો કરોએ અહાર, તે કયાંથી આ જંગલ મોજર.

ઢાહુરા—એવાં વચન રાક્ષસે સુણી, હરખ્યો અપરમપરા ચાર
ધડીમાં લાવું સહી, તું ખેસી રહે આ ઠાર. એમ કહીને પરવર્યો
ક્ષણુ નવ લાગી વાર; પોઠ જાતીતી વણુઝારા તણી, જઈ પડ્યો તે
મોજર રાક્ષસે માયા કરી, તે સરવે સમેટી લીધ; પાછો ફરીને
આવીયો, કામ કરી તે સીધ. અન વસ્ત્રના ઢગલા કર્યા, ધી સાકર
બહુ ખાંડ; કરીઆણુ વીતીધ પ્રકારતું ત્રાંખા પીતળના બાંડ,
૪ રાજકુંવર વીરમે, જે જોઈએ તે ત્યાંય, ઉનમત નહી કસી
વાતની વિરમે થયો મન માંય. ૫ ખાનપાન ગમતું કરે
તું મારો મીજખાન; ચીંતા મનની પરહરો, તને આપીશ છવત-
દાન. ૬ રાક્ષ મોજન વીધ વીંતનાં કરવાં જતીસે પાક; માન-
માતની સુખડી, કરવાં સુંદર સાક. ૭. રાજકુંવર બોલિયો, તું
પીતા હું તન, એક અરજ છે માહારી બોલું મુખ વચન, ૮ ત્યારે
રાક્ષસ કહે તમો, નવ ડરશો મન લગાર; જે ઇચ્છા તારા મન વિશે,
તે કહો મુજને આ ઠાર, ૯ ત્યારે રાજકુંવરે કરી વીનતી, જમીએ
ખેશીને સાથ: એતો ઉમેદ છે મુજને કહુધું જોડી એ હાથ, ૧૦ ખીજ
વીનતી તમ દાસની, અમંગ તમારી કાય ખીક ઘણી લાગે મુને તે
મુખમાં કેમ ખવાય. ૧૧ એવાં વચન મુખે કહયાં, ત્યારે હરખ્યો
રાક્ષસમન; હશી કરીને બોલીયો, તું સાંભળ પંથી જન. ૧૨ માયા
નો પ્રારજ નથી, કારણ માનવ થઉ; આ જાત માહારી તણુ
તુજ પાસે ખેસી ખાઉ, ૧૩ એમ કહી થયો માનવી, ક્ષણુ નવ લા-
ગી વાર; જાણે ખીજે રાજની, થઈ શોભા અપરમપાર. ૧૪.

ચોપાઘ—રાક્ષસે માયા પોતાની કરી, પાહાડ જેવી કાયા પ-
રહરી; થયો માનવી દેવ સ્વરૂપ, અચરજ પામ્યો પોતે ભુપ? તારે

હશી બોલ્યો રાજન, હવે તો હરખ્યું માફર મન; એમ કહીને પી-
રસી થાળ, જમવા તે બેઠા તતકાળ, ૨ અમરત વસ્તુ આગળ ધરી,
આરોગ્યો પછે પેટજ ભરી, વાનાની સુખડી સાર, વારા ફરતી કરે
છે આહાર ધણું સુખડ ખાય છે પાન, બેઠા બેઠુ જણુ ધરીને માન.
૪ વાત ચીત કરી બે ઘડી, એમ કરતાં તહાં રાતજ પડી, નીરબે
થઈને સુતાં તહીં, એમ ચાર પોહોર રજની ગઈ. ૫ પ્રાતઃકાળે ઉઠ્યા
બેઠુ જણુ, કીધાં ખનોએ દંત ધાવન; વળી જત્રીસી રસોઈ કરી,
જમીયા બન્યો પેટેજ ભરી. ૬ જમણી લેજત પડી ખીજે દન, તેમ
રાક્ષસ રીજે મન; કો દિન મોટીક કો દીન કંસાર, કો દિન શીરો
પુરી આહાર; કો દિન વેડમીને સુખડી, રાક્ષસ તણી ભાગી સુખડી.
૭ સાત દીવસ થયા તે દાર. રાક્ષસ રીજ્યો અપરમપાર, સ્નાદ
ઘીરોએ તે વશ થયો. મુખ થકી તે નવ બોલ્યો એને ઠામ; કાળા
માથાનો માનવી સહી તેતે કાઠ જીતી એયો નહી. મુકી જેટલાં
તેનાં હાડ, ઢાળા પાડે મોટા પહાડ; બુદ્ધિ દિસે એ માણસ જેની
બીજમાં નથી, નીચે માનજે સરવથી માટે ત્યાં જવાનો નાર, નવ
જવાય તો ધીક અવતાર; તમે નામ ઠામ ખતાવો બાળ, તો લેઈને
આવું તતકાળ; કેદી લોકો હતા જેટલા, મુકી મેં દીધા તેટલા; અમીર
ઉમરાવના જે કુમાર; તે સરવેને કહાડ્યા આહાર; વસ્ત્ર આલુપણુ
આપી સાર વીઢાય કર્યા તેને તે વાર; હસતાં કર્યાં સરવનાં મુખ
ઘણું દોહલાં ટાળાં દુઃખા ધણી આશિશ દિધિ છે સાક્ષાત, તે ઉપર
એક કહું હું દ્રવીત.

દોહરો—આલુપુ એક જાતે સહી, તેને પીડા અપરમપાર;
અન્ન ન મળે પુર પેટને, પ્રત પુત્રી પરીવાર. ૧ ઉપવીત દેવું પુત્રને
વળી દેવું કન્યાદાન; જુરે બેસી મન વીરો, કેમ આશે ભગવાન. ૨
દ્રવ્ય માદી પાશે નહી, કેમ રહેશે મુજ લાજ; પરદેશમાં જવું સહી,

જન્યુ જન્મને રાજ. ૩ ખેસી રહે સીદ્ધી નથિ, નીશ્ચયે કર્યું મન માંય;
 વીનતા પ્રતે વાણી કહી. અમો જન્યુ પરદેશ મહિ. ૪ દ્રવ્ય લઇને
 આવશું વીનતા આણે ઠામ; કન્યાકાળ જાયે કુંવરી તથા. વળી કેમ
 જાયે આપણું કામ. શાસ્ત્ર વચન કેમ લોપીએ ખેસે મુજ શીર ગાળ;
 હું જન્યુ કોઈ રાયને, લાવું અતીશે માલ, ૫ એવાં વચન વીપ્રનાં
 સુણી નારીએ આરા દીધ; ૬ શુભ મહુરત જો નીસરયા, કામ કર-
 વાને સીદ્ધ, ૭ દેઝ તજીને નિસરયા, હું જાઉં પ્રહસ્થની પાસ આશિ-
 સ્વાદ જન્મને કરું પુરે મનની આશ. ૮

ચોપાઇ—એમ વીચારી ચાલ્યા વહી, પ્રભુ આશ મારી પુરે
 સહિ; દિવસે ચાલે રાતે મુકામજ થાય એમ કરતા કરતો ચાલ્યો જાય;
 ચાલીસ જોજન સુયા રશી જન, ત્યાં એક દીઠું મોઢું વન; વનસ્પતી
 ત્યાં ભાર અઢાર, નમી રહિ તેની ભારે ડાર, એક મારમ ખીજી નહિ
 વાટ ધણો મનમાં થાય ઉંચાટ; શોર થાય વરૂ ને વાધ, ધણો સાદ
 કરે તે જાગ. નવ રહી બ્રાહ્મણ કેરી ધીર હિમત રાખી ચાલ્યો વિર
 ભવિષ્યમાં જે બનશે સહી, એમ વીચારી ચાલ્યા વહી. અડધે જંગલ
 ગયો જેટલે કહિંતક દીઠું તેટલે; વજર પાંજર લોહતું ઢાર, તે મસે
 વાધ દીઠો સાર. બાર હાથ દીસે વિકાળ તે દીઠો જાણે ખાશે તત્કાળ,
 પુઝ પછાડે તેમાં રહી, બ્રાહ્મણ આવી પોહોવ્યો તહીં, ગડગડીને
 ઉમો થાય, આગળ નવ ચાલે તેના પાય; પાછું ડગલુ બરાતુ નથી
 મન વીચાર કરે છે કથી, નીશ્ચયે વાધ ખાવાનો મુજ કાય, મનના
 મનોરથ રહ્યા મન માંય; હમણાં નીકળી મુકે દોટ. ઝડપ ઝાલશે
 મારી કોટ. નવ ચાલે નવ હાલે પાય, આકુળ વ્યાકુળ મનમાં થાય,
 તે સારફલને વાચા થઇ, મુખ થકી તેણે વાણી કહી, અરે બાઇ તું
 પંથી જન આવ્યા તને નવ કર વીધન, એ વાતે સાક્ષી શ્રી રામ,
 સત કરી માનો આ કામ. જીવતદાન આપોમુજને આજ હું તો

સારીશ તારાં કાજ, આહ્વાણને આલ્યો વિશ્વાસ, મયો તે પીંજરની પાસ કર જોડીને ઉભો રહ્યો, ત્યારે સારદુલે ખોલજ કહ્યો, ઉઘાડ દવાર હું નીસરૂં બહાર કરીશ તુજને ધણો ઉપકાર. વીંધે કહે એ અચક્ષત વાત, કાણે પીંજરમાં ધણ્યો ભાત, વીસ્તારીને કહોજ તમે, ત્યારે ઉધ અમે.

દોહરો—તે વારે સારદુલ ખોલીયો, સાંભળ પંથી જન; મેં તો મારમ પાડીઓ, સંતોષ્યું મુજ મન, ૧ પશુ પંખી કે માનવી, સહનો ટરજો અહાર. કોઈ માનવી માયાનો મળ્યો પડ્યો આ ઠાર. બક્ષ ભોજન એમાં ભરી, હું કરવા અહાર, દવાર બંધ તેણે કર્યું, કેદ કર્યો આ ઠાર, સાન કરી તેને મુને, તે થયો સવાયો સેર; વજર પીંજરમાં હું પડ્યો, એક નવ સુઝે પેર, ૪ હુધા તરસ પીડે ધણી, ગુરૂ ખેડો આ દામ, બાઈ કહાડો મુજને, હું જીવું તમારે નામ, ૫ આંખે આંસુ પડે એમ કહીને કરે રુદન, વિપ્રને દયા આવી ધણી, પછી ખોલ્યો મુખ વચન હુંતો કહાડુ છું તુજને પરમારથ પ્રમાણ, કદાપી ખાય તું મુજને, તે વાતે સાક્ષી આણુ. ૭ સુરજ ચંદ્ર એ સાગીઆ, શ્રી રામચંદ્રની સાખ્ય. બીજી પ્રતીશા કીધી ધણી સત સહજને લાખ. ૮ તે વારે આહ્વાણ રીઝીઓ, માન્યું પોતાનું મન; દવાર બંને ઉઘાડીયા, તે વેળા તે દન. ૯ નીકળ્યો વાધ તેમાં થકી ખોલ્યો મુખ વચન; હુધા પીડે છે મુજને, હું ખાઈશ તારૂં તન. ત્યારે આહ્વાણ ખોલ્યો, એ શી ખોલ્યા વાણુ; પરમેશ્વર વચનમાં ધારયા તે સમ ખાધા છે જણુ. ૧૧ વચન તારૂં મીથ્યા કરે ધીક ધીક તુજ અવતાર આહ્વાણ હત્યા કયાં છુટશે, સમજો મનમાં સાર. ૧૨

ચોપાઈ—સારદુલ ત્યારે ખોલ્યો મુખ, શાને પાડા ધરે છે દુઃખ ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી. એ વાતમાં સંદેહ નહી, માટે તુજને

ખાવાનો જાત, નીચે માનજે સાચી વાત, આજ્ઞા કહે મીથ્યા થાય
મહા પાપી તું કહેવાય. સત પ્રભાણે કહું છું હું ચીત ધરી સાંભળ
તું વીશ્વાધાતનું મોટું. પાપ નીચે માનજે આપ. ગુણ પછાડે અ-
તેગુણ કરે, તે નરતો નરકે પડે, સારદુલ કહે હું માનું નહી, કાંઈ
સાખ પુરાવો અહીં. બરજ કહે સાખ પુરાવું હું મારી સાથ આવને
તું જુઠો પડું તો તો કાયા મુજ દેજી, સાચો થાઉં તો મારગ લેકું
વણ પુછે જો ખાશો મુને તો તો મહિ હત્યા છે તુને સારદુલ કહે
જાઓ થાઉં, તો તુજને જાના ના દેક; એમ કહી બે ચાલ્યા જાય,
આવ્યો વડ એક મારગ માંય ઘેર ગંભીર છે શીતળ ઝાંચ, શીતપવન
આવે છે ત્યાં ત્યાં બે જણ ઉભા જઈ તે વારે વીધે મુખથી વાણી
કહી તારી કાયા છે અપરમપાર. માટે એક પુછ્યો વીચાર ત્યારે
વડને ચાચા થઈ મુખ થકી તેણે વાણી કહી શો કજીઓ છે તમ્હારે
જાણ વીસ્તારીને કહો નીરવાણ, ત્યારે આજ્ઞાણ બોલ્યો વાત કરગરવા
લાગ્યો વડના સાથ. પોતાની સરવે વાતજ કહી, તે સધળી વાણી
વડે સહી મારો વાંક હેયતો; મુજને કહો નહી તો મુજને જાના દો.

દુહા—ત્યારે તે વડ બોલ્યો, મુજ વીતકની વાત તે સાંભળતા
ભાગસે બેઠના મનની ભરાંત. ૧ ગંભીર છાયા મહારી શીતળ વાયુ
વાય પશુ પાંખીને માનવી બેશીને સુખી થાય, રૂપી શ્રમ કરે મહારા
થડે પ્રમવું તેતો તાપ; ઉપકાર મહારો અતી ધણો તું સાંભળ આ-
જ્ઞાણ વાત, કાંઈ ચુટે કાયા મહારી; કાંઈ ચુટે માન પાન કાંઈ ડાળી
છેદન કરે તું સાચે સાચી માન. ૪ ગુણ પછાડે અવગુણ શહી,
એમાં સો સંદેહ લખ્યા લેખ માટે વહી; તે બોગવે તારી દેહ. ૫.
એમાં વચન વડનાં સુચી, આજ્ઞાણ થયો મન બંગ શાહુલ હતો તે
શ્રમ થયો, આનંદ પામ્યો તે અગ, શાચી વાત મારી મળીનું જુઠો
પડ્યો આ ઠાર હયે તા ખાઉ તુજને નવ લગાડુ વાર. ૭ ત્યારે

આલસ્ય બોલી બોલીયો, નહિ માનુ એ વાત, ખીજને પુછો જઇ પછી કાળે મહારી વાત. ૮ વણ ઇન્સાફે મારે મુને તે હસ્યા બેસે તુજ શાફુલ કહે વળી વેઠયું દુઃખે જુડી ભુખ.

ચોપાઈ—પુછો કોઇ ખીજને જઇ, એમ કહીને ચાલ્યા તહીં; શરોવર સુંદર દીઠું જ્યાં પેલા જઇને ઉભા ત્યાં મનના મનોરથ મનમાં રહ્યા હજવને ન આવી દયા જળવીદ માતા છો તમે ભેદ ભાગો દુઃખીઆ જઇએ અમે. ત્યારે સરોવરને વાચા ઇચ્છ મુખપકી. તેણે વાણી કહી શું દુઃખ છે ને શું છે કામ આવ્યા છો કેમ આણે કામ, ત્યારે આલસ્ય હરખીઓ મન સંક્ષેપ કહ્યું તે દન માટે ન્યાય યુક્તવો જાણુ જેમ બચે આલસ્યના પ્રાણ એનો વાંક હોયતો શીક્ષા દો મુજને પાપરો જવા દો વાટ કરી બે ઉભા તકિ પછે સરોવરે વાણી કહી.

દોહરો—શરોવર કહે પ્રીતે, સાંભળ મારી વાણુ બવીણુ તે મટે નહિ જે કરમે લખ્યું પ્રમાણુ. ૧ પ્રથમ વાત મહારી સુણો વીતે છે મારી કાય, તેવી વાતો સુણ્યા પછી સદેહ મનનો જાય. ૨. સરોવર સુંદર હું શહી, અમરત સરખું નીર પીયે જળ આવો કરી શીતળ થાય શરીર; અન્ન વીના જાય અંધ ધડી, જળ વિના ન જાય પળ એક, એવા ગુણુ છે માહરા તમે સાંભળજો વિવેક. ૪ પશુ પંખીને માનવી, સરવે તરપત થાય. તે અવગુણ મુજને કરે, તે સાંખી રહુછું આપ. ૫. કોઇ કંત ધાવન કરે, કોઇ આવીને નાલ; કોઇ મળ મુતર ધુએ, તે ખમુછું મારી કાય. ૬ ગુણ પછવાડે અવગુણ સહી, નીચે આડા આંક સુખ દુઃખ કાયા ભોગવે, તેમાં શારદુલનો શો વાંક. ૭ એતાં વચન તેનાં સુણી, આલસ્ય પામ્યો દુઃખ, શાફુલ રીજ્યો અતી ઘણો, બોલ્યો પછે મુખ. ૮ હવે તો ખાકિ તુજને જુદો પઠ્યો ખીજ વાર, સાચી વાત મહારી

મળી. ભક્ષ કરે આ વાર. ૯ ત્યારે લાચાર થઇ બ્રાહ્મણ કહે, હું દરેક દશાંત, હું હાર્યો હત્યા તમે, તે ભાગી મનની ભરાંત. ૧૧ હવે ફરી વચન બોલું નહી, તું કહે છે કરે પ્રણામ, હવે ત્રીજી વચન મીથ્યા કરે, તો ઇશ્વરની મુજ આણુ. ૧૨. તે વારે શારદા બોલીયો, વળી જુઠો પડીશ આંચ, ત્રીજીવાર હું ચુકવાનો નહી, એમ શાર્દા વાણી કહી. ૧૩ વળી આગળ ચાલ્યા સહી, એક દીકું શિયાળ, બ્રાહ્મણ વાધ ઉભા રહ્યા, બોલ્યા તુખ તત્કાળ.

ચોપાઠ—તે વારે વાચા શિયાળને થઇ, મુખ થકી તેણે વાણી કહી; ગુણુ અવગુણુ તણી છે વાત, પછી ભાગો મનની ભરાંત. ત્યારે બ્રાહ્મણે વાણી કહી વિતક વાત તે સરવે સહી, તમે કહો તે કરશે અહી. ખેઉ જણુ ઉભા છે; સહી, શિયાળ બોલ્યો મુખ થકી, પછી ન્યાય કરે મુજ જાત. જુઠો સાચો કોણુ હશે અન્યાય મુજથી કેમ થશે, ક્યે હામ છે પીંજર સહી, કેમ કમળ પડ્યો તે તહી, કષ્ટ રીતે ઉઘાડ્યું ખાર મુજને દેખાડો તે હાર; ત્યાર પછી ચુકાવું ન્યાય, મુખથી વાત તે કેમ મનાય એવાં વચન શિયાળનાં સુણી, વાધને રીસ ચઢી છે ધણી, વડને જળ જળ કરતાં ડાહ્યો તું આન્ય ઠેકાણુ દેખડું હું, જોયા પછી ચુકાવો ન્યાય એમ કહી મયા ત્યાંચ; એ પેલું માંડું રેઠકાણુ, આ પીંજરમાં પેઠો જણુ એ પંચાએ ઉઘાડ્યું નહી, ગુણુ પાછળ અવગુણુ અહીં; બોલ વેહેલી થા કહું છું તુને ભુખ ધીયો રાક્ષસ મનમાં કરે વિચાર, રાજકુંવરને કહ્યું તે વાર હવે તમે પધાર્યા અહી, હું પુછું તે કહોરે સહી.

દાહરો—રાક્ષસ મુખથી બોલીયો, સાંભળ માનવી જાત; શા દુઃખે તું નીસર્યો, તે કહો મુખે વાત. કોણુ જાત છે તાહરી કોણુ માત કોણુ તાત; બાળપણે વનમાં ભમે, શા દુખે મુજ બ્રાત. ૨ માંડી વાત મુજને કહો, હું બાણું ત્હારું દુખ, ઇશ્વર આણુ એ

વાતમાં, વીસ્તારી કહો મુખ. ૩ રાખી વાત બાધ તું કરે, તો
ધૈર્યની તુજ આણુ; સાચે સિદ્ધ છે સહી, માટે સાચી બોલ વાણુ
૪. ભાગીશ દુઃખ હું તાહરે, જ્યાં મુઠી ધટમાં પ્રાણુ; સત વચન
છે માહાર, તું સાંભળ ચતુરમુજાણુ, ૫ વચન આપ્યું તે લીધું
કર મોઝાર પછે કરજોડીને બોલીયો. તે વેળા રાજકુમાર. ૬ સીક.
સ્તતામેનો રાજાઓ તેહ તણે હું તન; ગુલ્શન'કાવળી જોવા તણીધર્યા
માહારે મન, ૭ રાજપાટ સરવે તણ નીકળ્યો હું હું બહાર; ફરતો
ફરતો આવીયો, તમે તણા ધરમાર. ૮ હવે રજા આપો મુજને
તો જાણું મારગ સીધ; તમે સમ ખાધા મુજ આગળે, વચન આ
પ્યું મુજ નીધ. વીગત વાત માંડી કહી મેહેતો તમારી સામ; વચન
પાળો તમ તણું, સમ કરો પરમાણુ, ૧૬ એવાં વચન શ્રવણે સુણી,
રાક્ષસ થયો મન ભંગ કરમે કર અરકાડીઓ બોલ્યો તેણે સંગ,

ચોપાધ—બોલ્યો રાક્ષસ મુખથી વાણુ, સાંભળ માનવી ચતુર.
મુજાણુ; તે ડુલ કાંધ રસ્તામાં નથી, સાચી વારતા કહુ જે કથી; બં
કાવળી નામે પરી છે સહી તેની વાડીમાં એકજ ડુલ ધણી સુવડ ને
વરતુ અમુલ્ય. તેની રક્ષા કરવા રહુ છું હું, સત્ય કરીને માગ જેનું;
અહાર હજાર હું સરખા સેનાપતી, તેની સેનાની થુ કહુ ગતી; એક-
સો બાસડ ચોક્કી જાણુ, એક અહાર હજાર નીરવાણુ. તમે કાંધ પેરે
જાશો તહી, મુજને ચીંતા થશે બહી; તેના બાપનું બહુ છે સેન,
ત્યાં તમે જાશો કેમ. માનવીથી જવાયે નહી, માટે તમે ત્યા
જાશો નહી; સહ રાક્ષસ રક્ષા કરે, પવન સરખો નવ સંચરે. જમીન
પર ચોક્કી વીધુને નામ, ગગને સ્ત્રી પરીની જાત; ફરતો કાટ રાક્ષસનો
તહી, દેવતા થકી જવાય નહીં ચંદ્ર સુરજની દ્રષ્ટિ નવ જાય, તે
કુલ તુજથી કેમ લેવાય; પ્રથમ ચોક્કી માહારી સહી, માહારી નજરે
દીધું નહી. તે કેમ આવશે તાહારે હાથ, રાક્ષસ દુઃખ ધરે ધરે મવ

સાથ; હવે વચન માહારં મીથ્યા જસે, એ કારણ કેમ પેરે થશે તે
તો ગુણ કીધો છે અપાર, અમરત વસ્તુ કરાવી આહાર માફ વચન
જન મીથ્યા થાય ધીકાર પડ્યો હમારી કાય; ધીકાર પડજો જન્ય વચન
ધણું ધસ્તાઉણું મારે મન. જીવ જવા સુધી કરવનો કાજ, બાહે, મહાની
રાખવી લાજ, બ્રમણ બક્ષ રૂનો તમે, એક રાક્ષસ તેડી આણ્યો
અમે. એવાં વચન રાક્ષસનાં સુણી, રસોધ સીધ કરી યોગણી; ચાર
ધડીમાં કરી તપ્પાર, ચતુર નરને સાની વાર, પોતાની વાણી એ
કર્યો ટોકાર એક રાક્ષસ આણ્યો તે ઠાર. જીહાર કરીને ઉભો સાર
વાત કરવા લાગ્યો તે ઠાર; રાજકુંવરને દીઠા જેટલે રાક્ષસ મુખ
બોલ્યો તેટલે. એ માનવ રૂપ કાંથી લાવીયા, એ ઉપર કેમ રાખી
દયા; ધણી સક્રમણ તની દેહ, મન તણો ભાગો સંદેહ. કેમ રાખે
છો હેતજ ધરી, એવી વાણી તેણે આચરી.

હાહરો—એવાં વચન તેનાં સુણી, બોલ્યો મીત્ર વચન, એ
દેવ થકી અધીક છે, મેંતો આપ્યું સત વચન, એના ગુણનો પારજ
નથી, એણે આપીઓ અમરત આહાર; પુત્ર કરતાં અદકો ધણો, સુણો
મીત્ર આ ઠાર. ૨ મરતુ હોકના માનવી એની શોભાનો નળી પાર;
ખીજ ગુણ એમાં ધણા, શા મુખે કહુ વીસ્તાર. ૩ નીમકહરાય હું
થયો એણે ભાગી મારી ભુખ; શું ઓશીગણ થઇશુ અમે એ નર
તે મોહોડું દુઃખ ૪ માટે નેડયા મેં તમે, એશોની આ ઠાર; ખાત
ખાત કરીએ સમી, પછી કરીએ એક વિચાર ૫ એક જણા બેઠા
સહી, ત્રીજો માનવી સાથ; મુકયાં ભોજન મુખ આગળે, આણી મન
ઉલાસ, ૬ સાત વાનાની સુખડી. ખીજું સાહીત અપાર; મુખ આગળ
સહુ મુકીયુ; તે કરવા બેઠા આહાર. ૭ અમરત વસ્તુ મુખમાં ધરી
ધણા શોભતા સાર; તેમ તેમ રાક્ષસ રીજા, આણી મનમાં વહાલ
૮ ધન માનવ તારી જીવને તરપત કરયુ મુજ મન; શું દુઃખ છે તારી

કામને, કહે મુખે સત વચન. ૯ જે વસ્તુ ખાધામાં નહી, તેનો ચખાડયો સ્વાદ; તુ કહે તે કરીએ અમે, મનમાં આણી ઉદાસ. ૧૦ સારે પહાડ મુખ ઓચરયો, એને છે મોઢું દુઃખ તેતો કામ થવાનું નથી, એવું બોલે છે મુખ. ૧૧ ગુણગ્રંથાવળી જેવા તણી ધરજ છે એને મન; તે કારણ વનમાં બમે, તું સાંભલ મીઠ વચન. ૧૨ માહારે શરણે એ આવીયો, કરાવ્યા અમરત અહાર; નીરાશ થઈ જશે સહી તો ધીક આપણો અવતાર. ૧૩ માટે તેડયો કંઈ પેરે થાય એનું કામ; મનોરથ પોહોએ એહનો, તો થાય આપણું નામ.

ચોપાઈ—એવાં વચન પાહાડનાં સુણી, તેના મીઠે વાણા બણી; એ વાતની ચીંતા નહી, એનું કામ થવાનું સહી મોઢું માહારી બ-મનીની પાસ; તે પુરાવા એની આશ: ધણી ફોજ છે સરવથી, રાક્ષી વિધાનો પારજ નથી. પ્રથમ ચોઠી તેની સહી, તે નીસ્યે કામ કરવાની તહી; એમ વીચારયુ મન મોજાર. કાગળ એક લખ્યો તત્કાળ ધણી વીનતી તેમાં લખી, તેડયો એક રાક્ષસ મુખી; જે ફરમાવો તે હું કરું, કહો આજા તો મુસ્તક ધર, તે રાક્ષસ બોલ્યો તે ઠાર, માહારી એહેન અબોલા સાર; તેની પાસે જવાનો સહી આ માણસને સાથે લઈ; પ્રથમ જઈને આશીશ કરો; પછી એના બોળામાં ધરો તાહારા શ્રાત તણો એ પ્રાણ, નીસ્યે માનજે સાચી વાણ; જીવ થકી કરજો જતન, જાણે પેટ તાણે મુજ તન. જતન કરી એને રાખજો, એની આશા પુરી પાડજો, મુખ જુઝાની એવી કહી વળી કાગળ કર આપ્યો લઈ. કુદ્વની પેરે જળવજે તુ, નહીતો મારી નાંખીશ હું; પ્રતીકતર પાછો લાવજો, ચાર ઘડીમાં પાછા આવજો. વધતી વાર લામશે આ ઠાર, મારી નાંખીશ આણી વાર; તે સવકે નામ્યું શીશ, ઉઠ્યો તે વેળા તે દીશ. એક હાથપર બેસાડ્યા જાણ, બીજો કર ઢાંકી નીરવણ મનન મારગે ચાલ્યા વહી ચાર ઘડીમાં પહોંચ્યા સહી. અબોલા

બેઠી હતી મુકામ ધણી શોભા છે તેણે કામ. દીઠો અનુચર હરખી નાર; તેને જોઈને કર્યો જુહાર. મુખ જુખાની સધળી કહી, ખોળા મધે મુક્યો લઈ, જોઈ મુખને હરખ્યા મન, ધન ધનરે આજનો દન. જાણે પ્રગટ્યો દીનકર સુર; એવું તે માનવતું નુર; અખોલા ખોલી તે કામ, મારા બાઈને કહેજો પ્રણામ તમે મોકલ્યો તે મ. હારો પ્રાણ, નીરથે કરી બાઈ તું મનમાં જાણ, અનુચર ત્યાંથી પળ્યો, આવી તે રાક્ષસને મળ્યો. આવી હકીકત સરવે કહી, તે રાક્ષસ હરખ્યો તહીં.

હાહરો—અખોલાએ મન વીચાર્યું. માનવ આવીયો મુજ પાસ; માહારા બાઈએ મોકલ્યો. તેની કરવી યરદાશ ૧ એ પુત્ર છે કોઈ રાજ તણો, આવી ચડ્યો હદે ત્યાંય, એ બત્રીશ લક્ષણો સહી; શું કરવું હવે આંય, પુત્રી માહારી મોટી થઈ, જેતું મેમુંદા નામ; તેની સાથે પરણાવું અખો તો થાય માહાર કામ; એવું મન વીચારી કરી, ખોલાવી મેમુંદા નાર; તેડાવીને કહ્યું સહી, તુને પરણાવું બરધાર. તારે મેમુંદાએ વાણી કહી, હું ખુશી થઈ અપાર; તમે એને ક્યાંથી લાવીયાં સાચુ કહો આ કાર.

ચોખાઈ—શીકાર રમવા ગઈતી બહાર ત્યાંથી લાવી રાજકુમાર; અચરજ તેતો થઈને રહી, પછી તેણે વાણી કહી, માતાજી પરણાવો મુને, એતો સાચું કહુ છું તુને; માતાએ પરણાવી તે સાથ પછે રાજ સાથે કીધી વાત. એકાંત જગા પોતાની સહી. તેના બરધારને તેડી મધ; પછે કર જોડીને ખોલી નાર; તમે વીમન વાત કહો બરધાર રાજકુવર પછે ખોલ્યો તહી, મારી વીગત કહુ છું અહીં સમ દીધા માટે કહુ છુ અખો, પુછોછો તો સુણજો તમે. હું છું રાજકેરો પુત્ર, બાળપણમાં મેહેલું ધર સુત્ર ગુલ્શન'કાવળી જોવાનું મન, તે કારણ નિહળ્યો હું વન. પ્રથમ કેરો કહાડયા પાર, ફરતો ફરતો.

આખો આ ઠાર; એક રાક્ષસ શુ મિત્રાઈ થઈ, તેણે મોકલી દિધી
અહીં અખોલા હરખી મન સાથ, તેણે મેહેલ આપ્યો સાર. તુને
પરણાવી આપી કરગરી, મુખ થકી વાણી આચરી. મુખ ભોગવે
નરને નાર, વધમવ ભોગવે અપરમપાર; જોઈ કુલ તો ભાગે શુખ,
સાર પછી ભોગવું મુખ. પરમેશ્વરે મેળવ્યો જોગ, પણ નવ પહોંચ્યા
મનના કોડ; બકાવલી કુલ જોવું એકવાર, તેતો સદૃશ મારો અવતાર
નહીતો હું રહેવાનો નથી, આચી વાતતો કહું હું કથી. એવાં તે
નરનાં સુણી વચન, પ્રસન્ન થયું વીનતાનું મન. એ વાતનીચીંતાનથી
ગુલબંકાવલી દેખાડીશ સરવથી, એ અખોલા માતા મુજે જણુ, કહાડે
છે મુજપર પ્રાણુ. માર વચન મીઠ્યા નવ કરે; મેર કહું તો નીશ્રે
મેર જીવ એકને જીવવી દેહ. માહારા ઉપર રાખે છે નેહ જળ તણો
કાંઈ પારજ નથી, તેથી કામ થશે સરવથી; ભેદ પર પંચ કરશે તે
ઠાર મોટે જઈએ આલો ભરથાર. એવાં વીનતાનાં સુણી વચન,
રાજકુંવર હરખ્યો મન નરનારી આવી ત્યાં અખોલાને લાગ્યાં
પાય, દીઠાં નરનારીનાં મુખ ધણી રાક્ષસી પામી મુખ જોળામાં,
એસાડી નરનાર, મુખ થકી જોલ્યાં તે ઠાર; પુછે નરનારીને દુઃખ,
અન્યોનાં ઉતરી ગયાં મુખ. ખાવા પીવાની નથી, કેમ દુઃખ ધરો
સરવથી, એવાં વચન સુણી તે જોગ, કુંવરી લાગી માતાને પાય,

દોહરો—માતાજી સુણો મુજ વીનતી, મારા સ્વામીને દુઃખ;
નીસાસા નાખે ધણા, નથી ભોગવતા મુખ ૧ ખાવું નહીંપીવું નહી.
હાશવીનોદકે વાત; સંસારનું સરવે તજ. ઝુરે દીવસને રાત, ૨ મા-
હારે કાજ તમે લાવીયા, સ્વામી ચતુર સુજણુ; આજા નવ પહોંચી
માહરી, કરમે કીધી હાણુ. ૩ ધણી વિનતી મેં કરી સારે જોલ્યા
વાણુ, ગુલબંકાવલી જોઈ, નહી તો જશે મારા પ્રાણુ. ૪ અખોલાએ
ચાંખ્યો રહે હાથ ફેરવ્યો વીશ, ચિંતા તજરે દીકરા કરીશ તુજને

અક્ષીસ પ બામ દેખાડીશ એહનો. એમ બોલી તે મુખ ચિંતા તજ દીકરા. કરીશ તુજને સુખ- ૬ ત્યાં ફરતી ચોકી રાક્ષસની ગગનેપરી અતુલ્ય, આંખમાં ધુળ નાખી સરવને, દેખાડીશ એતું કુલ. ૭ સત્ય વચન છે માહરૂ કરવું મારે કામ, કુલ દેખાડું નજરે કરી તો અબોલા મારૂ નામ. ૮

ચોપાઈ—એમ કહીને મનાવ્યું મન. નરનારીનું, હરખ્યું વદન ખાનપાન કરાવોને જઈ, તેડું આપ આવજો અહી. વહી ગયા મુકામે નરને નાર, અબોલાએ મનકર્યો વીચાર એ નર નારી થાસે સુખ દેખાડું કુલ તો જાએ દુખ વીચાર એમ કર્યો તે ઠાર. તેડયા રાખસ એક હઝાર; આવી કરીને નમાવ્યું શીશ, જે કહો તે કરીએ આ દીશ. અબોલા કહે એ કામ. ઉંદરના રૂપ ધરો આ કામ સળંગ મુકો આણે ઠાર, જય ગુલબંધાવળી મેહેલ મોજર, ચોકીવાળા કોઈ જાણે નહી, એ રીતે કામ કરવું સહી; તે તે રાક્ષસે વચન ચડાવ્યું શીશ, એમ કહી ચાલ્યા તે દીસ. ઉંદર કેરાં રૂપજ ધર્યાં સળંગ પાડવાને પરવર્યા; રાક્ષણ વીધા તેને શી વાર ક્ષણ માત્રમાં પાડયા પહાડ, તે વાડીમાં પડ્યું દાર, પાછા ફરી આવ્યા તે ઠાર, અબોલાને કર્યો જુહાર, સિદ્ધ કામ કર્યું તે વાર એવાં વચન રાક્ષસનાં સુણી ખુશાલી વાધી મનમાં ઘણી, જાએ જંગલમાં ફરતા ફરો, બક્ષ ભોજન મન ગમતાં કરો, એમ કહી આપી રજય સહુ સહુના મુકામે જય, પછે રાજકુંવર તેડાવ્યો જાણ, મુખ થકી તે બોલ્યા વાણ, ગુલબંધાવળી દેખાડું આજ, કહું તારા મનમાં કાજ આ સળંગમાંથી જાએ તહીં, ફરથી જોઈને આવે અહી કરશે સોજ તો થાશે ગાતઃ નકી માનજો સાચી વાત, કદાપી કોઈની પડશે દ્રષ્ટ તો તો ઘણું ભોગવશે કષ્ટ મેં જીવ ગયાનું કર્યું છે કામ ચેતાવું છું આણે કામ એમ કહી તેડાવ્યા દાસ, તતક્ષણ આવી ઉભા પાસ

આ માણસને લઘ કરી દેખાડો વાડી નજરે બરી સળંગમાંથી નવ
કહાડશે બાહાર ઉભા રહેજે જ્યાં ચરતું દાર, જે વાંકો થશે એતે
વાળ તો તે આણસે તમારો કાળ; જતન કરી દેખાડો જમ. પાછા
તેડી લાવજે અહીં. એમ કહી વળાવ્યો રાય લઘ ચાલ્યા સળંગની
માંય, જે ઠેકાણે પાડેલું દાર, ચાર બડીમાં આવ્યા તે દાર,

ઢોહરો—દારને મુખ આવી કરી, બોલ્યો અનુચર વાત;
ગુલખંઠાવળીનો બામજ સહી, જુઓની તમે જ્ઞાત ૧ ન્યાળીનેજેશું
તહી, જાણે ઉદેકાર ઉદોત, ઇંદ્રપુરી કાણુ માત્ર, એવું દેખાય જન-
કમળેત. ૨ રાક્ષસ સાથે બોલીયો, જવા દે મુજને બહાર જેવું
ચરચા બહાર જઈ, પાછા આવીશું આ દાર. નહીતો આતું મુજને
નહિતો ખાદશ પ્રાણુ, જેવા વિના નવ રહુ સાચી માન મુખ વાણુ
૪ જે દીપકમાં પડે પંતગીઓ, તેમ પડવા માંડયું બહાર. રાક્ષસે
જાલી કરી, લીધો સળંગ મોઝાર. ૫ અરે મુરખ તું માનવી. એ શું
કરે છે કામ; જીવ જશે એક પલકમાં, બોલશ મહાર નામ. ૬ જક્ષ
કે વળા રાક્ષસી, કાંઈ દેખશે નારી કાય; બક્ષ કરી જશે તુને તેનો
શો ઉપાય ૭ અબોલાએ મુજને સોંપીયો હું શું કરું આ દાર
મુદ્ધિબદ્ધ તું કેમ થયો મનમાં કરતી વીચાર. ૮ એવાં વચન તેનાં મુશ્કી
બોલ્યો તે મુખે વચન. નવ જવા દે મુજને તો પાડીશ માઈ તન.
૯ જીમ ખેંચી કહાડીને મર કે મારીશ પેટ કટાર, જેવા વિના
જવાનો નથી, માહરે મરતું એકજ વાર. ૧૦ રાક્ષસે મન વિચારું
આવી પડી મુજ શીશ, જે બનશે તે ખરી, આપી રમ તે દીસ.
૧૧ તુજ કારણુ મરશું અમો, શું મુખ દેખાડીશું ત્યાંય લખી હશે
તે થશે જે મુજ કીલમત માંય. ૧૨

ચોપાછ—એમ કહી આપી રજનંય, પેટો ફુંવર તે બામની માંય
જીવ મએથી નવ ડરે, મન ચીંતવું તે તો કરે. સુવરણુ તણી છે.

પૃથ્વી તહીં. જરા રજને કચરો નહીં; પુષ્પ ઝાડ તે અપરમપાર,
 કવી કહે શું કરે વીરતાર દેવતાઇ ઝાડ દેવતાઇ પુલ, શોભા ચિંતા-
 મણી સમતુલ્ય; ધણાં વૃક્ષ તે શોભા માન, સરોવર સરખી શોભા બલ
 કોઇ રૂપા સરખી સહી, તેની શોભાનો પારજ નહી, કોઇ વૃક્ષ હીરા
 સરીખાં ફુલ, ધણું તેજ ઝગક અમુલ્ય. કોઇ ઝાડ ઉપર મોતીની ઝુલ,
 શોભા ચિંતામણી સમતુલ્ય; કોઇ ઝાડ લીલમનાં સહી, તેના સામુતો
 નેવાય નહિ. કોઈ ઝાડ જાણે હીરાની જેત, જગ જાણે ઉદેકાળ
 ઉદોત કોઇ ઝાડ શોભે બહુ સાર જળ જાણે રતન જળકાટ. મેવા
 કેરા પારજ નથી, એ દેવતાને દરલખ સરવથી; પુષ્પ સુધડ તેનો નહિ
 પાર જેતો ચાલ્યો રાજકુમાર, જેતો જેતો ચાલ્યો જય આનંદ તેને
 અંગ ન માય; ઢિઠો દરવાજો તે ઠાર, સોનાના થંભ રૂપાનાં દ્વાર
 રતન જડીત તણાં છે કામ, ધણી શોભા દીઠી તે કામ બારી ઉઘાડી
 દીઠી તહી, તે મધેથી ચાલ્યો વહી, કીધું પરમેશ્વરનું થશે, જેઉં આગળ
 ખીજું શું હશે, એમ વિચારી મુક્યો પાગ, વળી આગળ ચાલ્યો જેઈ
 લાગ. દીઠો ત્યાં એક સુંદર મેહેલ તે આગળ સ્વર્ગપુરી સેહેલ, અ-
 મરાપુરી શીવપુરી કેરા ઠાડ, વૈકુંઠપુરીની સુંદર વાટ દેવતાઇ કામ
 વિશ્વકર્માએ કીધ, ધણી રચના વિધ વિધ; જાણે કોટી ઉગ્યા બાણ,
 એવો મેહેલે શોભે નીરવાણ ગુલબંધવળી હોજમાં સાર; પુતારા
 છુટે સેહે સતર ધારા; તેની પાસે સુંદર તલાવ, પાળ તેની રતન જડાવ
 તે મધે એક સુંદર કલ, સોભા ચિંતામણી સમતુલ્ય, લાખ પાંખડી
 ખીલી રહી, તેની શોભાનો પારજ નહિ, ગુલબંધવળી તેનું નામ,
 કુંવરે નિશ્ચય કિધો આમ એ સિવાય ખીજી નથી, સીદ્ધ કામ થયું
 સરવથી વસ્ત્ર ઉતાર્યાં તેની વાર, પડ્યો જળમાં ન લાગી વાર; તે,
 ડયુ ફુલ તે જતન કરી, આગ્યો બહાર તે જળમાં તરી વસ્ત્ર પોતે
 પરીવાનજ કીધ; પુષ્પ કેડમાં બાંધી લીધ; પછિ તે મનમાં કર્યો

વિચાર. હવે મેહેલ જોવું તે ઠાર એવું પોતે વિચાર્યું મન કામ માફ
થયું તે ધન્ય; મારા પિતા દેખતા થશે ચડ્યું કલંક તે ઉતરી જશે,
પ્રભુ રાખ્યો તેં મારો ધરમ, મન થયું મહારૂં પ્રસન્ન; ધન્ય રામસ-
ધન્ય અબોલા નાર, મહારૂં કામ ઉતાર્યું પાર,

દોહરા—જેઠે ચરયા સહમેહેલની. એમ વિચાર્યું મન નીરમે
ચઢને પરવર્યો, ત્યાં તે જોવન ૧ ચાલ્યો મેહેલમાં ચતુર નર, મહા
શોભા અપરમપાર; દેવ કામ ઝળકી રહ્યા, તેનો કહુ વિસ્તાર. ૨
ખારણું ખારશાખ ને ખારીઓ, જરી અટારી માળ, સોવણ સ્થંભ
ઝળકી રહ્યા, ચીત્ર વીચીત્ર વિશાળ. ૩ કામ છે આરસપહાણનું જાણે
જળહળ જ્યોત; દિવસ રાત જણાય નહિ ઉદેકાર ઉઘોત. ૪ કવી
કહે શું વરણનું, મેહેલ સુંદર તે ઠાર; ત્રણ લોકમાં શોભા નથી, કે-
ટલો કર વિસ્તાર. ૫ પુરવ જન્મ સાંચે કરી, રાજકુંવર તાંહાં જાય;
લખીત વાત મટે નહિ. બાગ્યે લખ્યું તે થાય. ૬ જોતો જોતો સ-
ધજો ફરે, નથી ડરતો મન માંય; જુવે છે રચના અતી ધણી નીરમે
છે રાજન. ૭ પશુ પંખી કે માનવી. નથી નરને નાર; આવી રચના
કોને કરી, એમ કરે વિચાર, એમ વિચારી ચાલિયો, ચાલ્યો સાતમે
માળ, રચના છે અતિ ધણી, તરેહ તરેહના ખ્યાલ; પુષ્પ નાના પ્રકા-
રનાં, સુગંધનો નહિ પાર, હીડોળો હીરે જડ્યો, ત્યાં સુતી એક નાર
૧૦ જાણે શરી ઝળકી રહ્યો, રંભા કુળ અવતાર; જાણે ચમકે વિ-
જલી, આળ્યો માસ અસાડ. ૧૧ તેજ ધણું તે નારનું વાગ્યું મોહનું
ખાણું; અંખે તમર આવીયાં જોતાં નીરખીયો બાણ, ૧૨ મુરખ ખા-
મ અવની પડ્યો, જાણે સુતો સેજ; વિનતા કાંધ નથી જાણતી બર
નીંદ્રામાં છેજ.

ચોપાઈ—હીમત રાખી ઉભો સહી. વિનતાની શોભા શી કહુ તહી,
છુટી વેણ કુચપર લપટાય જાણે મણીધરની સોભાય. જોઈ થયો મન

ભંગ, તેથી અદકો અધરનો રંગ, ઝાંખી પડે તારા જોત, તેથી દંત
 ઝળકે ઉદ્યોત મગ અણી બકુટી બાળ, મુખ કમળથી શોભા વિશાળ
 કુચ સ્થળની ઉપસા ધણી; જાણે શોભા નારંગી તણી. કદળી લગ્યા
 પામીને રહી, તેની જંગા નાળુક છે સહી; ગુણગ્રંથ લાગ્યો દાવ
 તેથી પગની પાની લાલ. આમુષણ તણો નહી પાર, જોતાં ત્રસ થયો
 રાજકુમાર; નખ શીખથી નરખી છે નાર નીસાસા મુક્યા તેણીવાર
 ક્યાંથી પોચે મનના કોડ તરણ લોકમાં નહિ વિનતાની જોડ ક્યાંથી
 બાજ્ય માફ ફળે, એવી નાર કેમ મુજને મળે; કદાચને જાગી ઉઠશે,
 કરે કરોધ તો જીતજ જશે. હું આવ્યો તે શું જાણશે નાર, માટે
 નિશ્ચાની મુકુ આ ઠાર. એમ વિચારી ગયો તેણી બણી, વીંટી ક-
 હાડી સ્ત્રી તણી, પોતાકેરી ધાલી સહી, તેની શોભાં નવ જાણે કહી,
 છળી તેમાં પોતાની સાર, જેવું રૂપ તેઓ આકાર, વીંટી તેમાં પો-
 તાનું રૂપ, અદલા બદલી કરી ચાલ્યો તે ભુપ. આવ્યો જ્યાંહાં ગદા
 મુકામ, રાક્ષસે મનમાં કર્યો વિચાર. કેમ લાગી આવડી વાર એટલે
 આવ્યો રાજકુમાર રાક્ષસ હરખ્યો તેને ઠાર. દીડો માનવી હરખ્યું
 મન, હાંચકીને ચાલ્યો તે વન, અખોલા આગળ મુક્યો જઈ, ધણી
 ખુશાલિ મનમાં થઈ હસી મુખે બોલિ વાણ, સુણો માનવી ચતુર
 મુજણ ગુણગ્રંથાવલીનો જોયો બાગ, એવાં વચન બોલી તે જાગ મા-
 તાજી તમારી દિરપા સાથ આશા પુરી પડી મુજ માતા, હરખ્યું
 અખોલા કેર મન, તેડાવ્યા રાક્ષસ તેણે દન. જાણો શળંગ પુરે અ-
 ઠામ, નહિતો જશે આપણું નામ; બરાબર બોમિને કરો, પછે સુખે
 શરતાં ફરો. રાક્ષસ વિદ્યા તેને શિવાર, પૃથ્વી મેળવી તે વાર, કરી
 મોજ તમે નરને નાર. વધબવ ભોગવો અપરમપાર. તે સ્ત્રીને આ-
 પ્યું સુખ, ગયું તે વિનતાનું દુઃખ.

હોહરો—મનના મનોરથ પુરા થયા, ખુશાલી વધિ અપાર;

પછે નરને નાર સુખે મળ્યા, કિષો વાત વિચાર. ૧ ધણી સુધડ તે સુંદરી, રૂપે રતિ સરીખી કાય. તેની શોભા યોગણી, રૂપે રતિ સરિખી કાય; તેની શોભા યોગણી, રૂપે સુંદર રાજ. ૨ જુગતે જોડુ નર નારનું, કરિ વિનોદને રંગ, વધભવ ભોગવ ઈંદ્રના, આણુંદ બેઠને અંગ. ૩ પ્રાતઃકાળે ઉઠી કરી, જાય અખોલા પાસ, દેખીને રિઝે ધણું પામે મન ઉલાસ. ૪ ખોળામાં બેસાડે લઈ, ડાખા જમણી નર નાર. જોઈ મુખ નરનારનું, હરખે અપરમપાર. ૫ જે જોઈએ તે હાજર કરે કસિ વાતે નહિ દુઃખ ખાય પિએ રંગે રમે. સદા ખુશાલી મુખ. ૬ એક સમે તે બોલિયો વિનતા પ્રત્યે વચન. માતા પિતાને મળિએ જઈ, જે માને તાહાર મન. ૭ તારા સજનને હું મળ્યો, તું પુરણ મળે પરીવાર. રાજપાટ જઈને કીજીએ, ત્યારે સફળ થાય અવતાર. ૮ રાજપાટ ભોગવ્યા તણિ ઇચ્છાએ મનમાંય. વિજેગ ટળે વાહાલા તણો એમ મુખથી બોલ્યા રાય. મુવે છુટવાના નથી, કરમે કિધિ હાણુ. મનના મનોરથ ક્યાં પોચશે, કાળા ઘડની ખાણુ ૧૦ એવાં વચન શ્રવણે સુણી, મેમુદા બોલી વચન, ચિંતા મનની પ. રહરો શીઠ ધરે; દુઃખ મન. ૧૧ ખુશી થયો તે રાજવી, કીધેત ભોગ વિલાસ, રજની વિતી રંગમાં, થયો પ્રાતઃસકાળ ૧૨ સ્નાન દાન ભોજન કરી, સજ્યા સોલ શણુગાર; નરનારિ બેઠ આવીમાં અખોલા બેઠી ઠાર.

ચોપાઈ—દીકિ નર નારીની દેહ, અખોલાને લાગ્યો નેહ; ખોળામાં બેસાડી જોડ, દીકું મુખને પામી કોડ. ધણી કાંતી છે રૂપ વિશાળ, આવ્યું રાંક્ષણીને વહાલ; દીપ વસ્ત્ર શણુગાર સોળ, ચંદ્રવદની મુખ રાતા તખોળ. જાણે ઈંદ્રાણીનાં રૂપ, ગમનથી અવતરીયો ભુપ; તેવી શોભા નરની ઘઈ, ધણી રાંક્ષણી મનમાં મોહી. માગો માગો નરને નાર, જે માગો તે આપુ આ ઠાર; વચન તમાર મી-

આ નવ કર, જે માગે તે હાજર કરે. ચંદ્ર સુરજને માગે તમે તો તે આણી આપુ અમે; ધણું મને આવ્યું છે વહાલ, માગે તે આપુ તલકાળ. તે વારે મેમુદા બોલી વચન, હસી કરાને તે દન; માતા માગતાં આવ્યાં નરનાર, વચન આપો તો માગુ આ ઠાર સત્ય વચન આપો કર ધરી, જે માગે તે આપુ દીકરી રમે શરમાતાં નરને નાર, ધમ્મજ હોય તે માગે આ ઠાર એવાં વચન અમેાલાનાં સુણી મેમુદાએ વાણી બણી; અમે નરનારી કેરી જોડ, માત પીતા મળવાનો કોડ. કુટુંબ પરીવારના જોડાએ મુખ તો તો થાય માતાજી મુખ; મુજ સ્વામી જુરે રાતને દન, માતા પીતા મળવાનું મન માટે રજા જે આપો માય તો તે કુટુંબ મેળાવો થાય, એવાં વચન બોલી તે વાણુ તારે અમેાલાએ શીર મેલ્યો હાથ. મુજને વચને ખાંધી કરી એ શું વાણી મુખે ઓચરી; કેમ વાળીશ મહાર મન, કેમ પેરે જશે મારા દન તારો વાંક નથી લગાર, તારા સ્વામીએ શીખવ્યું આ ઠાર મેં તો એને સોંપી તુને, એણે દગો દીધો. મુને વચન મહાર મીથ્યા ન કરું તારે વીજોગે નીશ્યે મરૂ એમ કહી રાક્ષસી રહી તારે કન્યા બોલી તહી. માતાજી હુતો તારી બાળ બાળ પણાથી રાખો છો વહાલ, વસ્ત્ર આલુપણુને પાન; સોળ વરસની નીધાન સુંદર સ્વામી પરણાવ્યો મુને; સધળો ઓરીયો વીત્યો તુને; હવે સરજા જનમારો મારો થાય, જે વસ્તીમાં જમ્યાએ માંય.

હાહુરો—એવાં વચન કુંવરીનાં સુણી હરખી અમેાલા મન જાઓ નરને નારી તમે મળો કુટુંબ સાજન, ૧ વસ્ત્ર આલુપણુ આપીયાં, શણગાર આપ્યા બહુ ત્યાંહ; જુવે મુખ નારનું તાણી રીજા મન માંહ એકેકે વાર પછી આપીયો પોતાના શરીરનો જોડ; કદાપી દુખ તમે પામશેો હું જાણીધ મારી દેહ, ૩ અગની ઉપર તમે બાગજો, કદી પડે કાંઈ દુખ તે વેળા જાણુ મુજને થશે અમે આવીને કરશુ

મુખ. અહાર હજાર રાક્ષસ લઇ, આવી પહોચીશ હું ત્યાં; તારા દુશ્મન પરાજય કરીશ. નીચે જાણે મનમાંય પ એમ કહી વળી તેડીયા એ રાક્ષસ તેણીવાર; આવીને ઉભા રહયા કરયા દંડ જુહાર ૬ આ નરનારીને લઇ કરી ઉડો ગગન મોજર, એ કહે ત્યાં મુકો જઈ પાછા આવજો આ દાર. ૮ કદાપી એ દુઃખ પામશે વાંકે આશે વાળ; તો તો મારી નાખશું, આણી બેઠનો કાળ. પત્ર લખાવી લાવજો, એમના હાથનો અહીં; એમ કહીને વાંદાય કરતા રાક્ષસને સઉ તહી, ૧૦ રાક્ષસ વાટે વીનવે બાઇ કીધુ તમારૂં ગામ; ત્યાં જઈ ઉતારીએ એમ બોલ્યા દરિ પ્રણામ, ૧૧ રાજકુંવર ત્યારે બોલીએ, ફરદ શેહેર મોજર; ત્યાં જઈ મુકો મને તો પહોચે મનની આશ. ૧૨ ચાર ધડીમાં મુકીશુ, એમ કહીને ઉડી જાય; આવી પહેચ્યા પદકમાં. જ્યાં લાખીને ત્યાંય ૧૪ તે શેહેર સમીપે જઈ રહ્યા, દીઠા મેહેલ અવાસ; કીયો મેહેલ છે તમ તથો, જાળખો આણી ઉલાસ. ૧૪ નવ દુકા મેહેલ છે તુમ તથા, જાળખ્યો તેણે હામ; રાજકુંવર દેખાડીઆ, ઉતરયા તરતજ દાર. ૧૫ નરનારીને મુકીયાં, મેલીયાં મેહેલની માંડ; રાક્ષસ બેઠા આરણે નવ જાળખે તેને ત્યાંય.

ચોપાઈ-બેઠ ગયા મેહેલની માંય, લાખી ગુણકા બેઠી ત્યાંય; દીઠું રાજકુંવરનું મુખ, મયું દોહલું તેહનું દુઃખ જાણે અધા પામ્યો. લોચન, તેવા ખુશાલી વાધી મન; દંડવત કરી નામ્યું શીશ; સફળ થયો આદીસ. મોતીની થાળે વધાવી કરી જોવારણાં લીધાં સુદરી પછે સજ્યા સોળે શણગાર, આવીને બેઠી નાર વીગત વાત પુછી તે દાર સંક્ષેપે કહો વીસ્તાર. લાવો પુષ્પ આ લો નાર, એ પણ છે રાજની કુમાર, લાખી તે વારે રાજ મન, રાજ કન્યા શું બોલી વચન, આપણુ બન્ને સહીયર થયાં દુઃખી સવળાં મયાં. આશુ

પીથુ ને રહેથુ પાસ પ્રભુએ પુરી મનની આશ; મળી બેડી રહી બેઠ
પાસ, રાજકુંવર ગયો જ્યાં દાસ કાગળ લાખીને આપ્યો તહી, દેશ
હમારે પોઆ સહી; કશી વાતે દુખ પામ્યા નહી એમ લખી આપ્યું
સરવથી માગી શીખને નીકળ્યા સહી, અખોલાને જઇ મળ્યા તહી;
મુખ જુખાની સઘળી કહી, કાગળ કરમાં આપ્યો લખ એ વાતે
અહિંથી રહી રાજકુંવર થું કરે છે તહિ; દાસ વિનોદને કરે વીલાસ
દામા જમણિ બન્યો પાસ સાત દીવસ રહી તે ઠાર લાખીથુ બો-
લ્યા તે વાર સિરકસતાન જશુ સરવથી અહિયા રહ્યાની કાંઇ શોભા
નથી, મુજ પિતામુ કરવું કામ દેખે આંખે તો થાયે મુજ નામ
માટે તથ્યાર કરવી સહિ પાણી પીવાએ રહું નરિ, લાખિએ વચન
અદાવ્યું શિશ ઉઠિ તે વેળા તે દિશ માલ ખજનો ધન બંડાર ચ-
ડાવ્યું સરવે વહાણ મોજર સિરકસતાન જવા તથ્યાર સામાન સરવે
કહાડ્યો બહાર રાજકુંવરિ બેઠએ સાર, વહાણમાં બેશી જાઓ તે ઠાર
કું પગવાટે આવિશ તહિ. આવ વાણિ વિનતાને કહિ એવિ વાત કરે
તે દિશ, દરવાને જઇને નામ્યું શિશ; કેદિ લાચાર રાજના બાળ,
તે કહે છે હમારા શા હાલ જે ફરમાવે તે કીજીએ જીવતદાન અમને
દીજીએ એવિ વાણિ લાખિએ સુણિ, મુખ થકી નેણે વાણિ બણિ,
સમાચાર રાજને કહુ, ત્યાર પછી તેમને જવા દઉં.

દોહરો—એવાં વચન લાખીનાં સુણી, ઇમ રાજની પાસ; કરજેડી
કરી વિનતિ કરિ વાણિ પ્રકાશ: બાઇ તામરા છે કેદમાં તેને કહા-
ડોની બહાર: તમને જેમ મનમાં ગમે તેમ કરો આ ઠાર એવાં વ-
ચન વિનતાનાં સુણિ તેડયા સમાનિ માંહે, ચાર જણા આવિ કરિ,
કરજેડીને ઉભા ત્યાંય ઓ પુન્ય તથા: પ્રતાપથી, બાઇ તમે જીત્યા
જાણ, પર ઉપકાર તમે કરો ઉગારો હમારા પ્રાણ ૪ તમ વિના
મુકાવનાર કાંઇ નથી, નવ ટળો હમારું દુ:ખ એમ કહિને ટળવળ્યા.

કરોની હમને સુખ, તમે લાખિને જીતાયા, માટે કરો પરમારથ કમ
કાળાગૃહથી છોડાવીઆ રાખિ હમારિ હામ. ૬ કરજોડિને કરમરે
આ બંધથી મુકાવો જ્ઞાત; ગુણ તારા જુલું નહિ, લખ્યો લાખેણિ
વાટ ૭ એમ કહિને રહન કરે, ત્યારે ક્યા આવી મન; મન થઈ
બોલિયા ત્યારે હશી કરિ રાજન ૮ તમે તો ચારે હારીયા ગુલામ
તો થયા આ હામ; હવે કેઈ પેરે છુટશો, પોચે મનની હામ- ૯
નામ ગુમાવતો નાહું ટળે લોનિ કમાળે છાપ; પમમાં નિશાણિ લોહક
તણિ તો મુક જીવતા આપ ૧૦ ત્યારે ચારે જણા કરે વિનતિ અમે
રાજના છીએ તન; કુળને ખાંપણ લાગી ઘણી, આપ વિચારોની
મન ત્યારે રાજ બોલિયો, લે જંઘા ઉપર ડહામ; તે વાત કાંઈ
નવ જણસે મુકી દેઉ આ હામ. નિશાનિ કીધા વિના કાંઈ નવ મુકે
ગુલામ; કપુલ કરો મુજ વાતને તો મુકી દેઉ આ હામ ત્યારે ચારે
જણે વિચારયું કાંઈ નવ જણે પેર ગુલામ કાંઈ દેવડાવીએ, જમ્યો
આપણે ઘેર. એમ વિચારી મન વિશે કપુલ વાત તે કિધ; મોહાર
એક કીધી સહી, કોરી લેખ લખીયો સીધ. જંઘા ઉપર મારીયો
ચિસ પાડી ત્યાં બહુ તહી; પછે આસના વાસના કરી તેને રજ
આપી તે સહી.

ચોપાઈ—ત્યાર પછી આપી રજાય, ખુશી થાય છે મનની માંય,
બાઈ જણી આપીએ શણગાર, દીધાં આશુપણ વચ અપાર લાખ
લાખ રૂપિયા આપ્યા સહી, વિદાય કર્યા ચારેને તહી. વિનતા માલ
વળાવ્યો જણ સિરકસ્તાન બણી નીરવાણ; પોતે જોગી લીધુ રૂપ.
પુષ્પ લખને ચાલ્યા જુપ ચાર જણા તે વાટે જાય, તેની ચરચા જોતો
ત્યાંય, લાખ લાખ રૂપધયા સહુ પાસે રોક સમીયા તેના મનના શોક
અકેકસો રાખ્યા સ્વાર, સજ થયા તે રાજકુમાર તેની પછગાડે ર-
કીરજ પળે તેની વાત કાંઈ નવ કળે; મુકામે બેઠા પાણી પાસ, કરે

વાત આણી હુલામ ફકીર ર્યા આવી સહી, ચારે કરી સલામજ તહી;
 આવો બેસો તમે આ ઠામ, ક્યાંથી આવ્યા કિયે જશો મુકામ.
 સાચી વાત અમને કહો; ફકીર બોલ્યો તે લહો; રહેવું અમારે વન
 મોઝાર, આજની રાત રહેવું આ ઠાર, કંઈ મુળનો આહારજ થાય, જ-
 ઇશું જંગલ વાહાણો માંય; તમે ક્યાંથી આવ્યા ને ક્યાં જશો કોણ
 જાતને ક્યાં તમે વસો. રાજવંશીના સરખી કાય, શું ધારી નીકળ્યા
 મન માંય, ચાર જણુ વિચારજ કરે, ફકીર પ્રમાણે વાણી ઓચરે,
 પોતાની હકીકતની કહિ વાત પ્રકિર સમજ્યો મન સંગાથ મળ્યા
 વનમાં ચોરો સહિ પ્રતે વાણિ કહી; અમને તે દુલ્લ મલ્યું નહી પાછા
 ફરી ઘેર જશું વહી.

હાહરો—જુદિ વાત કરો હંકાર આપ વખાણુ જે નર કરે.
 તે મુરખનો સરદાર. ૧ મુલક મુલક ફ્યા તમે, તમ વિના ચતુર
 નવ કાય; તે સાચુ જે જાણીએ, તો કુલ દેખાડો સોય લગાડ વાત
 બોલો તમે, વળી મનમા ધરી હંકાર; એ બોલવું તે મુરખનું ચતુર
 કરો વિચાર. ૩ બંકાવળિનું પુષ્પ મુજ કને કેમ આવે તમ હાથ;
 એમ કહીને દેખાડીયું, અચરત પામ્યું સહ સાથ. ૪ એમ કહીને
 કહાડીજિં જુવે છે સધળા લોક; એ સાચુ કેમ માનીએ સાચુ જુદું
 શેક. ૫ એમ કહીને તેડીએ, એક અંધ જતોતો વાર; આ નરને
 કરો દેખતો, તો સાચિ માનિએ વાત, ૭ આંખડી માંહે અંજન કરયું
 આંખડી પુષ્પનિ એક, ફાટી પડળ ઉડિ મયું ને રહ્યો તેનો ટેક ૮ ધણા
 વરસની ખોડ હતી. તે સારાં થયાં લોચન, ફકિરને ચરણે નમ્યો.
 હરખ ધરીને મન. ૯ જીવત દાન જણે આપીયું; ને ટાળી હમારી
 ખોડ; એમ કહીને કરી વીનતી નમે છે બેઠ કરજોડ ૧૦ અચરત
 પામ્યા ચારે જણા, નીચે એતો વાત મારી કરીને લીજીએ, અથવા
 કરીએ ધાત. ૧૧ એમ કહીને ઉઠિયા થહી નગન તલવાર; એ કુલ
 અમને દીજીએ, નહિ તો માર આ ઠાર.

ચોપાદ—એમ કહીને હઠ્યા જોધ, અંતઃકરણમાં આજી
કરોધ ખુશી થઇને અમને આવ, નહિ તો આવ્યો તારો કાળ આવે.
તો જવા દઈશું, નહિતો મારિને લઈશું; ત્યારે પસ્તાયો પોતે તે દિસ
વખર સમજ્યું કર્યું એ ધથ. બધિ ચતુરાઈ માહરિ ગઈ. મોતે કુલ
દંખાડ્યું લઈ. માટે લખિ વાત મટવાની નથી. હજુ દુઃખ કેટલું
સરવથી મુજ પીતા કેઈ તો દુખ જશે, દેખાશે આંખેને સુખીયો
થશે, પાયો પ્રભુએ દુખમાં નાંખીએ જથ મહિમા તેને વાધીયો.
એમ ધરમ તરવાનો સહિ, ન આપું તો મારે અહીં, એમ વીચાર્યું
મન મોજર, આપ્યું કુલ ન લાગી વાર. શા સાર મારો છો તમે
લ્યોની ટુલ આપું છું અમો ગુલબંકાવળી તણો છે બાગ લાખો કુલ
છે તેની માંય તમારે મન અમુલખ સરવથી, અમારે મન કોડીનું નથી
એમ કહિને આપ્યું હાથ, ચારે જણા હરખ્યા મન સાથ, મુકી રૂકી-
રને ત્યાંથી વળ્યા, પોતાને દેશ સમીપે વળ્યા; કુચ મુકામે ચાલ્યા જય
આવ્યા સીરકસ્તાનને માંય. નગર મધ્યે વધામણી મઈ, કુંવર રાયના
આવ્યા સહી એસીગણ પોતાને થઈ, જલદ રાજ હરખીયો તહીં.
હઠ્યા તે વેળા મે દન, પુત્રનું મુખ જોવા થયો પ્રસન્ન; જે વેળા
જોઈશું પુત્રનું મુખ. તે વેળા ટળે માઈ દુઃખ એમ વિચારી મન મોજર
અસ્વારી કિધિ તઈયાર; ગામને બહાર જઈ સભા કરી, અદારે વ-
રણ આવિને અડિ. અમુલખ વસ્તુ લાવિયા; તે જોવાને સહુ આવિયા;
ધણી ખુશાલી અપરમપાર. ચાર કુંવર આવ્યા તે ઠાર. દંડવત
કરી લાગ્યા પાય. રાજએ ચાંખો રહિયા માંય પુછે હકિકત રાજ
તહિ, સંક્ષેપે વિસતારી કહી, મહા દુખથી આવ્યા છિએ અમો. શું
વિસ્તારી કહીએ તમે, એમ કહી મુક્યુ તે ધડી, સહિને વાત તો અચ-
રત પડી વખાણુ કરે તે વારંભવાર. ધન ધન તમારો અવતાર; તમ વિના
કોણુ કરે કામ, બ્રિસ લક્ષણા તમાર નામ. ત્યારે ચાર કુંવર બોલ્યા

તહીં અમે ગયાતો ખાવ્યા સહી; ખીજે કોઇ લેવાને જાત, તો નિશ્ચે પ્રાપ્ત ઉતપાંત.

હાહરો—એમ વખાણ સહુનાં સુણિ, ચારે હરખ્યા મન. તે પુલ્કમાંથી કહાડી પાખડી. મેહેલી તેણે દન. અંજન કિધું આંખમાં પોતાના પીતામ, નેત્ર પડદો ફાટી ગયો થયો દેખતો રાય. ૨ અંધ તે લોચન પામીયો તેથી બીજું શુ સુખ; દાન પુન્ય દિધાં ધણાં, બીજીકની ભાગી ભુખ. ૩ કંચન મેહ વરસાવતો પાછો વળ્યો પુરમાં ચારે પુત્ર સુખ આગળ શોભા કહી નવ જાય. ૪ કોઈ વધાવે મોતિડે, કોઇ પુષ્પેરે વિશાળ, ઘેર ઘેરથી લે વારણાં, નાના મોટી નરનાર. ૫ છત્રીસ વાજાં વાગી રહ્યાં, બોલે બંદીજન ભાટ; જયક જથ્થો બોલે ધણા નહીં કોઇને ઉચાટ ૬ વાજતા ગાજતાં આવિયા, પોતાતણે મુકામ; ખુશાલી વાધી સરવને સુખથી બોલ્યો તેહામ. ૭ ફરી લોચન મુજને આપીયાં પરમેશ્વરે ખીજ વર, તે પ્રતાપ મારા પુત્રનો, સકળ કર્યો અવતાર. ૮ નેત્ર સમાન બીજું નહીં ધણી ખુશી મુજ મન, હવે ખાઓ પીઓ ખુખી કરો. નગર મધે સહુ જન. ૯ એક વરસ લગી રહી કોઇ નવ કરે વણજ વેપાર, ખાન પાનને રંગ રાગ કરે સહુ નરને નાર. ૧૦ ધાન બંડાર હારાવિયા, ગરીબ લોકને ઘેર, આઠે પોહોર ને સાઠે ધડી, મોજ કરે બહુ પેર ખુશાલી વાધી ઘેર ઘેર, વાજે ઢાલ મૃદંગ; ખાય પીએને મોજે કરે આનંદ સહુને અંગ તાજલસુખ પાછો દુઃખી થયો. તે રહ્યો વન મોજાર; હવે ગુલશન-કાવલી જાગી ઉઠી, કહું તેનો વિસ્તાર.

ચોપાઈ—એ વાત તો અહીંથી રહિ બંધાવળીની શી મત અષ્ટ તે પહેરી વસ્ત્ર નીકળી બહાર આવી હોજ બર્યો. તે ઠાર મુંખ પખાણું હેતજ કરી વેણ છુટી જે સુંદરી નજર પોતાની હાથ ઊપર ગઇ વીંટી પોતાની કરમાં નહિ મુદ્રિકા કોઇ નરની સહી

અચરત વિનતા મનમાં થઈ આતે કારણુ શું કિરતાર કોણુ પુરુષ
આળ્યો આ કાર એટલી ચાકી વિટાળી કરિ કો નર આળ્યો હિંમત
ધરિ; એમ વિચાર કરે મન માંય ગઈ નગર તે તળાવ છે ત્યાંય તે-
માં જુવે તો કુલજ નહીં. ચારે દિશાએ જુવે તહીં; અચરજ સરખુ
થયું આ કામ, કોણે કર્યું તરકરનું કામ. તે નરે પિધું અમરતનું
પાન નગર નાંખી ગયો તે કામ દેવ દાનવથી નવ અવાય, ગણી વિ-
માસણુ મનમાં થાય; ધન ધન તેની માતાની કુખ, તે નર જોઈ ગયો
મુજ મુખ; નગર જોઈ તેણે મારી કાય મે નિશ્ચયે કર્યું છે આંય પુખ્ત
પેમલ તેણે સંગ લિધ. ગયો કામ પોતાનું કરિ સિધ; નખથી તે
માંયે નિહાળી ગયો હવે શો ઉમેદ તે નરને રહ્યો. નીંદ્રામાં મેં જા.
ણું નહિ, ગયો વીંટી બહલી તહીં; અધર નિહાળી ગયો મુજ મુખ.
કુચ ઉપર મુક્યો હશે હાથ, નિહાળી હશે મારી જાત, વરત બંગ
કુંવારીનું કર્યું હવે જિજ્ઞે ચિતે કેમ ધરે. માટે તે નર સાથે
વરે, નહીં મળે તો નીશ્ચય મરે; નર મુજ પ્રાણુ જીવન આપ,
અવર પુરુષ બાધ ને બાપ, માનવની જુદી આ કાર, તે વિના ખીજે
કોણુ અવતાર; એમ વિચાર્યું પોતે મન, એક સહસ્ર પરી તેડી તે
તે દન, સરવે આવીને ઉભી તે જાણુ ત્યારે કરીને બોલી વાણુ; તમે
શું ચાકરી કરી મારી, કુલ અહીંથી કોઈ ગયો હરી. તે નરને
લાવો નીરધાર તહીંતર મારી નાંખીશ આ કાર. અદાર હજાર રાક્ષસ
અધીપતિ, તે સાથે બોલી વીનતી; તમે શું રક્ષા કરી આ કામ.
બોધ નાંખ્યું મુજ પીતાનું નામ. બાગનું કુલ લઈ ગયો સહી,
પીતાને જવાબ શું દેશો તહીં; માટે સોધી કહાડો તતકાલ, લઈ
જનારાના જોઈ હવાલ. એક સહસ્ર પરી શું બોલી વાણુ, સોધી
લાવો નહીં તો બેશો પ્રાણુ; એ રીતે ચમકાવ્યા સહુ, સહુને રીસ
ચડે છે બહુ.

ઢાહરો—રાક્ષસ સખળા કાપીયા, કોણે કરવું એ કામ; અપકીરતી થઇ જગતમાં, બોળવું બાપનું નામ, ૧ બોળ કરવી અતી ધણી મોકલ્યા રાક્ષસ દશવીશ, પકડી લાવો ચોરને; તેનું હેદીએ શીશ હજાર રાક્ષસ દોડીયા, કાઢ ગંગાને પહતી જાણ; પહાડ પરવત જંગલ સહી શોધી વળ્યા નિરવાણ. ૩ ગણા મુલક સોધી વળ્યા પછુ નવ લાગી વાર; નીરાશ થઇ સહુ આવીયા, દેખાતા વીકાળ. ૪ નામ નીશાન જાણ્યું નહિં તે કેમ આવે હાથ; નીરાશ થઇ બેઠા સહી, રાક્ષસ કરી સાથ ૫ હામ ઠેકાણું તેનું મળે, તો શોધી કહાડીએ ગામ; મારી મોહોલમાં લાવીએ, પાછુ ફુલ આ હામ. ૬ એમ કહીને નીકળ્યા, કોણ પુરુષ એ સોમ; સજીનું છુપ્પ ઊંડી ગયું, કારણ નવ મળે કાચ. સહુ પરી શોધી વળી, મુલક અપાર; થાકીને આવી સહુ બંકાવળી જે ઠાર. ૮ કરજેડી કરી વીનતી, જોયા પહાડને વન વસ્તી જોઇ બીજી ધણી શું કહું મુખે વચન, ૯ ગુલબંકાવળીએ વિચારીયું, મારે કરવું એ કામ; ભેદ પરપંચ કર્યા વના, કેમ પોહોએ એ હામ.

ચોપાધ—માનવ લોક જોઉં સરવથી, તેની બુદ્ધીનો પારજ નથી; માટે જોઉં ત્યાંના લોક, કદાપી સમજશે મનને શોક. એવું મન વિચારી કરી, ઉડી મન વિચારી કરી, ઉડી સમુદર પરવરી; ઉતર દિશાનો જોયો દેશ, બદલી કરી પોતાનો શેશ. જોતી જોતી તે પછે ગઇ, તોએ બાળ તો લાગી નહીં અનેક વેશ પોતાના કરી, નગરી બધી જોતી શરી- પશ્ચીમ દેશ નીહાળે સરવ; નીરાશ થઇ મુક્યો મન ગરવ, ત્યાં થકી નવ જડી બાળ. પછી દક્ષીણ ઉતરી તતકાળ અનેક રૂપ કર્યાં પ્રકાશ, જોયા દેશ આણી ઉલાસ; બાગ બગીચા મહેલ અવામ, કાઠ સ્થાનક નવ પોચી આશ. વાયુરૂપ તેની શી વાર લીધો દક્ષીણ દેશનો પાર. નિરાશ થઇ ત્યાંથી પરવરી, પુરવ બણી તેતો સંચરી બુદ્ધી પોતાની કે પ્રકાશ, જોવાને લાગી તે ચોપાસ;

ધણા દેશ જોયા સરવથી, તોએ બાળ કાંધ જડતી નથી. ત્યારે મનમાં થઇ નીરાશ અરે દધવ નથી પોચતી આશ; એમ કહી ચાલી જટલે, શીરકસ્તાન આવી તેટલે જોવાને લાગી તે ગામ, ધણી શાભા છે હામે હામ ઘેર ઘેર વાગે ઢાલ મરદાંગ, રાગ આલાપે નવલા રંગ. ખાન પાન થાય અપરમપાર. જોતાં અચરજ પામી નાર; ધણા મુલક જોયા સરવથી, પણ આવી ખુશાલી કંધ નથી.

હાહરો—તે નગરમાં સંચરી, ધરી મરદની કાય; પુછવા લાગી લોકને. શા હરખ છે પુર માંય. ૧ ઘેર ઘેર રંગ મચી રહ્યો, હરખે સહુનાં મન; વસ્ત્ર આશુપણ સરવે સજ્યાં, શું છે દિવાળીના દિન. ૨ એવાં વચન શ્રવણે સુણી જોલ્યા તે પુરના લોક, નિત દિવાળી આ દેશમાં, નથી દોષને મન શોક. ૨ અમારા રાજનાં નેત્ર ગયાં નથી કાંધ તેના ઉપાય; હકીમ એક જોલ્યો અહીં ભરી સમાતી માંય. ૪ ગુલબંકાવળી પુષ્પ મળે સહી, અજન કરે જો રાય. સો વરસનો અંધ હોય જો કહી, તરત દેખતો થાય. ૫ એવાં વચન તેનાં સુણી જોળ કરવી અપાર; કાંધ બાળ લાગી નહિ, દિલ્લગીર થયો તે રાય, એના પુત્ર છે ચારે પરાક્રમી, તેણે કરી સલામ જંગલે જંગલ તે બમ્યા, લાવ્યા કુલ આ હામ. અજન કિધુ આંખમાં, થયો દેખતો રાય; આંખણ ટળીયું આંખનું, આનંદ અંગ ન માય. ૮ પૃથ્વીપતી ધણી રીઝીયો જોલ્યો મુખે જોલ્ય; એક વરસ લગી સહુ મેદની, ખાવો પીવો કરો કલોલ. ૯ ખાનના આખ્યા છે મરથના, જોતે જોઇએ તે ખામ, નીત દિવાળી સરવને, આનંદ અંગ ન માય. ૧૦ એવાં વચન તેનાં સુણી, હરખી બંકાવળી મન. ધન બાગ્ય માહાર, ધન્ય આજનો દિન. ૧૧ સદ્ગજ જન્મ માહરો થયો, મળી નિશાની આ ગામ; કુલ તણે એ તરકર સહી, મુજને મળીએ આ હામ ૧૨ પ્રસન્ન થઇ મનના વીશે, ગઇ શહેરની બહાર; આમળ જળ છે નદી તણું. ઉતરીયા તે-

છે ઠાર. ૧૩ જળ કીડા વિનતાએ કરી, શુદ્ધ કર્યું શરીર, અઃશુભ
 રૂપ કર્યું નર તણું જોઈ કોઈ બાવન વિર. ૧૪ દેવતાઈ બચ્ચ અંજે
 ધરયાં, સંજ્યા સાં શણગાર; મરાડી પાષ મસ્તક ધરી, સુખે રાતાં
 તંબોળ ૧૫૩૫ પ્રકાર્યું પોતા તણું, નર તણી કરી કાય, કોઈ
 દ્રષ્ટે જઈ નવ શકે. જળકારે આંખ મીંચાય. ૧૬ કડે કટારી વાંકડી,
 શોભે ધનુષ્યને બાણ; સોભાથી આવી પુદ્ગીપે. ચતુરા ચતુરસુંજણ. ૧૭

ચોપાઈ—જોઈને હરખ્યા સહુ લોક. જે દેખે તેના સમી ગયા
 શોક; ધણી સુકોમળ તેની કાય, સ્વરૂપે ચંદ્ર સુરજ જંખવાય એવું
 કારમુ કીધું રૂપ, જે દેખે તે હરખે લુપ; નર નામે મુકયા અંકાર,
 એ કોઈ દેવાંશી અવતાર. સ્ત્રી દેખી કામાતુર થાય ધન ધન એ ન-
 રની કાય. શોભાતણું એ છે સુખ, એવું રળીઆમણું શોભે મુખ એમ
 મોહ પામ્યું બધું ગામ. શ્રે છે પુરમાં ઠામો ઠામ; જે દેખે તેનું મન
 ચળે, તેની પાછળ નરનારી પળે, તે ખખર રાજ સમામાં થઈ, તખત
 પર બેઠા તે તહી; અરજ બંગીએ કરી સલામ, માંડી વાત નહી તે
 ઠામ. કોઈ પુરૂષ આવ્યો નમરી માંચ; તેની શોભા કહી નવ જાય.
 જણે ઇંદ્રાસનનો લુપ, ધરી આવ્યો માનવનું રૂપ. તેની શોભા કેવાતી
 નથી, તે સમાન કોઈ પૃથ્વીમાં નથી; ઘેવાં કીધાં સહુ નરને નાર,
 જોવા મલી સહુ ઠારો ઠાર એવાં બંગીનાં સુણી વચન, જલહરાયનું
 હરખીયું મન. તે પુરૂષને લાવો અહી, એવી મુખથી વાણી કહી, બહુ
 સ્વરૂપ છે રૂડી કાય જોઈએ તેને લાવો અહી વજીર મોકલ્યો તેણે
 ઠાર, માન દહને લાવો આ વાર. ઉઠ્યો વજીર નામીને શીશ, આવ્યો
 બખર ભણી તે દીશ; કરી સલામને જોડયા હાથ, પછે વાત કરી તે
 સાથ. ધન બાગ્ય ધરતીનું સહી, તમ સરખો નર આવ્યો અહી.
 પ્રસન થયું છે બધું ગામ, ભલે પધારયા આણે ઠામ રાજસમામાં
 ચાલો સડી, રાજ મળવા ઇચ્છે તહી, મુજને મોકલ્યો તેડવા કાજ.

સભામાં જ્યાં મહારાજ, દિન વચન વજરનાં સુણી, બંકાવળીએ વાણી ભણી શાને દિલગીર થાઓ તમે, ચાલો સભામાં આવુ અમે એમ કહી છે ચાલ્યો લાંચ. વજર તણી ઝાલી છે બાંસ રાજસભામાં ઉભા જઇ જોના પુશ્પાલી સહિતે થઇ રાજાએ દીધું સનમાન; મુખ-વાસ આંખ્યાં ખીડાં પાન; કોણ દેશ નીકળ્યા શાં કામ. કોણ જાતને શું છે નામ, ત્યારે બંકાવળી બોલી તે કામ. મધરખ સહેર અમારૂં ગામ, સોદાગર કરો હું તન, પુષ્પસેન મુજ નામ રતન. ઉમેદવાર ચાકરીનો સહી. દાંણે પાણી ત્યાં રહેવું જઇ, મુણી વાતને હરખ્યો રાય, મારી પાસ રહો ભાંધ આંચ.

દોહરો—જલદ મુખ એમ બોલીયો. ભાઇ રહો અમારે ઘેર મન ગમતો મહિનો હ્યો, મોજ કરો બહુ પેર. ૧ મારી પાસે બેસી રહો, નવ કરવું હવે કામ, ખાઓ પીઓ મુખ બોગવો આવો આય મુકામ. ૨ એવાં વચન સુણી રાયનાં; બંકાવલી રીઝી મન; રાજ સભામાં નીતે રહુ, કપુલ કરયુ વચન. ૩ બાળ મળી મને ગા-મમાં, મળશે મારો ચોર, હીમત રાખીને રહુ, પુરૂષ થઇ આ કાર. નીશા પડી તેણે સમે બેઠા સભામાં રાય, ચાર પુત્ર પેલા આવીયા પીવાને કસુંબાય. ૫ ચુંબન દર્ધ ચાંખ્યાં રહે, બેસાડયા સભા સહુ જોઇ રહી, પામી મન ઉલાસ. ૬ ત્યારે બંકાવલી ઝોચરી ધનુષ ધરયું છે નામ; કોણ પુરૂષ એ કોણતણા, કેમ આવ્યા આ કામ ૭ ત્યારે સંભા સહુ ઝોચરી, એ રાજાજીના તન; ગુલબંકાવલી ફૂલ લાવીયા કરયા દીન લોચન. ૮ એવાં વચન સરવેનાં સુણી, જોયા નરનાં મુખ પરીક્ષા કરી તે નર તણી, પામી મનમાં દુઃખ. ૯ મુરખના સરદાર એ બુદ્ધિ હીણ અપાર; મુખ જોતાં કીમત કરી, કાણુ માત્ર મોજાર; ૧૦ એ નરતણો શો આશરો, તે નર બાવન વીર; ધન્ય છે તેની માતને, જેણે જોયું મુજ શરીર. ૧૧ તે નર તણા એ ચોર

છે, હજો તે સાથે કીધ; કુલ લીધું તે પાસથી, જશ જગતમાં લીધ. ૧૨ બાળ તેની મળશે, આંહી. એમ વિચારયું મન, પ્રભુજી આજી પુરશે, સમરથ જગજીવન. ૧૩

ચોપાધ—એ વાત તો અહીંથી રહી, તાજલમુખની શી ગત થઇ, કુલ ન રહ્યું પોતાની પાસ, એક થઇ બેઠો નરાસ મેહેનત મારી મિથ્યા ગઇ, કીરતી જગમાં તેની થઇ; લાખી આવશે લઇને વાહાણ, મુજ વિના તે તજશે પ્રાણ. બન્ને સ્ત્રીની હત્યા થશે, કંઈ પેરે તે છુંટશે; મનમાં કર્યો વિચાર આલ્યો ત્યાંથી રાજકુમાર જે રસ્તે ભાઇ ગયા હતા વહી, તે પગલે આલ્યો સહી; થોડા દિવસમાં મયો તે દામ, સીરકસ્તાન છે પોતાનું ગામ, જોજન એક રહ્યું તેક ચતુરે નરે વિચારયું એક; જે કદાપિ નગરમાં જાડં તો તો તરણાર્થી હલકો થાઉ. મારી વાત કોઇ માનશે નહી, મુજને મારી નાંખશે. સહી; પીતાતણે મન હું તો કાળ; નામ સુચતામાં મારા બેહાલ. મારું મોહોં જોવાનું નથી, માટે ત્યાં જવાનો નહિ કદિ; માટે ત્યાં જાડે તે ફાક એવો મનમાં પ્રગટ્યો શોક, નથી સુજતો એને એકે વિચાર, બેઠો જંગલમાં ગુણમંડાર, એક તરફ નદીનું નીર, એક તરફ ઝાડી અંબીર, બેઠો કર કપાળે દઇ, અખોલા સાંભળી આવી તહિ; તેની કૃપાથી પામ્યો કુલ, વળી વળી આપ્યો છે અમુલ. કદાપિ સંકટ પડે શરીર, બાળજો ધુપ અગની પર વીર; તરત આવીને કરવાની સહાય, વચન આપ્યું છે મુજ કરમાંય; તેને હું તો સમર આજ. તે વીના નથી સરવાનું કાજ. એવું આપ વિચાર્યું મમ, વડતી પ્રગટ કર્યો તે દીન કહાડ્યો વાળ નવ લાગી વાર, અમનીપર મુક્યો તત્કાળ. આંચ લાગી તેને જેટલે, અખોલાએ જાણ્યું તેટલે થયું તે વીનત ને જાણ, મહારા પુત્ર પુત્રી દુખીયા નીરવાણ. તેણે વાળ માહરો બાળ્યા સહિ. તેની સુગંધ આવી અહિ; માહારે કરવું તેનું

કામ, અવસારી કરી એ કામ. અદાર હજાર રાક્ષને લીધ, પોતે પંચ કર્યો તે સિધ; સુગંધ વાળની આવી તહિં, તે દિશા બલિ બિનતા ગઈ. વાયુ રૂપ તેને શી વાર આવી જ્યાં એઠો રાજકુમાર.

હાહરો—અદાર હજાર સાથે ઉતરી, જાંઠાં એઠો રાજ કુમાર; પુત્ર કેમ સમરી મુને, શું છે દુખ આ કાર ૧ આ જંગલમાં એકલા, તજ સજનનું સુખ; કેમ એકલા આ વન વીશે, ને શું છે મનમાં દુખ, ૨ મેમુદા મારી દીકરી, તે તન મન માહર પ્રાણ; તેને મુઠી વનમાં બમા, સાચુ બોલો સુખજ. ૩ સારે રાજકુંવર મુખ બોલીયો, માતાજી સવળ સુખ; વધમવ નાના પ્રકારના, પણ એક વીત્યુ દુખ. ૪ મેં તમને સમરયાં માવડી, સમજણ પડે મુજ; સમરતાં માત્રમાં આવિયાં ટાળવા માહાર દુખ. ૫ હવે આશ્વા પુરો માવડી, તો તો ભોગવીએ સુખ. એવાં દીન વચન તેનાં સૂણી, દયા આવિ ગઈ મુખ, ૬ એ શું ઇચ્છા છે તાહરે. બોલતી સત્ય વચન, માતાજી શું ઓચર બોલતાં આવે લાજ. ૭ એ દેવતાને દુરલભ સહી, તે ક્યાંથી સરે કાજ, અબોલા મુખ ઓચરી, નજેની મન ચિંતાય. ૮ જે કાંઈ ઇચ્છા છે મન વીખે તે લાવી આપીશ રાય, લાજ તજ મુને કહો, તો કામ તચાર થાય. ૯ ત્યારે રાજકુંવર મુખ બોલીયો, ચરણે નામ્યું શીશ, ગુલબંકાવળી જેવો બાગ, કરવો છે આ દિશ ૧૦ તેવો મહેલને તેવાં ચિત્ર, તેવો હોજને તેવાં ઝાડ કરી આપો મુને માવડી, તો પોહોચે મનના કોડ ૧૧ અબોલા ત્યાં વિસમે થઈ. એ થાય કેમ કામ, મેં બાગ જોયો નથી, નથી જોયા મહેલ મુકામ. ૧૨ દિઠા વિના કેમ હું કડ, મહેલ બેઠક રચના બાગ, સજંગ પદાવી તમને દાખવ્યું. ને કેમ થાયે આ જગ ૧૪ દીઠો હોય મેં દ્રષ્ટીએ, તો કરતી તમારું કામ. વીશ્વકરમા તેડાવીને, રચાવત ઉત્તમ કામ ૧૫ માતાજી તમ કૃપા થકી, જોઈ આવ્યો તે

બામ કહો તો લખી દેખાડીએ, કામળમાં સહુ વાત. ૧૬

ચોપાઇ—કામળ દુવાત ત્યાં લીધી મહી, ચીતરવાને બેઠો તહિ, જે પ્રમાણે હતુ તહિં, પટમાં ઉતારી દાખવ્યું સહિ. વ્રજ બામ બગીચા સાર, સરવે માડી કર્યો વીસ્તાર, તે વારે અબોલા હરખી મન એ પ્રમાણે રચવું તન. સેના સક પોતા તણી, તે સંગાયે વાણિ બણી, મેહેલ રચવો આણે કામ, દધવ રચના દેવતાઇ કામ વિશ્વકરમાને તેડીયું ઘેર, સામાન સહુ લેઇ આવો પેર, હીરા ઝવેર મોતીને માળ, લાવે સ્થંભ માંહે પરવાળ. સોના રૂપાના ઢગલા કરો, તે દિશા બણિ પરવારો, આરસપાહાણુ લાવો આ કાર, જે જોઈએ તે અપરમપાર એમ હુકમ રાક્ષસને મળ્યા. દેશ દેશાંતર સહુ એ પળ્યા, દેવરૂપ તેને સ્ત્રી વાર, જે ભાગે તે લાવે આ કાર, સોનુ રૂપું મોતીને માળ, હિરા ઝવેર મણિ પરવાળ, જુદા જુદા ઢગલા કરો, એવો બોધ અબોલાએ કર્યો. વળી કેહતામાં દોડયા તે વાર, કરતાં કામ ન લાગી વાર. કહ્યા પ્રમાણે કીધું કાંમ. સનમુખ આવીને કરી સલામ. ત્યારે અબોલા બોલી વાણુ, એક વચન કરો પ્રણામ; વિશ્વકરમાને લાવે અહિં, એવી મુખથી વાણી કહી. ત્યારે એક રાક્ષસ ઉડ્યો તહિ; વીસકરમાને લાવ્યો સહિ, તે રાક્ષસ સાથે પંથે પળ્યા જઇને અબોલાને મળ્યા. વિશ્વકરમાએ કર્યા પ્રણામ, શું કરમાવો મુજને કામ, ત્યારે અબોલા બોલી વચન, આ રાજકુંવર છે મારોતન એ કહે તેવો રચવો બાગ, સરોવર મેહેલ કરો આ જગ માણેક મોતી હીરાને લાલ, ઢગલા સરવે દેખાડયા તે કાર, ઘટે તે મંગાવશું અમો, જડીત કામ કરોની તમો, એવાં વચન અબોલાનાં સુણી, વિશ્વકરમાએ વાણી બણી. મુજને નથી કાંઈ કરતાં વાર, નિશાની કરો તે કાર. દેવતાનું વરદાન મુજને સહિ, એક રાતમાં કરશું અહિં

માટે જે વસ્તુ કરવી હોય, તેરી નીજાની કરાવો સામ. તે પ્રમાણે ચારો કામ મીણાકારી સુંદર ધામ,

દોહરો—રાજકુંવર મુખ ખોલીયો. ગુણગ્રંથવળી બામ, તેવી રચના કરવી સહી, હુંતો જોઇ આવ્યો તે જગ ૧ નકશો ઉતારી આપીઓ, હોજ બામ અપાર, જે જે બસ્તુ દીઠી તહી, તે તો ચી-ત્રી ચોપાસ. ૨ જ્યાં શોભા હતી, ત્યાં તેવો બરીયો રંગ, પટમાં સરવે ચીતરયું આણી મન ઉમંગ ૩ જમમગ જોત જગકી રહી, એવું કરયું માંહે કામ, પટ સોંપ્યો પોતે કર વિખે, વિશ્વકરમા જેનું નામ. ૪ એ પ્રમાણે તેતો કરો મહેલ બાગને ઝાડ, મનોરથ પોતે મન તણા, પાળોની મુજ લાડ, ૫ દશ કોશ કરતા સહિ. કોટ કરો ચોપાસ, તે મધ્યે રચના કરો પોહોતે મનની આશ. ૬ એમ કહિ ચાંપ્યો કર વિખે, હરખ્યો જોઇને મન, એથી સવાયુ થશે સહિ ધિરજ ધરો રાજન. ૭ એમ કહિને આપિયો, રાજજે તે કામ, નિશાન પાડિ તેને સમે, રચવા માંડયું તે ધામ. ૮ દેવતાનું વરદાન છે તેને જ્ઞાનિ વાર, ધારિને જોયું પટમાં રચવા મયિો તે કામ. ૯ બાગ બગીચાને વાડિઓ, બારિ અટારિ માળ, પુષ્પ ઝાડને વન-સ્પતિ પટ પ્રણાણે રચ્યો ખ્યાલ, જે મુખથી જોલે સહિ તરત તેવું ચામ, ઇદ્રારતિ રચના રચી, એક રાતની માંય જળહળ જોત જ-ગકી રહી, જણે દીપકની જોત, જણે દીનકર ઉગીયો, એમ થઇ રહ્યો દ્યોત. રજની વીતી તેણે સમે, થયું સંપુરણ કામ. અખોલા પાસે ગયા, કીધા દંડ પ્રણામ પટ પ્રમાણે સજ્જ કરયું, કુલ ઝાડને ધાર, રજ આપો હવે મુજને, તો જાઉં માહરે ગામ. અખોલા હાર ખી મળી, આપી તેને રાજ્ય વીશ્વકરમા લાંથી ગયા પેતાના પુરમાંય.

ચોપાસ—જોઇ બાગને હરખ્યું મન, રાજકુંવર તેડ્યો તે દન, તારા કારણ રચાવ્યો બાગ વધમવ માંડે, આ જગ. ઇદ્રપુરી

પૃથ્વી કરી, જાણે સ્વર્ગપુરી આવી કરી, તેથી શોભા અઢી હોય,
 હિપમા કહી શકે ન કોય સાંભળ રાજકુંવર આ ઠાર, તારા ભાગ્ય
 તણો નહી પાર, મરતુ લોકના માનવ સહી, કથા લેખામાં ગણીએ
 નહી. તે તારે આધીન થઇ રહી. ફરમાવો તે કરીએ સહિ પુત્ર ક-
 રીને બોલી રહિ. તે વચન પાળું છું અહિ. ઘણું વેર માનવ સાથે
 જાણુ, જોતાં વાર તે લઇએ પ્રાણુ, તેને આધિન થઇને રહિ. લખિત
 લાત તે મટે નહિ એ સહુ પરમેશ્વરના ખ્યાલ, સુખ ભોગવો મારા
 બાળ. માતાજી પુત્ર તમારો સહિ, આશા મારી પુરણુ થઇ. એમ
 કહિને નામ્યું શિશ્વ અબોલા પ્રસન્ન થઇ તે દિસ, માથા ઉપર મુક્યો
 હાથ, સુખ ભોગવો મેમુદા સાથ; હિરા માણેક ઝવેર અપાર, અરથો
 અરધ રથા તે ઠાર, સોના રૂપાનો પારજ નહિ. તે સરવે બખશુ
 છે લેઇ બર્યા અખંડ તેના ભંડાર. ખાતાં ખુટે નહિ લગાર, અબોલા
 ત્યાં પરવરી, લશ્ચકર લઇને હામે કરી રાજકુંવરને હરખ અપાર,
 ઘણી રચના જોઇ તે ઠાર; ગુલખંદાળીથી બમણું કામ તેવી રચના
 હાય કામ. હવે ભાળ લાખાની જાણુ, આજ કાલમાં આવજો વહાણુ:
 દરિયા કિનારે ઉભો જઇ, વહાણુ આવતાં દોડાં તરિ હરખ્યો મનમાં
 અપરમપાર, ગયો સામે તે રાજકુંમાર; નજીક ઝાઝ આવ્યું જેટલે,
 લાખીએ નીરખ્યો તેટલે. સ્વામી મળવાને આવ્યા સહિ, ધણિ ખુ-
 શાલી મનમાં થઇ, મજબો મુક્યો તેણી વાર તે ઉપર ખેડી નાર. રાજ-
 કુંવરની આવી પાસ, પોહોચી મનડા કરી આસ; ચાકર નોકરને
 સઘળા દાસ, ઉતરયા સઘળા પોતાને અવાસ, માલમતા ઉતારી લીધ;
 પાછી વહાણુ વીઢાયે કીધ, ભોજ કરે તે રાજ કુંમાર, જોઇ રચના
 ઘણું હરખી નાર.

હાહરે:—બન્નેો નારી આણંદમાં સજ્યા સોજ શણગાર; હાથ
 વિનોદ કરે સહી, શોભાનો નહી પાર. ૧ દાશ દાશી ધરમાં ઘણી.

ફરે છે બાગ મોજાર; એક ચાકર ધામાંથી નીકળ્યો, ગયો જંગલ
બહાર. ૨ અરધો કોસ ચાલી ગયો, દીકા માણસ દસ વીસ; નજર
પડ્યો તેહને, કાષ્ટ ધર્યાં છે શીશ. ૩ રાજનો ચાકર બોલ્યો, તમે
કોણ માણસ સાર; આ કાષ્ટ ક્યાં જઈ વેચશો, કોના નમર મોઝાર
૪ ત્યારે સરવે બોલીયા, સીરકસ્તાન હમારો મુકામ; પેટને અરથે
નિકળ્યા વેચીશું તે કાથ. ૫ ને વારે તે નર બોલ્યો, ચાલો હમારે-
સેહેર; કાષ્ટ વેચાશે તમ તણાં. દામ મળે બહુ પેર. ૬ તે વારે સહુ
બોલીયા; આંહી તો નથી કાંઈ ગામ, એ રાત જંગલ તો સહી,
નથી વસ્તીનું નામ તે નર કહે વસ્તી સહી, અરધો કોસ છે ગામ,
જુહું સીઠ બોલું અમો નથી મળવાનાં દામ. ૮ બમણા પપ્પશા લા-
ગસે, તમો આવોને મુજ સાથ; એ વેચીને ચાઓ વાણીયા, લેજો
પપ્પશા હાથ ૯ સહુ જન સાથે મળી આવ્યાં તેણે કામ, તે શોખ
કહેવાતી નથી; શોખા નકેતમ તે ગામ. ૧૦ અચરત થયા સહુ મન
વિશે અંતે શું કહેવાય હવે દીકાં માણસ આવતા, ત્યારે મનનો
મદેહ જાય. ૧૧ એમ વાત કરતાં આવીયાં રાજજી મુકામ, હકી-
કત સરવે કહી, ધર્યાં કાષ્ટ લેધ ધામ. ૧૨ ગરીબ લોક અમે સહી,
આપો મન ગમતા દામ; એ શું કહી છાયા રહ્યા, હવે રાજ શુ
કરે કામ. ૧૩

ચોપાધ—એવાં વચન સેવકનાં સુણી, ખુશી થયો નમરનો
બણી સો સો મોહાર આપી તેણીવાર, ગરીબ જાણી કર્યો ઉપકાર.
મુખ થકી તેણે વાણી કહી, તમને ગમે તો રહોને અહીં: આઓ
પીઓ કરો ઉર કાજ, જે જોઈએ તે લોને આજ. એવાં રાજનાં
સુણી વચન, ખુશી થયાં સકેકાનાં મન; તેનાં છપ્પાં છોકરાં લાવી
કરી રહ્યા તે ઠંકાણે ફરી. કોઈને મનધ રાજની નહિ, આવે તે વસે
તહી; પગ મેલવાનો નથી કાંઈ કામ એમ લોક મળ્યા તે ગામ.

સિરકરતાન બાન્યું સહી, લોક ઉચાળા લાબ્યા તહી. કોટવાળ
 • કરે નગરની રખવાળ, તેને કાને પડયો સવાલ. વજરને, તેણે જઇ
 કહ્યું ઉતપાત નગરમાં થયું, રમ્યત બધી ઉચળી ગઇ, અડધી નગરી
 ખાલી થઇ. તમાર શહેર તજીને જાય, ત્યારે તે બોલ્યા મુખ રાય,
 ત્યારે વજરને આવી આસ કહેવા લાગ્યો બેસી પાસ બોલ્યા પછી
 મુખે સરવધી, એ વાત મનાતી નથી. બાર ગાઉ ઉપર ઝાડી અપાર,
 વાઘ વર ધણા તે ઠાર તહાં કોણે વસાવ્યું ગામ, દેવ રાક્ષસ દેવતાઇ
 કામ, એતો અચરજ સરખું અહી, જાઓ તમે જોવાને સહી. ત્યારે
 કોટવાળે વાણી કહી. નગર તમારે અંધેર છે સહી, કશી ખબર તમે
 રાખતા નથી. સેહેર ઉગડ થશે સરવધી.

દોહરો—કોટવાળ કહે વજરને, તે ઉપર કહુ દ્રષ્ટાંત; પ્રભુ મત
 છે અવનવા, બાણ મનની ખાત. ૧ ઉત્તર દિશાનેા એક રાજવી,
 સતવાદી અપાર, એકાશી રાણી ધર વિખે, રૂપ તણે અંબાર. ૨
 એક પુત્ર વિના ધર નહિ, નથી તેને કોઇ તન. રાત દિવસ જુરે
 સહી, નારી સહીત રાજન. ધણા દિવસ એમ વહી ગયા; એક વીન-
 તાનું બગીચુ ભાગ્ય. ઊદર મરબ તેને વાધીઓ વનતાને જાણ. ૪
 પટરાણી તેને કરો, પામી ધણું એક માન પુરે માસે પદમણી અવ-
 તરયું સંતાન. ૫ પુતરી તેને અવતરી, હરખ્યો રાજ મન. વાંઝીયા
 બાર ઉઘાડીયું, ધન્ય આજનો દન. ૬ રમાડે રાજ તેડી કરો આણે
 અદકુ હેત; પ્રિત ધરી અંતરમાં, તન મન ધન સમેત. ૭ ધણા
 દિવસ એમ વહી ગયા, ૧૨ી ગર્ભવંતી થઇ નાર, તે પણ પુત્રી અવ-
 તરી, રાજને દરબાર, ૮ એમ કરતાં પુત્રી છ થઇ, સાતમું ઓધન
 છે નાર, રાજ મુખથી બોલીયો કરોધ કરી તે ઠાર. ૯ કદાપી પુત્રી
 આવશે દેવશ્ર આહાજ ઉપમામ, કહ્યું એકમાં માર સહી, તતક્ષણ
 કરીશ હાણ. ૧૦ પુત્ર જો કદી આવશે તો નહાલ કરીશ એ નાર.

તારે આધીન થઇને રહું, એમ બોલ્યા રાજા તે વાર. ૧૧ એમ કહીને પરવર્યા, રાજા સભામાં રાય. રાણી દુઃખ ધરે ધણું કહેતાં કણુ નવ જામ ૧૨ લાખીત વાન થશે સહી, એ નથી કાઢને હાથ પ્ર-જુને ગમતું થશે, એમ વિચારયું તેણે મન સાથ ૧૦ માસ પુરા થયા, તોપણ આવી દન્યા, પુત્રીની યુમ પાડી સહી, દાઇના ચાંખ્યા પાય. ૪ જીવ જીવતદાન દારણે જુહું બોલિ તે નાર. ત્યાર પછી શું નીપજ્યું, તે માંડી કહું વિસ્તાર રાણી દાઇ મનસુખો કરે તેના કહું વિસ્તાર, એમાંથી શું નિપજે, તે કહું આણે દાર

ચોપાદ—રાણી દાઇ મનસુખો કરે, પુત્ર તણી વાણી ઓચરે વધામણી મોકલી રાજાની પાસ, આવી દોડતી સભામાં દાસ. રાણી જીએ જનમ્યો પુત્ર રાજાજી વાધ્યુ ધર સુત્ર એવાં દાસીનાં સુણી વચન, રાજાનું ધણું હંરખ્યું મન. વહેમ્યા ગોળ ધાણાને પાન, જાચક જનને દીધાં માન, ધોળ મંગળ ગીત બવાય, આનંદ સહુને અંગ ન માય, રાણીએ જોશી તેડ્યો તે જાગ, કરજોડિને લાગ્યાં પાય ધરમ તણા પિતા છે તમે જીવતદાન બખસોને અમે રાજાજી કહિતિ વાત, આવશે પુત્રી તો કરશુ ધાત; સહુ પરમશ્વર કરો ખ્યાલ, સાતમી પણ જનમી છે બાળ મારી નાંખે મુને સરવધી, વચન પોતાનું લાપતા નથી, માટે જુહિ બોલુંધું વાત છે પુત્રી પુત્ર કેહેવો સાક્ષાત. એમ કરી બચાવી છે ધાત, તમ આગળ કહી સાચી વાત તમારે બોલે મુજ શિશ. કહું તે કરો આ દિસ રાજસભામાં જોશો ગુણવાણુ, રાજા પુછે સનમાન, કરાવશે જનમોતરી તમ પ્રાસ. જનમોતરી આણી પુછે ઊલાસ કરજો વખાણુ અપરમપાર પછે વહેમ મુકજો તે દાર બાર વરસ સુધી જેવું નહિ મુખ તો તો રાજા થાશે સુખ; હવડાં મુખ જોસો સહી, તો તો ધાત થવાની અહી. એમાં એકની થાશે ધાત. એરસિ કહેજો મુખથી વાત, માટે

જીવતદાન અમને દીજીએ, એટલું કામ તમે કીજીએ. અમુલ્લખ મોતીનો આપ્યો હાર, જોશી પ્રસન્ન થયો તે વાર ત્યારપછી રાજ સભામાં ગયા, રાજ ઉઠીને ઉભા થયા; પુત્ર કરી લાગ્યા પાય, બસે પધારયા સભાની માંચ જનમ અક્ષર કરોની અહિં, રાણીએ પછી મનથી કર્યો વિચાર સભા સહુ સાંભળે તે ઠાર, સકળ ગુણ સંપુરણુ થશે, ચક્રદ વિદ્યા જશ જાજે હશે બતરીશ લક્ષણો થશે વિર, ધનુષ્ય વિદ્યાયાં થાશે ધિર; દર્યા રાહુમાં જનમ્યો બાળા તેતું ફળ તતકાળ. રાહુતું ફળ ખેવું છે સહી, બાર વરસ લગી મુખ જોવું નહીં; કદાપી મુખ જોશો સહી, તો તો વીધન થાશે અહિં.

કોહરો—બાર વરસ જોતાં જશે ઉતરી જશે દોશ; :પછે પુત્રતું સુખ ભોગવો, એવો જોશીએ જોયો જોશ. ૧ સ્ત્રી હત્યા રાજ કરે, પુત્રીની કરશે ધાત; રાજ વચન લેખે નહી, માટે એમ સમજાવી વાત. ૨ વચન શરીર ચડાવીયુ; રાજએ તે ઠામ; હરખ ધણો થયો રાયને, કરે મન ગમતા કામ. ૪ જે જોઇએ તે મોકલે, ખાન ખાન શણગાર; પુત્રી કેરો કુત્ર કરી, રમાડે તે નાર. આહેશણુ પેહેરાવે નર ગણા, પેહેરાવે પોશાક; બાર વદસ તો વહી ગયાં એમ કરતાં તે જામ. ૫ માયું આબ્યું એ રાજ્યતું વીવાહ કર્યો તતકાળ. ખાંડુ આપીને મોકલ્યુ, હણવા તે બાળ. રાજ સભામાં પરવર્યો પેહેરી વસ્ત્ર શણગાર; જોઇ મોહ પામ્યા રાયજી, રીંજ્યાં અપરમપાર ૭ ન્યાય અન્યાય ચુકાવે ધણક, તે લે ન્યાય અન્યાય; વળી અશ્વ જોસીને પરવર્યો, મરગીયા રમવા જાય. ૮ કોઇ પાર પામે નહિ, નર નીશ્ચે સહને મન; તે ચતુરાને ચીંતા ધણી, જુરે રાતને દિન પેશી કામ મહારી થશે, વળો બારશે પરણી નાર, હાંસી થાશે જમતમાં ધિક ધિક મુજ અવતાર. ૧૦ મુજ માતાએ વિપરિત કર્યું, કુળમાં લગાડી લાજ, હવે મરવું પડશે માહને, કેઇ પેર સરશે કાજ. ૧૨

એક વાત ન ઉઠે, શી થશે માહારી પેર, પરણી પ્રેમદા આવશે,
ચોડા દિવસમાં ઘેર. ૧૨ મહીમા મારો સઉ જયે, પુરમાં ધારો વાત,
વળી જોખન માફ ખીલશે, ધારો મહા ઉતપાત. ૧૩ માટે દેહ ત-
જરી સહિ, જીવું તેતો ફોક, કીરતી ધારો ચો દેશમાં વળી હસશે પુ-
રના ફોક માટે દેહ પાડી મરું. જમ લન મોજર; કોઈ ખખર-કહાડે
નહિ, કોઈ ન જાયે વાત,

ચોપાઈ—એમ વિચાર્યું મન મોજર અડધી રાતે થયો તમ-
યાર; ઘોડા ઉપર બેસી કરી, તળ્યો દેશ ડોપોતે સુદરી, ધણા દિવસ
પથે ચાલી સહિ. અધોર વનમાં વીનતા ગમ; રાક્ષસ એક મોહે.ટો
મળીગ અથ મહિત ગમ તેને તીર દીઠો અથ હરખ્યો મન, આજ
તો મળ્યું મુજને મોજન; એમ વિચાર કરે જટલે, રાજકુંવર આ-
વ્યો તેટલે દીઠો રાક્ષસ પડ્યો શરીર, વીનતા ઉભી તેને તીર,
ક્યાંથી આવ્યા આવે ઠામે, નહી આવે માનવતું નામ. આ અથ
મુખાં તેને ખાઉ, પેટ ભરી મારગ જાઉં; એવાં વચન રાક્ષસનાં
સુણી, વીનતાએ વાણી ઓચરી વચન બોલ્યા તે પાળો તમે
મરવા આવ્યોહુજી અમે; માટે કરડી ખાઓ હાડ; હુંતો માનું તમોરો
પાહાડ. એવા બોલ વીનતાએ કહ્યા, રાક્ષસને મન આવી દયા: મ-
રવા ઉપર રાજી મન થા દુઃખે મરો રાજન. તે વિસ્તારીને કહો અ-
હિ, ત્યાર પછી ખાવાનો સહિ કોઈને મરવું વહાલુ નથી, કેમ
મરવા આવ્યો સરવથી સાચી વાત જો નવ કહે મુને, તો હમરની
આણુ છે તુને; ત્યારે વીનતા બેઠી તે જાણુ; કરજોડીને લાગી પાપ.
માહારા દુઃખ તથો નહિ પાર, સંશ્લેષે કહુ વિસ્તાર; હું તો રાજની
હડં દીઠી મુજ માતાએ ચોરી કરી પુત્ર તણું તેણે લીધું નામ,
રાજ સભામાં હરખ્યો તે ઠામ; પુરુષનો વેશ રાખીને રહી, કોઈને
વાત તો જાણી નહીં એમ કરતાં વરસ થયાં તે ખાર, માણુ આવ્યું

સભા મોઝર; ખાંડુ મોઢલ્યું તેણીવાર, વરી ત્યાંતો શુંદર નાર. એ
અધી મુજ માતાએ કર્યું તમ આમળ સાચુ ઝોચર; પરણી વીનતા
આવશે ઘેર તારે શી થશે મારી પેર પ્રકુલીત યાશે મારી કાય, તે
કેમ રાખી મુજથી ભય; મોટી એજ લાગી છે શીશ, માટે ધસ્યા
આવ્યા આ દીશ, હાંસી યાશે અપરમપાર, શું મુખ દેખાડુ સંસાર;
માટે મરવા આવી જાય ઇશ્વર આજુ સાચી વાણ. એવા વચન
અળખાનાં સુણી દયા આવા તેને મન ધણી દધતે રૂપ તપેશસીનું
કર્યું અળખા સાથે એજ ઝોચર્યું; એ વાત સાંભળજો તમે, સત
વચન બોલુંછું અમી.

દોહરો—તપેશરી પછે બોલીયો: વીનતા સુચુને કાન; જેસ
મારી પાસે સહિ, સાંભળ કહુ તે વાત. ૧ મહા તપના જોરથી
તને પુરૂષ કર આ કાર; ઘેર જાઓ તમે સર્વથી સુખે ભોગવો નાર-
ર પુરૂષપણ આપુ તુને, સ્ત્રીપણું હું લેઉ; મોજ કરો જઘ માનવી
જીવતદાન તો દેહો ૩ સરત આપણે ટલી, એએક આવે તન, પછે
પાછું આપો મુને તો સત્ય વચન. ૪ ઉપકાર હું તુજને કરું પરમાર-
થનું પુન્ય; હું તપેશરીછું તપ કર, મારે કાંઈ નથી તેની નુન્ય ૫ શાખા
મણુ તુજને કહી, તે રાખજો ચીત મોઝર; વચન એ પાળજો તમે
ને સાંભળજો આ કાર. ૬ તો એ અરસ પરસ કરું, મારી વીધાંતો
પરતાપ; કામ થયા પછી આવજો, નહી તે. દમશ સરાપ ૭ પ્રતીશા
કરો વાતમાં, તો હું આપું જાણ, ખીનું કોઈ જાણે નહી, અમ સીધ
બોલ્યો વાણ. ૮ તારે રાજકન્યા ચરણે નમી, ધણી પ્રતીશા કીધ;
ધણા સમ મુખે ઝોચરી, સત્ય વચન દીધ. ૯ સુરજ ચંદ્ર એ સ.ખીઆ,
સાક્ષી રાખ્યા શ્રી રામ; એક પુત્ર થવા પછે, પાછુ આપુ આ કામ,
૧૦ ત્યારે તપેશરી રીજ્યો. ધર્યુ પ્રભુનું ધ્યાન; આશા પૂર એ
નારની. હું કરું પરમાથ કામ- ૧૧ મારા તપના જોરથી, સફળ

થલે એનેા અર્થ; એનું સ્ત્રીપણું મુજને આંવજે, એ થાળે પુરૂષ તરત. ૧૨ એમ આશા પુરૂ એહની જ્યાં સુધી થાય ૧૨જન; સત સમરખુ તે ધડી, કરે વીખે તે દીન. ૧૩ ઉમ્મતપ ધણાં કર્યાં, તે પુન્યતણા પરતાપ; અરસપરસ ત્યાં થઇ ગયું, અન્યો અન્ય એ આપ. ૧૪ નારી શીટી નર થયો, ચરણે નામ્યું શીશ, સીધ કામ કરી આપજે એમ સીધે દીધી આશીસ. ૧૫ ત્યાં થકી ચાલ્યો પાછો ફરી ગયો પીતા અવાસ, પોતાની નારી તેડી સહી, કર્યો ભોગ વિલાસ. ૧૬ વરસ બાર એમ વહી ગયા, થઇ ગર્ભવંતી તે નાર, પુત્ર એક અવતર્યો, સુંદર રાજકુમાર. ૧૭ પછી તે રાજાએ વીચાર્યું પાળુ માફ વચન; આશા મારી પુરણુ થઇ, જાઉં સિધ ભોવન ૧૮ સત વચન પાળુ સહિ, જાઉં સિધના પાસ, આપું પછું એહને પ્રભુએ પુરી આશ,

ચોપાઇ—હવે એ વાત અહિથી રહી સિધ પુરૂષે શું કીધું તહિ જપતપ સહુ તેનું ગયું, તેની પાસે કાંઇ નવ રહ્યું. બુદ્ધિ બ્રહ્મ તે વેળા થઇ, ઇશ્વર ઉપરથી આસ્તા ગઇ; રૂવે રૂવેથી વાપીયો કામ, વેહે વ્યાકુળ થયો તે કામ, તે થકી નવ જાએ તપ ધ્યાન સહુ તેનું ગયું; મદોનમત થઇ વનમાં ભમે, કોઇપુરૂષ મળ્યો તે સમેતેની સાથે માંડયું ધર સુત, સ્વામી કરીનેરાખ્યો ભુપ; હાથ વીનોદ કરે તે ધર એમ ત્રણ વરસ ગયાં તે ધામ, તે સિદ્ધને બાળક ત્રણ થયાં, એ પુત્ર એક પુત્રી કહ્યાં ચોથી વળા ઉદર ગરભરાસ, એટલે કુંવર આવ્યો તે પાસ જઇ કરીને લાગ્યો પાય, દિન વચન બોલ્યો તે જાગ્ય મહારાજ એક થયો બાળ, પાછો આપવા આવ્યા તતકાળ. સત વચન મહારૂં મીથ્યા થાય, માટે આપવા આવ્યો આંધ, તમારૂં તમને સુખારક સહિ, ઉપકાર કોઇનો ભુલીએ નહિ; રાજકુંવર એમ બોલ્યો વાણ; સાંભળ રાજ ચતુર સુજાણ; કદાપી કરીએ ઉપકાર.

પાછુ નવ લઈએ લગાર. વગર વીચાયું કર્યું છે કામ. માટે ફળ ભોગવું આ કામ; મેં કર્યું તેવું કરશે નહિ, કરશે તો દુખ પામશે સહિ, આ પરવશ થઈ છે મારી કાય, મેતો નર ભોગવ્યા છે આંધ; તથુ બાળક રમે છે બહાર, ચોથું છે મુજ અરમ મોતર. પાછું લઈને હું શું કરું, ફાટ્યું પેટ તે ક્યાં જઈ હર, માટે મેતો આપ્યું તુને તે આપ્યું તે બધું મને, એમ કહીને આપી રમય રાનકુંવર ત્યાંથી પંથે પળાય, સજન સહોદર મહીયાં તહિં એમ કોઈએ જાણી નહિ; અકળગતી પ્રભુની સહિ, તેની માયાનો પારજ નહિ, નાર હતી તે નર થઈ, નર હતો તે નારી થઈ; એ વાત તો પુરી થઈ, કોટવાળે વજરને કહી, માટે શહેરની તપાસજ લે, જશે શહેર રાજને કહે; તેવી માયા રચી આ કામ, મોટું શહેરને ઉત્તમ ધામ. લોક સરવે રહ્યાં ત્યાં જઈ, એ વાતમાં સદેહ નહિ; તે રીતે શહેર તમારું જશે, માટે રહેજો ચોકશે. પરમેશ્વરે રચ્યો છે ખેલ, એ આગળ ઇંદ્રાસન સેહેલ; ત્યારે વજરનું રીજ્યું મન, કોટવાળ સાથે જોલ્યો વચન તમે નજરે જોઈ આવો અહિં, પછી પછી ખખર કહાડોને સહિ; પછે કરીએ રાજને જાણ, એવું વજર જોલ્યો તે વાંચુ.

હોહરા—કોટવાળ ત્યાંથી ઉઠીઓ, થયો ઘોડે અશ્વાર; છડી અશ્વારીએ પરવર્યો, જોવાને તે ઠાર. ૧ દીડી રચના દુરથી, જાણે સુરજના અવાસ. જાણે દીનકર ઉગીયો, એવી જોત પ્રકાશ રજોતાં ભુખ ભાગી ગઈ ધન આહીના લોક; ધન નગરના અધિપતિ. સમિયા સધળા શોક. લોકે જઈ કહ્યું રાયને, કોટવાળ આવ્યો આ કામ; જે હુકમ હોય તે કીજીએ, વચન કરીએ પ્રજામ, ૪ બેસાડો રત્ન મહેલમાં આજ્ઞા કરો જઈ ત્યાં; એવાં વચન રાયનાં સુધી, કોટવાળની ઝાલી ખાંધ. ૫ રત્ન મહેલમાં લઈ ગયા. મુખ આગળ મેલ્યા પાન રક્ત મણી સુવરણમાં જડી જાણે શાભા કોટીએ બાણ

૬ કોટવાળની વતી કહેવાતું નથી, ચીત ભરમ થયા તતક્ષણ જળ હળ જોત ઝળકી રહી, થઇ રહ્યું ઝાઝ ઝમાળ. ૭ કુવારો છુટે અતર ગુલાબના, બીજી શોભાનો નહીં પાર. સુંગધી નાના પ્રકારની, કહેતાં નવ આવે પાર. ૮ રાજકુંવર સાં પારીયા, જાણે ધંદપુરીનો રાય; કોટવાળ ઉઠી ચરણે નન્યો કર જોડી બેઠે ત્યાંય, ૯ કુંવર પ્રતે મુખ બોલીયો, સીરકસ્તાન અમારું ગામ: ત્યાં સતવાદી રાજ વસે, જલ્લતસંગ તેનું નામ, ૧૦ તેણે મોકલીઓ મને. કહેવાને એક વાત રીસ ન કરશો મુજ ઉપરે તે માડી છે કહું ખ્યાત ૧ કલા પ્રમાણે હું કર, જોડીને બે હાથ, ત્યારે રાજકુંવર બોલીયો સાચી કહોને વાત ૧૨ શું કહાવ્યું છે રાયજી શી છે એમાં રીસ, જે કહેવડાવ્યું તે તમે કહે, કરતા હમારા જગદીશ. ૧૩

ચોપાઈ—ત્યારે કોટવાળે જોડયા બે હાથ, બોલ્યા રાજકુંવરની સાથ. તમે છો દેવાંશી અવતાર એમ દેવ રચના દીઠી આ પાર. કોણ જાતને શું છે નામ, કેમ વસીયા છો આણે હામ; શેહેર અમારૂં ઊજડ થયું અહીં આવીને વશીઆ સહુ. એક મેણમાં બે તરવાર. કેમ રહેશે તે કરો વિચાર; અમ સેહેર સમીપે વસીયા તમે, કંઈ પેરે કરશુજી અમે. જુધ કરવું હોય જો મન, તો તપચાર છે મારો રાજન; દમે કરવા આવ્યા આ હામ, એ વાતમાં રાજ નહિ રામ, એ વાતનો પ્રતી ઉત્તર દિજીયે, પછે પંથ અમારો લીજીએ. ધન્યરઆણુ એ વેળા સહી, સાચી વાત જ કહો નહિ. લશ્કર નથી મુજ પાસે સરવથી મારે વઢવું કો સાથે નથી. નથી જોઈતું કોઈનું રાજ નથી લલવાનું મારે કાજ. નથી તમ સાથે મારે વેહેર, હુતો બેડો છું મારે ચેર. બેઠા ધ્યાન ધન્યરનું ધરું, સત્ય લયન ચાચું ઓચર, સત વચન પાળુ પાંસરો, સુખે રાજ તમારૂં કરો ત્યારે હરખ્યો કોટવાળ મન, માગી શીખ ઉઠ્યો તે દન; મયો પાછો પોતાને ગામ, વજીરને મળ્યો તે

હામ વાત વિસ્તારી સહુને કહી, જે જે વાત તે સાથે થઈ. સરોવરને સધળું છે ગામ, ઘંદર સરખો રાજ તે હામ. અને ઘણી આખર આપી સહી, સતોખીને મોકલ્યો અહીં. ત્યારે વજર થયો નિરાસ આવ્યો રાજ સમામાંય; ડંડવત કરીને નમાયુ શીશ, પછે મુખ બોલ્યા તે દિશ આપણા શહેરથી ત્રણ જોજન, ઘણી ઝડી બયાનક વન; ત્યાંતો વસાવ્યું કોઈએ શહેર; દેવ હામ દેવતાઇ મહેલ ઈદ્રા સનથી શોભા અહુ, શું મુખે વિસ્તારી કહું; આપણા લોક વસ્યા ત્યાં જમ; અડધ નગરી ખાલી થઈ. કાટવાળને મોકલ્યો તે જગ્ય, જમને જોપ આવ્યો બાગ; પુછી વાતને લાવ્યો પાર તે પણ વાત કહુ આ ઠાર. ઘણું રૂપને શોભા વિશાળ, છે કોઇ પરમેશ્વરનો લાલ; કહે હું કાંઈ ડરતો નથી. મુખે રાજ કરો સરવથી.

દાહરો-સુણી વચન વજરનાં, અચરત પામ્યો રાય સમા સહુ વિશ્વે થઈ એ કારણ શુ કહેવાય. આપણા શહેરને પાદરે કોણે વસાવ્યું મામ; એવો એ માથાનો કોણ છે, એમ રાજ બોલ્યો તે હામ, કોઈ સાચું જુહું કહે, બેઠા સમાના લોક; રાજને મન નિશ્ચયે થયું. પ્રગટ્યો મનમાં સોક, વજર વચન મીઠ્યા નહીં નિશ્ચયે સાચી વાત, રાજ ચીંતાતુર થયો કંઈ પેરે ભાંગુ પ્રાંત. માનવ તણો નહિ આશરો કોઈ દેવ દાનવનું કામ, દેવ રચના તેણે રચી, કીધાં નડિતમ ધામ કદાપી હું ત્યાં પરવર, મળવા કારણ રાય; કેવ કરી રાખે સહી, તો હાંસી થાય પુરમાંય. એમ વિશ્વારી મન વીખે, વજર શું બોલ્યા વાણ, તમે ચરચા જુવો સહી; તમે જાતે ચતુર સુજાણ. એ દેવ દાનવ કે મા નવી, હોયની જમને પેર; દેવ રચના કોણે રચી, તે શું છે કારણ ઘેર. માટે તમે ત્યાં પરવરો, જુવો ચતુરાઇ ચાલ, કપટી હોય તો પાઝા આવજો, નહીંતર કરજો વહાલ. મિત્રાઇ તે શું કિજાએ; કોઈ હોય ચતુર સુજાણ. કપટી હોય તો યુદ્ધ કીજાએ, એમ રાજ બોલ્યા.

વાણ એવાં વચન સુણી રાયનાં ઉઠ્યો વજર તેણી વાર, છડી અ-
શ્ચારી પરવર્યો, જ્યાં સ્વર્ગપુરી તે ઠાર. દીઠી રચના દુરથી ઉદ્દેશર
ઉઠ્યોત, પુર વિખે તે પરવર્યો, જીવે દીપકની જોત. બાગ બગીચા
ને વનરપતિ, મેહેલ અટારિ અવાર, સુવરણમાં મણી જડયા, ઝળકી
રહ્યા ચોપાસ. જોતો જોતો આવીયો. જ્યાં મોટાં દરબાર; દીઠો
વજરને આવતો, શોભાનો નહિ પાર. અરજ કરી જ્યાં રાયને,
વજર આવ્યો આ ઠાર; સીરકસ્તાનના રાયનો, એમ કહિને કરી સલામ.

ચોપાસ—એવાં રાજકુંવરે સુણી વચન. પ્રસન્ન થઈ બોલ્યો તે
દન; મોતિ બાગમાં બેસાડો જઈ, હું મળવાને આવું તહિં. આમતા
શાગતા કરો અપાર, પાન ફુલ મુકો તે ઠાર, એવાં વચન સંરક્ષનાં
સુણી: ગયો સામે વજરની બણી કરજોડીને કર્યો જીહાર. બેસાડ્યો
મોતીની બાગ મોજર; પાન ફુલ આપ્યાં મુખવાસ, સુગંધી મુકી છે
ચોપાસ, અતરનો હોજ બર્યો છે તહિં; ફુવારા જરી કીધા છે સ-
હિ; વજર દીગમુઠ થઈ ગયો, શોભા જોતાં અચરત થયો. કામે કામ
મોતિની ઝાલ, એક મોતિનું નવ થાયે મુલ. એવાં કોટી મોતી ચો-
પાસ, દેવ રચના દેવતાઈ વાસ. માનવ કેર નથી એ કામ, શીવ વીષ્ણુ
કે બ્રહ્માનું કામ; એમ વિચાર કરે જોડલે, રાજકુંવર આવ્યો તેટલે વજર
ઉડીને લાગ્યો પાપ નિશ્ચયે દેવતા એ કહેવાય; એવું રહીઆણું દીઠું
૩૫ ઈંદ્ર સરીખો દીઠો જીવ ત્યારે વજર કરજોડી રહ્યો; રાજકુંવરે
બોલજ કહ્યો; કોણુ દેશને શુ છે નામ; શા અરથે આવ્યા આ કામ;
ત્યારે વજરે કરી વિનતી, સીરકસ્તાનનો પૃથ્વીપતિ. જલદસગ રાજનું
નામ તેનો મોકલ્યો આવ્યો આ કામ; વજર તેના છીએ અમે,
અરજ એક સાંભળોની તમે, આ દેવ રચના દેવતાઈ મેહેલ. એ આગળ
ઈંદ્રાસન સહેલ, હો તમે ઈંદ્રાસનના જીવ, ધરી આવ્યા માનવનું ૩૫,
અમારા માનનું પાદર સહી નડેતમ રચના કરી અહિં; જોએ અનેક

મન માને સહિ, માટે મુને મોકલ્યો અહીં કીરપા તમારી હશે સહિ, તો તે નગર વસવાનું અહિ; નહિ તો કામ માણસની થાશે હાણુ, વિષરીત વાત સાચી નિરવાણુ: કીરપા દ્રષ્ટી તમારી હોય. તો રાજ મળવા આવે સાચ; એવાં વચન વજરનાં વહાં, રાજકુંવરે બોલજ કહ્યાં તમારાં રાજને કહેજો દુઃખ શાને તમે ધારો છો મુખ વધુ ભોગવો તમારું રાજ, શાને મનમાં કરો છો લાજ. ચીંતા શીકર કાંઈ કરવી નહી. સુખે રાજ ભોગવો અહી; મળવા આવો સુખે તમે, એ વાતમાં રાજ અમે, ત્યારે કર જોડી કરી વીનતી, આઠમે દીવસ આવશે અધીપતી; એમ કહીને મંદીર જાય, પાછો આવ્યો જ્યાં હરાય

કોહરો—વીદાય કરી વજરને પોતે ગયો વીનતા પાસ, હથી વચન મુખ બોલીયો, આજ પોહોચી મનતી આશ મુજ પિતા મળવા આવશે જોમશુ અન્યો અન્ય મુખ; વીજોમતા સંજોગ થશે થશે માંહે માંહે મુખ. ઓશીગન થાઈ તાતને, સેવા કર આ વાગ આગતા સ્વામત કર; તો પામીશ જસ સંસાર. ત્યારે મેમુદા ઓયરી સમરો અખોલા માત, જે જોછએ તે આપશે, થાઓ ઓસીંગલ તાત, એવાં વચન સુણી નારનાં. ધુપે વાળ લખ નામ; તરત ખખર તેને થઇ, આવી પોચી તે હામ. મેમુદા લાખી બે સુદરી ત્રીજે રાજ કુમાર; હાથ વિનોદ કરે સહી. આવી પોતે હાર. મેમુદા ચરણે નમી, લાખી નમી, તે સાથ, રાજ કુર ચરણે નમીયો, જોડી કરી બે હાથ. અખોલા રીઝી ધણું, જોડી નર નારીની જાડ; ધણી પ્રસન મનમાં થઈ, પોચ્યા મનના કોડ, આ કોણ ખીજ પ્રેમદા, કુંવર કહે મુજ નાર; તે પણ જોઈ રીઝી ધણું પ્રસન થઈ તે હાર, બોળામાં બેમાડીઆં, નર નારી બેડ સાથે; હથી વચન મુખ ઓયરી. માથે ફરવ્યો હાથ કેમ સમરી મુજને તમે, કેમ બાળ્યો મુજ નાળ; શી ધમ્મ છે મન વીખે, તે માગીયો તડાળ માતાજી આપો તમે.

તે કોઈથી નવ અપાય; સ્વર્ગનાં સુખ ભાગરીએ અહીં, તે તમ તણે મહીમાય. આ મેમુદા તમારી દીકરી, તેને મળવાનું થયું મન; સમ રથ માત્રમાં આવ્યાં તમે, ધન ધન આજનો દન. માતાજી અંક ખીજ વીનતી માત પીતા છે જો; તે જોવા આવે છે જામને તેથી આ-થું વરસો મેહ. ધણે વરસે જોશું અમે, માત પીગનું મુખ. વીજો. ગનાં સંજોગ થશે જોઈશું અન્યો અન્ય મુખ એની આસ થું કંઈ તો થાય જમમાં નામ; અમેલા કહે ઇચ્છા હોયતે આપુ આણે ઠામ

ચોપાઈ—માતાજી મળવા આવે પીતય, તેને ઓશીંગલ આંહી બાર કોશ અહીંઆંથી મામ રચના કરવી બાહાર મુકામ અંકેક કોશને છેટે સાર તંબુ તણાથો અંક અમાલ. રંગ બે રંગ જુજવી જાત, બક્ષ લોજન તેથી વીખ્યાત. ખીજના રંગ બે રંગી સહી, કીનખાપ મુખમલ સીવાય નહી, તે બાર કોસ લગી જાણ; તે ઉપર ચાલી આવે રાજન. આખર આપુ મુજ તાતને છું ઉમેદવાર મળવા તાતને અમેલા ત્યારે હરખ્યાં મન, રાક્ષને રજા આપી તે દત જરી તણા તંબુ જઈ કરો, એકેક ગાકને છેટે ધરો. કીનખાપ મખમલના સાર; જમીન ઉપર પાથરો નીરધાર. તસુ જગા કાંઈ ખાલી નહી, જાવો કરો તે વેગે જઈ; એવાં અમેલાનાં સુણી વચન. સજ થયા સહુ રાક્ષસ જન. દેવતાઈ માયા મળી તેની વાર ધારી વસ્તુ કરે તે ઠાર; દેવ રચના કરી તે ઠામ, કીધાં તંબુ ન ઉતમ ધામ. ખાનપાન બરયાં તે જાગ્ય આવીને લાઆ તે પાય; સીધ કામ કરી આવ્યા અમે, જે જે ફરમાવ્યું તમે. તેવાં વચન રાક્ષસનાં સુણી અમેલાએ મુખ વાણી બણી. કલાં પ્રમાણે કીધું નહી, મગી મેહા અમેલા ગઈ, વળી કદાપી પડે જો કામ, તો તો સમરજો આણે ઠામ. એમ કહી અમેલા જાય, રાજકુંવરને હરખ ન માય. દેવ રચના મારગમાં થઈ, એવી રચના નવ જાએ કહી; રંગી બેરંગી

પાથરીઆં પાટ, સોબી રહી રસ્તાની વાટ. લોક જોધને આવ્યા તહી, રાજકુંવરને વાત કહી, હવે વાત અહીંથી રહી. વજર ગયો ત્યાં શ્વેત મત ધંધ. જઈ જલદ રાજાને પાય; સધળી વાત કહી જ્યાં રાય, મહેલ ખાગ રાજાનું રૂપ. ઇંદ્રપુરી ઇંદ્રાસનનો લુપ. તે સિવાય કોઈ ખિન્નું નહિ, તથાને કહુ નિશ્ચે કરી અહી, નથી તેથી તેને કોઈ સાથે વેર. આદરમાન આપે બહુ પેર. સરજા જનમારો માહરો કરી, તમ પાસે આવ્યો પાછો ફરી, નિમકહલાલ કરવાને કાજ. નહિતર ત્યાં રહેત મહારાજ. એવાં વચન વજરનાં સુણી, મહા સહુ અચરત થઈ ધણી. રાજા રીજ્યો અતિશે કાય, આનંદ તેના અંગ ન માય.

દોહરો—ગુલબંકાવળી પણ છે ત્યાંહી, સભા તણે મોજર તેણે વાત સહુ સાંભળી, કરવા લાગી વિચાર. તે નરતો નિશ્ચે સહી, મારા કુલતણો હરનાર, જોવી રચના મારે ત્યાં જઈ, એમ નિશ્ચે કર્યું તે ઠાર ત્યાં જલદ રાજા રિજ્યો, જોઈ મહેલને ખાગ; ધન ધન તે નરને રહી જોણે રચના રચી અથાગ. વજર વખાણ કરે ધણાં જોઈએ તેતો આ ઠાર. એમ સ્વારી તણવાર કરી, ધડી એક મોઝાર, એવાં વચન સુણી રાયનાં હલકારા દોડ્યા ચોપાસ ઠામ ઠામ જાહેર કર્યું, સેનાપતિ જે વાસ. ઊંમરાવ અમીર સરવે મળી. થયા ઘોડેસ્વાર હસ્તી સહિત ટોળે મળ્યા, રાજાને કર્યો જુહાર. ચઢી સ્વારિએ નિસર્યા માણસ એક હજાર, રસાલો સહુ પોતા તુણો, નિસર્યો શહેરની બહાર. અમીર સહુ પોતા તણા, વજરને કોટનાળ, પુત્ર ચાર સહુ પરવર્યા. જોવી કારણ તે ઠાર. ગુલબંકાવળી મરદ સહી, તેતું બહુ પરાક્રમ, રાજા ચાલ્યો જોસમા, ઘોડા ઉપર અસ્વાર પુત્ર ચારે મુખ આગળે, છત્રીસ વાજાં વાગે ધણી, શોભાથી પરવર્યા, જોવા કારણે રાય. રાજાને હરખ ધણો, ક્યારે જોઈ એની કાય. તિરવા જે ત્રણ ચાલિયો, ત્યાં દિઠો નજીતમ ધામ ખિ-

છાના નાંખ્યો મુંખમલનાં, દિઠા તેણે ઠામ, તંબુ દિઠા જરી તણા-
જણે ઝળકે ભાણ, જરી મંજરી કસળી તણી, ઉઢેકાર ઉઢ્યોત-
જેઠ રચના વિસ્મે થયો. મિછાનાં અમુલ્ય જોત. તંબુતણી ઉપમા
શી કહું, ઈંદ્ર સમી સમતુલ્ય. હરખ ધણો થયો રાયને, જોતામાં છે
અમુલ, વજર પ્રતે વાણી કહી, તમે બારકોશ પોહોયે મુકામ, ત્યારે આ
શોભા કોણે રચી. દેવપટ મુકામ, રચના ત્ય નઉતમ થઇ અચરજ થયો
વજર આ નઉતમ ખેલ નવો થયો, કાલે નહોતું આણે તિર.

ચોપાદ—એમ કરતાં ચાલી આવ્યા પાસ, ચરણે આવી
નમ્યા તે કાળ, કર જોડીને ખોલ્યો તે દિશ. જલદ રાજને નમાવ્યું
શીશ આ વિશ્રામ ઠામ કરયા તમ કાળ, એ રથજે વિશ્રામ કરો
મહારાજ ધડી એક ત્યાં સુખીઆ થાઓ પછી ત્યાં મળવાને
જાઓ, આગતા સ્વાગતા તમારી કીજાએ, લાહવો લાખેણો લિજાએ;
એક કહી લાગ્યા પાય, રાજ મનમાં અચરજ થાય. અસ્વારી રાખી
તે રાય, પોતે ગળ તંબુની માંય, શોભા જોતાં અચરત થયો, કહો
બાધ આતે શું કરો, અચરત પામ્યા સદ્ગણા લોક, સમ્ય તેના મ-
નમાં શોક, કવી કહું શું કહું કથી, શોભાનો પારજ નહી સંક્ષેપે
કર્યો વીસ્તાર, એથી શોભા બીજી અપાર: દેવના સરખા તહાં વી-
સમે થાય, સહુ રચના જોઇ ત રાય, ખાન પાન મેવાને ફુલ, સુ-
ગંધ ખેલકી રહી છે અમુલ, જલ:રાય ખેઠો ત્યાં જઇ, જણે ઈંદ્રની
શોભા છે તહી, ચાર ધડી હરવા તે ઠાર, પછી સ્વારી કરો તદ્ધવાર-
ત્યાં આખર મુજને દિધ, સદ્ગળ જનમારો મારો કીધ ક્યારે
જોઇશું એતું ધન ધન ધન એની માતી કુખ; એમ કહિને
નિસર્ગ બહાર, સરવ હુંડાવી દિધુ તે વાર. મુંખમલ મિછાના જ-
રીના કામ, સરવ હુંડાવ્યું તે ઠામ, રાંક લોક બહુ નાહાલજ થયા
જલદ રાજ સહ વિસમે થયા, ઇંદ્રાપુરી આશ્ચરે કામ અનમલ

બેઠા હસે દામ, ગણીતમાં કાંઈ આવે નહિ. કેમ છુટાવી દિધું અહીં. ત્યારે ચાકરે જોડયા માથ, અરજ કરી બેઠ્યા તે સાથ તમારે મન અમુલ્ય સહી, મારા રાજને વિસાતમાં નહિ સોતુ રૂપું ઝવેરને લાલ હિરા મોતીનો પરવાળ; સ્ફટિક મણીને લીલાં મણી, જડીત મહેલની શોભા ધણી, તેને મનથી તરણા માત્ર, તમ ઉપર કર ખેરાત, એ હુકમ પ્રમાણે કીધું અમો, સુખે આગળ પધારો તમો અચરત પા-
આ સરવે જન, વળી આગળ ચાલ્યો રાજન; ઝળકારે જખારો ચામ, તેથી રાજ ધણો અકળાય.

દોહરો—જલદરાજ અચરજ થયો, વળી આગળ ચાલ્યો જાય; એક કોશ વળી ચાલીયો ત્યાં દીઠી રચનાય; બમણું કામ પેલા થકી, બિછાનાં શુભ અમુલ્ય, તેની રચના શી કરું, સુરજને વળી સમતુલ્ય જળહળ જેત ઝળકી રહી, ધણું ચિત્ર વિચિત્ર કામ, રાક્ષસ જાત જાત સરવે મળી, તેને કીધો દંડવત પ્રણામ આગતા સ્વાગતા ધણી કરી, દીધું પાણું એક માન; અબિલ બરાસ મેવા ફુલ, તેવા ફળને પાન. એક ધડી તેમાં કરી; વળી ત્યાંથી નિસરયા બહાર, તે પણુ છુટાવ્યું સહી. ધડી નવ લાગી વાર. ત્યારે રાજ મુખથી બોલીયો, શુ કરો છો આ કામ, મારા ખાવીંદના હુકમથી, તમપર ખેરાત આ કામ, કથી ગણત્રી એતી નથી, નથી ખજાને ખોટ; હિરા ઝવેરના દગલા બારણે. તેને શી વાતની ખોટ. એ હાજુરી રાયની, ન દીઠી તે રચનાય, છુટાવી દીએ એક પલકમાં, તે જાળને વિસ્મે થાય; એમ વાત કરે તહીં, આણુંદ અંગ ન માથ; તાજલમુખને ખખર થમ કે આળા મુજ પતાય.

ચોપાઈ—ધણું પ્રસન થયા તે વાર, પોતે સ્વારી કરી તપ્યાર મળવાને સામા પરચરયા, હરખ ધરી પોતે સંચરયા, દિવ્ય વસ્ત્ર સ-
જ્યા શણગાર, શોભા કહેતાં નવ આવે પાર: કામદેવ સરીખું રૂપ,

દીધરની સરખો દિસે જુપ. ઘડી સ્વારીએ આવ્યો તહી, એક કોણ સામે તે સહી, જલદરાયે જાણી વાત, રૂવે રૂવેથી થયો રણિયાત. ધન ધન મારે આજનો દન, પરમેશ્વર થયો પ્રસન્ન; ઘેર ખેડે મંગા મલી, જોતામાં પાપ જાશે પરજરી. મારા પુન્ય તણે નહિ પાર, સામે મળવા આવ્યો આ ઠાર; એમ વિચાર કરે છે રાય. રાજ કુંવર ઉભા છે લાંચ, જાણે મિન્ને દિનકર સુર; એનું જાણકે મુખપર નુર; સમા સરવે જાંખી થઇ, કોઇથી સામુ જોવાય નહિ, જાણે ચિતરામણ લખિયા છાંત, એમ થઇ ગયા સડનાં ચીત, જલદ રાજ ઉડયા તેની વાર; અન્યો અન્ય કર્યોર જુહાર. પ્રેમ આલોગન દબને મળ્યા, દુઃખ હતા તે સધળાં ટળ્યાં; રાજકુંવરે કરી વિનતી બલે પધારયા પૃથ્વીપતી. બલે પધારયા આણે ઠામ, પાવન દુકરો આવી મુજ ધામ; શરણે આવ્યા તમારે આજ, પુરણ ભાગ્ય અમારે કાંજ રાંક જાણી કરણા કિજાએ; જશ જહીમા અમતે દિજાએ, કર સેવા હું રૂડી પેર, આજ પધારો મારે ઘેર; સેના સહિત આણે મુજ સાથ એમ કહીને જોડયા હાથ, એ સાચું સ્વપ્ન કહેવાય, બંધાવલી સરવે જુવે છે ખ્યાલ, તે પણ મનમાં થઇ ખુશાલ; એ નર સિવાય ખીજે નહિ, જોડે ચરયા શું થાય અહીં એમ જોઇ સડે અચરજ થાય, ઉઠી લાંથી સરવ સપ્તાય; અસ્વારી થઇ તપ્યાર, આગળ રાજ પાછળ રાજકુમાર, છત્રીસે વાજાં વાગે સહી. ખીજ શોભાં નવ જાએ કહી, એ રીતે આવ્યા પુર પાસ, જાણે સોભા સુરજ પ્રકાશ.

કોહરો—દીડી રચના ત્યાં દેવીની, ઉદેકર ઉચોત. જાણે કોટી સુરજ ઉદે થયો. જાણે જલહલ જોત. આગ બગીચા રાવડી; જાણી અટારીને માલ; કામ બધું સના તણું; માટે જડયા હિરાને લાલ ધર કોટને કાંગરા. સોના કેરી કોર; દશ કોશની વસ્તી તહી; તે શોભા અપરમપાર. વૃક્ષ ઝાડ જાણકી રહ્યાં. સોના રૂપા કેરા વિલાસ;

માણેકલાલ લીલામણી. ને સાર જળકે લાલ. કવી કહે
 શું વરણુ, દેવતાઇ સધળુ કામ શી શી રચના તેની લખુ
 એ રચના એ ઠામ. દીગમુઠ સધળા થઈ રહ્યા એ કારણુ શું
 કહેવાય; અવતાર સદ્ગણ સઉના થાય, એમ કહીને જતો જાંય.
 જોતાં આલ્યાં સહુ, ગલી કુંચીને બજાર. બાગ બગીચા રાવડી. આબ્યા
 મેહેલમા તે દાર, રાજકુંવરે હુકમ કર્યો, હીરા બાગ કરો તૈયાર;
 ઉતારો તેમાં રાયને, તેમાં શોભા અપરમપાર. જાણે કોટી દિપ્તક
 પ્રજાજિઆ, જાણે જળકી હિરાની જોત; બિજી રચના તેમાં ઘણી.
 ઉદેકાર જોઈયોત. જરીના બીજાના તકીઆ ત્યાં, તેમાં પણ હિરાનાં
 કામ. બેસાડ્યા તેવાં રાયજી, ઇંદ્ર શોભા તે ઠામ. કુવારા જરી
 કર્યા, ગુલાબ અતર જાંઠાં; સેર ધારા છુટે તહીં સુગંધ બેહેકી
 રહી ત્યાં બીજાં પુષ્પોનો પારજ નહી, તરેહ તરેહનાં તેલ; બરીજાબ
 ત્યાં પુષ્પએ થઇ રહી રંગ રેલ, બક્ષ જોજન મુઠ્યાં ઘણાં, મેવા
 રજ પકવાન. આગતા સ્વામતા કીધી ઘણી, કરાવ્યા અમરત અહાર
 રાગ રંગ પછે ત્યાં થાય, ગુણુકા નાચે તે દાર. આણુંદ સહુને
 અતી ઘણો ખુશાલી સહુને આંગ; ગુલખંઠાવળી મનમાં દુઃખ ધરે
 તેનો કહુ મહીમાય.

ચોપાઇ—ગુલખંઠાવળી ધરે છે દુખ ઉતરી ગયું તેનું મુખ,
 એ તે શું કાજ કરીતાર, મારી સધળી રચના આ દાર. મેહેલ
 બાગ બગીચા સહી, કોણ ઉચકી લાવ્યું અહી; મરત લોકમાં એ
 કેમ થયુ, એવું દુઃખ કોણે મુજને કર્યું એ રીધ સીધ મારી સહી,
 કેમ કરીને આવી અહી; માટે કુલ તણો એ નિશ્ચે ચોર, આ દુઃખ
 કેરૂં બનધોર. એ કઇ પ્રકારે આવ્યો અહી. મુજને તો અચરત સહી;
 એમ ઘણી દુખીઆરી ત થઇ, પછે પાંચ પરી તેડી તહી ગુમ કરી
 તે સાથે વાત, આતો મોટો થયો ઉતપાત; સરવ વસ્તુ આપણી

આવી આંચ; એતો કારણ થું કહેવાય આ દેવતા કેરો કોપ આપણો દેશ થયો અહોપ, મતી બંગ થઇ પડી આય. નથી સુઝતો એકે ઉપાય તમે જમને જીવો તહી, આપણી વાડી છે કે નહી; ચાર ધડીમાં લાવો તપાસ, પછી ફરી આવો આ અવાસ. વચન વિન-તાનું મસ્તક ધર, ગમન મારગે પ્રવેશજ કર, ઉડતી વિદ્યા તેને શી વાર, પવન પહેલાં જાણે તે ઠાર. એવો પરી તણો મહીમાય, ચાર ધડીમાં પહોતી ત્યાં; જંકાવળીનો જે મામ, વળી સરવે જાહાં છે સુકામ. ફરી વળી તે ચારે પાસ, દિડી રચના પોહોતી આશ; રતીભાર કાંધે આછુ નથી, ધારીને જોયુ સરવથી. ત્યાં નીશા પોતાની કરી, પછી ઉડા ચાલી સુંદરી; ચાર ધડીમાં આવી તે ઠાર, ગુલબંકાવળીને કર્યો જીહાર આપણી વાડી મેહેલને જાંગ, સરવે અનામત છે તે જાગ; અહીં અંતર નથી. એ નિશ્ચયે વાત સાચી સરવથી. એ પ્રભુ તણી માયા નહિ; પાર; કોઇ દેવતાએ રચ્યો આ ઠાર એવાં વચન સુની તે ઠાર, ત્યારે હરખ પામી અપરમપાર; ચરચા જોવા બેઠી તહી. હાસવીનોદ થાય છે સહી, ધણી ખુશાલી તેને મન, નચીંત થઇ બેઠા સહુજન રાજકુવરે પછે કાઠી વાત, ભગવા મહિના મનની માંત

હોહરો—ત્યારે રાજકુવર મુખ જોલીયા, સુધીએ રામજી વાત; હકીકત તમારી કહો, ભાગે મન ઉચાટ. રાજરીતી જી રીતે કરો છો. પ્રજા તણા પ્રતી પાળ, નારી ફરજન તમને સહી, તે કરો માંડીને વાત પ્રધાન તમારો ડાહયો હશે, કોટવાળ હશે તેણી વાર, તે સરવે કહો તમે પછે અમ કહેશુ અમ વાત, ત્યારે જલદસિંગ પછે જોલિયો સાંભજો! રામજી વાંત, એ હકીકત માંડી કહુ, ચીતમાં લાવો ખ્યાલ.

ચોપાઈ—સુણો રામ ચતુર સુજાણુ ખાતરી વીણા છપ્પે સનનાન, રાજ ચલાવું રૂડી પેર, ઘણી અલખત છે મારે ઘેર પ્રધાન કોટવાળ છે રૂડી રીતે, તે ઘણા ગણા છે ચીત, ધરમાં

તરણી છે એક, તેને પુત્ર ચાર વિવેક, તે પુત્ર અમારા આગળ સહી, તેના ગુણનો પારજ નહી, કામ કહું કરે છે તરત, નથી લાવતા મનમાં ગરવ.

કેહરો—ત્યારે રાજકુંવર પછે બેલીઆ, કહી તમેએ સત્યજ વાત; ચાર પુત્ર તમે કહો પણ મેં સાંભળ્યા પાંચ. તમે જે ચાર કહો છો સહી, મેં અચરત સરખી વાત, પાંચમે પુત્ર કહો કર્યા ગયો. સાચુ કહો વીખ્યાત, જલદસંગ ત્યારે બેલીઓ, સાંભળો રાયજી વાત. પાંચમાની વાત કહેવાની નથી તેમાં બધો ઉત્પાત, જન્મ થયો તે પુત્રનો. જોશીએ કર્યો વીચાર આ પુત્રને જોતાં અંધ થશે એ અચરત સરખી વાત; માટે દેશવટો દાધો એ પુત્રને, કહાડયો જન્મલ મોજર, વજર સાથે પરવર્યો રક્ષા કારણ સાથ; ત્યારે રાજકુંવર પછી બેલીયો, કેવુ હતુ તેનું રૂપ, નામ તેનું શું હતું તે વિસ્તારી કહો જુપ, જલદસંગ ત્યારે બેલીઓ, શુ જાણુ એનું નામ, વજર પછે તેડીઓ, સાચુ કહો આ હામ, તે વજર આવી ઉમે મહી, કરજોડી કર્યા પ્રણામ, શુ કરમાવો છો રાયજી, એમ કહીને નમ્યો તે હામ. રાજકુંવરે પછી ઓળખ્યો, નિશ્ચે વજર કહેવાય એણે પાળા મોટો કર્યો, એ વાતમાં નહી સંદેહ, બણાવ્યો મણાવ્યે, છે મુને કીધો બધો ઉપકાર, એમ વિચારી મન વીખે, પુછ્યુ સભા મોજર. પાંચમે પુત્ર રાજ તણો, તે સોંપ્યો તમને જાણુ, તેનાં નામ કળા શેણુ ચાતુરી, ધારીને કહો મંડાણુ, પછે વજરે માંડી કહું જે પુરવે હતી વાત તે સાંભળીને હરખયા, ખુશી થયા સહુ સાથ; ત્યારે વજર કહે સહુ સાંભળો, કહુ અચરજ એકવાર પાંચમે પુત્ર જે હતો, તેવો છે આ રાજકુમાર એ કાન્તી ચતુરાષ્ટ તે તણી, રૂપ રાગને રંગ મેં પરીઓ એની કરી, પાંચમે પુત્ર એ સંગ. મારા પુન્ય ઓળખ્યો સાચી કરું છું વાત; ગાહારાજ એ બેડી કહો, વીસ્તારી કહો વાત.

ચોપાઈ—ત્રીસાની એધાની સહુ મળી, મળ્યા અન્યો અન્ય પોતે રહી તમને મળવાને તેડે છે તહી, વેગે કરીને ચાલો વહી એવાં વચન સેવકનાં સુચી. ખુશાલી વાંચી મનમાં ધણી; તે વીનતા તણુ ધણુ દુઃખ જોવા ચાલ્યાં મા પુત્ર તુ મુખ વધામણીમાં આપ્યા શલુ-ગાર. સુખપાલ ઉપર બેઠા તે ઠાર; માતા પુત્રને મળ્યાં તહી, શોભા જોતાં દીગમુઠ થઈ રાજકુંવર જઈ નમીયો પાય, ફું તો પુત્ર તું મારી માય; દીહુ મુખ ને દુખ ગયુ વીસરી, રૂવેર તેથી રાની ઠરી; માતા પીતાને ખીજા બ્રાત કરવા લાગ્યા મુજની વાત,

દાહરો—માતા પીતા મુખ બેઠીયા, કુળ તારણુ તું તન. પરણાવીએ તુને પદમણી, વનીતા રૂપ રતન. સંસાર તણુ સુખ ભોગવે, ધણુ દુખ પામ્યા રાય એમ કહીને રોઈ ધણુ, બરે આંખ્ય તેની માય અરે માતાજી ગિંતા તજો, બે પરણ્યો છું નાર; એતો દાસી તમ તણી, કહોતો લાવુ આ ઠાર, અરે માત પીતા હરખ્યાં ધણુ, જોવા ઇચ્છુ છું મુખ; દીકરા દેખાડો વહુ મુજને, તો તો જાએ દુઃખ સજન સહુ ટોળે મળી એમ કહે છે વારંવાર; વહુ જોવા ઇચ્છે સહુ છે દેખાડો આ ઠાર રાજકુંવર ગયો મેહેનમાં, જ્યાં વીનતા વાસ; ચરણે લાગી બેઠે ચંતની, સનમુખ ઉભી બેઠે પાસ માતાંપીતા મુજ પાસે આવીયા, મળવા કુટુંબ પરીવાર; તમને મળવા તેડે તહી માટે ચાલો જાંને નાર. ચક નાખીને બેસજો, નવ દેખાડસો કાય, ત્યારે તમને પુછશે, મારાં માત પીતાય. હોજલ પડો શો મુજ આગળે, તમે ફરજન થયાં આજ; ખોળો બોસો આવી કરી; માખાપતી શી લાજ. તે વારે તમે મુખ બોલજો; અમારો સજળ અવતાર; તમારા ફરસનની ઇચ્છા ધણી, ચરણે નમુ આ ઠાર. ગુલામ અમારા ચાર છે અહીં, તેને કેમ દેખાડુ મુખ એવું શીખવીને આવ્યા, જ્યાં બે. ઠા માત પીતાય; સજી શણગાર આવ્યાં તહીં; મેમુદા લાખી બે નાર

ચક્ર નાખ્યો ત્યાં દાસીએ, બેઠી પડે એ તાર; ત્યારે રાજા રાણી બોલીયાં તે વેળા તે દાર. હાસ વચન મુખ બોલીયા. શીદ ધરો છો લાજ; તમે પુત્ર સમાન છો. આવને બેસા આજ. આ કુટુંબ મેળો છે સહી, નથી અપરાધી કોઇ અન્ય; માટે આવો નીરબે થઇ, એમ બોલ્યાં રાણી રાજન.

ઔપાધ—ત્યારે દાસી બોલી તહીં, તમે કહ્યું તેમાં સંદેહ નહી; માત પીતા તણી શી લાજ. પણ એક અચરજ સંભળાતું આજ ચરે પુત્ર તમારી સનમુખ; તેને નહિ દેખાડુ મુખ; મારા દેશમાં આવ્યા એહ, રમવા આણી નેહ, હાર જીતની પાડી હોહ. રમવા માંડુ તે ચારે કોડ; એ સરવશ હાર્યા મારે ધામ, છેલિ બાજીએ થયા ગુલામ. બાર વરસ મળુરી કરિ ચતુર વરને હું વરિ; કરજોડી ઉભા મુજ પાસ, માગિ રજા આણિ ઉલાસ બાર વરસ ગયાં છે વહિ હવે રજા આપો ઘેર જઇએ સહિ; જાણે દિધું જીવત દાન, લાચાર થઇ બોલ્યાં એમ વાણ, માત પિતાને મળિએ જઈ, કરજોડી એમ વાણી કહી; ધણી વીનતિ કરી પછી ગુલામી દામ દીધા સહી એ એ વાતમાં સંદેહ નહિ; નહિતર બોલાવી પુછો તાત, પછે માનજો સાચી વાત. જોઇને કહાડી મુકો તમે, તે તો આવી મળીએ અમે; એ વાતતુ મોહું દુખ, ગુલામને કેમ દેખાડુ મુખ; ઇશ્વરની આણુ સાચી વાત, ના માનો તો જુઓ સાક્ષાત. અચરજ પામી સજનને તાન, આ તો અચરજ સરખી વાત. તે ચારે જણુ શરમીદ થયા, નીચુ જોઇને ત્યાં ઉભા રહ્યા; માનભંગ થયા તે વાર, નીચુ જોઇ નીસરયા બહાર. બાગ્યો તેહ તણો હંકાર, પછી ચક્રથી નીસરયાં બહાર જાણે વીજળી ઉતરી આકાશ, તેથી રૂપ ધણું પ્રકાશ. દેવ રૂપ વેશ ધરી કરી, બંને નારી લાંથી પરવરી; સાચુ સસરાને લાગી પાય કરજોડી ઉભી તે જગ. અમેં દાસી તમારી આ દામ. જે કર-

માવો તે કરીયે કામ, રાણીએ કર મુક્યો શીશ, અખંડ શોભા દીધી આશીશ પદમણી સ્ત્રીમાં કાણુ માત્ર, ધણી નાખકને ગોર માત્ર; ત્રપત થયાં જોતામાં મન, ગણી ખુશાલી દીધી તે દન રાજ રાણીએ આપી રમય, રજ સભામાં જઈ બેઠા રાય; પાંચમા પુત્રને પાસે લેધ, પછે મહેલમાં વીનતા ગઈ શું વીત્યું બાઈ તમારી કાય, તે સહુ વીસ્તારીને કહો આંચ ત્યારે રાજ કુંવરે સઘળી તીહાં કીધ, રાજ્યે સુણી સરવ લીધ, વાત સાંભળી અચરજ થયા, પછે રાજ્યે તે બોલજ કહ્યા; પછે ચાર પુત્રને બોલાવી કરી, ચતુરાઈ બલી તહાં તમે કરી, ન આપત કુલ તો ધાતજ થાત તારે ધસવા પડત હાથ.

દેહરો—હવે વચન કુંવરનાં સુણી, અચરજ પામ્યા મન. ધન ધન તારી બુધને વળી પરમેશ્વર પ્રસન્ન તેં નામ વધાર્યું પુર વીખે, ઓશીંગલશું થાકે આજ, તેં દુખ વેદ્યું કામ ઉપરે તે કુલ લાગ્યો મુજ કાજ શાખાશ શાખાશ કહુ કહે વરણુ અઢારે લોક, માગી રજને પરવરયા સમીયા સહુના શોક, પછે જલદરાજ બોલીયો પુત્રની સાથે વચન; સીકરસ્તાન આવો તમે, તો હરખે માફ મન. રાજ પાટ આપુ તમને તેથી રહેશે મુજ નામ; માટે સાથે આવો તમે, એમ બોલ્યા તે ઠામ, ત્યારે રાજકુંવરે વિનતિ કરી. એમ કેમ થાએ કાજ, તમ છતાં અમે બેશીએ; તો થાય કુળને લાજ નીત મળવાને આવશુ, ને રહેશું આણે ઠામ; એમ કહીને ચરણે નમ્યો, પીતાને રાજકુમાર, જલદ રીજ્યો અતિ ધણું, પુત્રના સુણી વચન; રજ માંગીને પરવરયો, પુર વીખે ત્યાં રાજન, ત્યાં નીરહોષ નિશ્ચાન ગડ ગડે, ગગન વીખે વાંહાં જાય; પુર વળાવી પરવરયો, આણુંદ અંગ ન માય, રાજપાટ રાજજી કરે, કુંવર રહ્યા તે ઠાર, એ વાત રહી એટલે, વળી બંકાવળી શું કરે વિચાર ચરયા તેણે સઘળી જોઈ, લીધો સઘળો પાર; ધન ધન છે એ નરને, એમ મ-

નમાં કરે વિચાર, એવાં પ્રાકૃમ એણે કર્યા, તે કરી ન શકે કામ.
મરત મોકલું માનવી, ઈંદ્ર સરખા કામ ચતુરાધનો કાંઈ પાર નથી
એવી જોડી નથી જુગ માંય, વરત ભંગ માફ કરયુ, એનો ઝાલ્યો
હાથ વળી વીંટી મારી હરી ગયો, ધન ધન એની જાત, માટે એ
નરને હું વર, એવો નથી સંસાર; એમ વીચારી મન વીખે; કાગળ
લખ્યો તે ઠાર, વીંટી રાજકુંવર તણી, ધાલી ગયો હતો જે હાથ.
બન્ને વાનાં મોકલ્યાં, સંતેપર પરીના સાથ, આં આપી કરી
આવો તમે, રાજકુંવર છે જ્યાંહી, પ્રતી ઉપર લખાવી કરી આવજો
હું છઠ્ઠી ઇલા.

ચોપાદ—એમ કહી ચાલી તેણી વાર, જ્યાં પોતાનો હતો
કરાવ; જીવ રહ્યો રાજની પાસ, ક્યારે પોચશે મનની આશ દાસીને
સોંપી ગઈ કામ, તે તો ગઈ રાજને ધામ વીંટી કાગળ આપ્યા
તહી, એકાંત જગ એકા તે સહી; અચરજ પામ્યો મન મોજર,
વીંટી દીધી પોતાની તે વારે, ત્યારે ગુલબંધાવળી સાંભળી તહી તેના
કરમાં ધાલીતી લઈ; નખ શીખથી હરખ્યું અંગ મોત પામ્યો
થયો મન ભંગ; વીંટી જોઈને વ્યાકુળ થયો, તે વિનતા પ્રત્યે
જોલજ કહ્યો, કાણે મોકલી તુજને નાર, ક્યાંથી કાગળ લાવી આ
ઠાર; ત્યારે તેણે જોડ્યા હાથ, પ્રતી ઉતર કર્યા તે સાથ, ગુલબંધા-
વળી પરીતુ નામ તેણે મોકલી આણે કામ; વીંટી નીશાની તમે
લીજાએ. આ કાગળને ઉતર દીજાએ. એવાં વચન વિનતાનાં સુણી,
ખુશાલી વાધી મનમાં ધણી; કાગળ લઈ રહ્યાશુ ધરી વાંચવા
માંડ્યો હેતજ કરી.

કેહુરા—પ્રતી ઉતર પાછો લખ્યો તે સધળી સાચી વાત, કુલ
લીધુ તળાવથી; જોયો બાગ સાક્ષાત, સાતમે મેહેલ હું ચડ્યો, ત્યાં
દીધી તમને નાર, પત્રથી મે શીઆ સુધી, મેં શોભા જોઈ અપાર

નીંદ્રાવશ તું તારી, મેં નીરખી તારી કાય, મોહ ખાશુ વાગ્યુ સહી
મારા રૂદાયા માંય, આઠાશનું ચાલે નહિ હાસ કર્યું લગાર, દિલ
નહિ રાજી ચેહનું, તો મારી નખાવે તે ઠાર કદાપી યુદ્ધ શુક રીઝીએ
ખખશે તનમન ધન; નમી ચિત આગળ ધરે, કરે તે મન પ્રસન આ
વાતમાં નિશ્ચે કહ એ વાત, વીંટી બદલી મેં તજ્યો તરત તમારો
કામ, જો માસુક રીજશે મનમાં તો કરશે બેદ અપાર; જમીન ફેડીને
પરવરે તે નવ ડરે લગાર. એ વખત ત્યાં આવીયાં, ધણી ચતુરામનું
કામ, હવે એ સેહેલું નથી, મુશ્કેલ છે આ કામ, કિરપા દ્રષ્ટ હશે
તમ તણી, લખીત પદારથ હોય, તે તો મળશુ એકઠા, તે કહી
નહિ શકે કોય, એમ લખીને પત્ર આપ્યો તહી, સમેદ પરીને
હાથ; મગને ઉડી ગગ ચાલી પોતાને સાથ. પછી બંકાવલી કને મધ
ચરણે નમાયુ શીશ્વ; કાગળ મુખ આગળ ધર્યો, તે વેળા તે દિશ્વ
પ્રસન થઇ તે મનમાં ધણી, ઉક્ષદ વાપ્યો મન; ઉકેલીને વાંચીઓ,
હરખ ધરીને મન; પ્રતી ઉતર વાંગી કરી, પ્રસન થઇ ધણી નાર;
ધન્ય એ પુરૂષની ચાતુરી ધન ધન મુજ અવતાર; તે નરને તેડુ અહી
ખતરીશ લક્ષણ જોડ, પરણીને થાઉ પ્રેમદાં. તો પોહચે મનના કોડ;
આશકનુ ચાલે નહિ; માશુક આગળ લગાર; માટે વીંટી મુકી ગયો
ધન ધન રાજકુમાર. તેડાવુ તે નરને રસીક રૂપાળુ મુખ હવે જોધુ
એનુ પારખુ; તેડીને ભોગવીશ સુખ.

ચોપાઇ—એવું મન વિચારી કરી. સાહેલી સાથે વાણી આ-
ચરી; અખોલાને લાવો અહી તેથી કામ થવાનુ સહી. સુણી વચન
ગઇ તે દાસ, આવી અખોલા કરી પાસ; મુખ થકી તેણે વાણી કહી,
ગુલખંઠાવળી તેડે છે તહી. માટે ચાલો મારી સાથ, એવી મુખથી
કહી તે વાત અખોલા ધરજવા લાગી મન, કંઇ આવ્યું શીર વિધન
મનમાં હીમત બહુ ધરી, ચાલી સાહેલી સાથે પરવરી; ગઇ બામમાં

વિનતા પાસ, એક અખોલાને બિજી દાસ. રૂઢન કરતાં દીઠી નાર, મુખ ઉતરી અયું તે વાર; શું દુઃખ તમને થયું છે માત, મુજને કહોને સાચી વાત, જે ફરમાવો તે કિજીએ, હુકમ તમારો શીર લિજીએ; શી વાતનું તમને દુઃખ વિસ્તારીને કહોને મુખ ત્યારે બંકાવળીએ વાણી ઓચરી, તે મુજને દુખીયારી કરી, હવે રૂંવે રૂંવેથી બળુ છું અમો, તેવહની સળગાવી તમો, જમાત્ર કરીને રાખ્યો પાસ, તે નરને લાઇ આરો અવાસ, તન મન તે મહારા પ્રાણ તેને વિજીએ દુખીયારી જાણુ. તે નરની મુજને વહની થઇ, એમ બંકાગળી બોલિ તહી. ભોગવું તે નરની કાય, ત્યારે હઇકુ શીતળ થાય તે ઉપર જય સધળુ દુખ, શું વિસ્તારીને કહીએ મુખ, દુખ તજે તમે મનથી તાજ. લાવું ચાર ધડીમાં રાજ. એવું કહી અખોલા મઇ, મન વેગે જઇ ઉભી રહી; વાયુ રૂપ તેને શી વાર, જઇ કરી ઉભી તે ઠાર, રાજકુંવરનું હરખ્યુ મન, ચરણે નમી બોલ્યો વચન; માતાજી પધારયા તમો, પ્રસન થયા છઇએ અમો. ત્યારે હશીને અખોલા બોલી વાણુ, ખુશાલી લારી ચતુરસુજાણુ; પુરવ જનમનું તહાર પુન્ય, બંકાવળી તુજ ઉપર થઇ પ્રસન; તન મનથી ભજે છે તુને તેડવા કારણ મોકલી છે મુને નેવનાં પાણી મોંબે જશે. તે વિનતા તો તારી થશે; રાજકુંવર તો થયો રળીયાત, એ તુજ પરતાપે મારી માત ગગન મારગે ચાલી મઇ, ત્યાં તો વાત એક વિપરિત થઇ; તેની માતાએ જાણ્યુ સહી, તે મળવાને આવી તહી.

દોહરો—પુત્રીપાસે તે જઇ કરી, બોલી મુખથી વાણુ; ધણા દિવસે તું દીકરી, ક્યાંથી આવી જાણુ. સુતો બાગ તમારો થયો, મેં સાંભળી એવી વાત: તે કારણ આવી અહિં, સાચી કહેને વાત. ક્યાં ગઇતી તું દિકરિ, મુકિને આ ક્ષમ; લાંછન લાગે કુળને તેં કિ-ધું એવું કામ, મરત લોકનુ માનવી, તે ઉપર થઈ રગિઆત; તું

ગઈ વસ્તીમાં તાણી, મેં એવિ સાંભળી વાત. કુળને કલંક લગાડવા, તું અવતરી મારે પેટ; ધિક અવતાર તે તાહારો, માહાર જલુતર ઉઠ્યુ વેઠ. આપણુ અપસરા ઇંદ્રની, ગાંધર્વ લોક અવતાર; માનવ કશા લેખામાં નહિ, તેં નવ કર્યો મન વિચાર. એમ કહણુ વચન ધણું કહયાં, તે સરવે સાંભળ્યા કાન; હુંતો કાંઈ નથી જલુતિ, કોઈપુરૂષની વાત, પછે મુખથી ઓચરી; માતાને દઈ માન; જુહું આળ મુકો મને તો હું કરીશ દેહની ધાત, જીવને કરાર હતો નહિ, નવ ગમ્યુ આ ઠાર; રમવા કારણુ પરવરી, સાહેલી સાથે બહાર, જુહું તોહોમત મુકો મને, એમ કહિ બચાં લોચન; તારે સંદેહ બાગ્યો મન તણો, હરખી પોતે મન. એમ કરતા નીશ પડિ, રહિ તે પુત્રી પાસ; અખોલા લાવિ તે સમે, તેને પાસે તેડી દાસ, મુખ થકી તેને કહ્યું, લાવી રા-જકુમાર; અરજ કરો જઈ માહરિ, એમ કહેરાવ્યું તે ઠાર ત્યારે સાનમાં સમજાવી કરિ, આગ્યો મનતો માન્યો આ ઠાર; બંધાવળીએ ઇસારત કરી, ઉતાર્યો બાગ મોખર, એકાંત જગા છે સારિ, તહિં સોભા કહી નવ જાય; તાંહાં મુકામ આપો રાંચને. અખોલા થઈ વીદાય એમ કરતાં રજની પહોર થઈ. સુતી તેની માન બંધાવળી ઉઠી પછે આણુંદ અંગ ન મામ.

ચોપાઈ—ઉમેદ વાધ્યો અપરમપાર, સજ્યા સોળ જાણુગાર દીવ્ય વસ્ત્ર અંગ ઉપર ધરી, મદ બરી ચાલી સુંદરી. તેના રૂપનેકો-ણેજ કળે, જાણે જોત સુરજમાં બળે; રાજકુંવર ખેડો ત્યાં સહિ, રમજમ કરતી આતિ તહિં દ્રષ્ટે દ્રષ્ટી મળી જોટલે, રાજકુંવર મોહ પામ્યો તેટલે; વાચ્યાં તેને મોહનાં બાણુ, પડયા પૃથ્વી વશ થઇને પ્રાણુ, બંધાવળી ત્યાં અચરત થઈ, નારી રૂપથી શુધના રહી; ખોળામાં નેહ. જાણે ઇંદર તણો અવતાર, જોતામાં અચરત થઈ તે નાર; દુઃખ સધળુ જોતામાં ગયુ, વિહવળ મન પોતાનુ થયું ખોળામાંથી ઉઠ્યો

જેટલે, વિનતા ચરણે નમી તેટલે; દ્રષ્ટે દ્રષ્ટી અન્યો અન્ય મળી.
 ગયાં ચિત અન્યોનાં મળી, કહે બંધાવળી હસિને વચન, સાંભળો
 રાજવંશીના તન; ભલે પધારયા આણે ઠામ, હવે માન્યુ છે માફ
 મન. વીંટી મારી બદલિ સહિ, તે દિવસનિ નિંદ્રા વના થઇ; અબોલા
 ને મોકલી અમો, તે શોધીને લાવી તમો. માહારા હમ્મડા કેરા હાર,
 પરમેશ્વરથી અદકા આ ઠાર, અવર પુરૂષ બિજો સંસાર. જાત તાત
 સરખા નિરધાર. એમ કહિને કિધુ હાસ, ત્યારે કર જાલીને લિધી
 પાસ; બાથમાં ધાલી તે ઠાર. ગંધરવ વિવાહ કર્યો તે વાર, પછે
 એક એકના પ્રેમ છુટયા સહીં ચુંબન વિનાદ કરે છે તહીં; એક
 એકનું મનડુ ગમ્યુ છે મળી, પોહોતી બેઠના મનની આશ. ભોગ
 વિલાસ કરે નર નાર, સુખ પામ્યાં અન્યો તે ઠાર; સુખ સેળ ઉપર
 સુતાં બેઠ સાથ એક એકની બીડી લુજ બાથ. નિદરાવશ કાયા
 બેઠની થઇ, તન તણી શુધ નવ રહી; મધ નિશા ગમ્મ છે રાત;
 જગી ઉડી તેની માત, પુષ્પ વિમળપે નીકળી બહાર. આવી સુતાં
 જ્યાં નરને નાર, દ્રષ્ટે જોયું સુતાં નરને નાર, કલેશુ દાજ્યું અપર-
 મપાર, પછે મન વિચારી કરી ત્યાં શું કરે છે સુંદરી,

હાહરો—દ્રષ્ટે દોઠો માનવી, સુતો પુત્રીની સંગ, દ્રષ્ટે દેખી
 નવ શ્રે, જવાળા લાગી અંગ. જાલી પગને ખેંચીઓ ઊરાડી દીધો
 આકાશ, જાણે ગોફળ ફેરવ્યો, તે રીતે તે ઠાર. બંધાવળીને જાલી
 તહી. માર્યા. તમાચા દશ વીસ; લમ્મ ચાલી પોતાના સેહેરમાં સ્વર્ગ
 પુરી તે દિસ, ગાંધરવ નામે પિતા સહી, પોતાનો બરથાર, હકીકત
 માંડી કહી પુત્રીની તેણિવાર, કરોધ કર્યો કાયા વિશે, કેદ કરી તે
 ઠાર; કેદમાં રાખી કામની. પશુ નરતુ નવ મુકે નામ ધડી પલકના
 વિસરે, જુરે રાતને દિન. અત્ર જળ નિંદરા તણ, કરે ધણું કલપાંત
 હોલે દિલ તેનું થયું, તણ્યાં સઘળાં સુખ, રાજકુવર નવ વિસરે,

લેહે લાગી તે મુખ સોળે શણગાર તેણે સન્ન્યા, વિદ્વાપ કરે અપાર;
એહોશ થઇ અવની પડી, વળી મુખે કરે પોકાર, ઢાસિએ જાહેર
કરી, તેના દુઃખની વાત; તે નરના વિજેગથી, કરે છે દેહની ધાત.

ખાન ખાન સરવે તજી, રૂદન કરે છે અપાર, ચારે માત પિતા ધણું
કાપીયાં. એડી જડિ પગ મોજર; ગળામાંતો ધાણું વળી બાંધી
થંબ સુળણુ; કુળને કલંક લગાડિયું, ધિક ધિક જીવતર નિરવાણુ
ધિકાર પડ્યો તુજ રૂપને, ધિકાર પડ્યો તુજ અવતાર, ધિકાર
પડ્યો તુજ ચાતુરી, તેતો કુળ બોળિયુ આ ઠાર, નફટ થઇ નથી
લાજતી, હજુ તે વતિનો પ્યાલ. હયા બાગી નવ ડહું; આણીશ
તારો કાળ ડાપણુ રૂપને ચાતુરી. તેમાં ઉઠી આગ; કેમ નવ મુઠ
તું દિકરી, લળણુ માર કુળ. એમ કહીને કેદ કરી, નર ચાલુ તે
ઠાર, હવે રાજકુવરને નાંખીયો, તેનો કહુ વિસ્તાર.

ચોપાદ—કરોધ કરી ફેંક્યો તે વાર, જાણે ગોશણ ફેરવી
તેણીવાર; સમુદર મધે પડિયો જઈ, ગયો ત્રણ જોજન ત્યાંથી સહી,
પ્રભુની માયા અપરમપાર, બચાવિ લિધો તેણીવાર; આવરદાની
દોરી લાંબી સહિ, તે કોપથી તોડાયે નહિ, સમુદરે છોળ મારી તે
ત ઠાર, કહાડી નાંખ્યો જળથી બહાર; સવા પેહોરે થયો સાવધાન
આંખ ઉઘાડી જોયું તે ઠાર જુએ તો દરીઆનાં નીર એક તરફ
ઝાડી ગંભીર; વિચારયુ પોતાના મન, લખીત વાત થઇ તે દીન.
હવે આશા જીવ્યા તણી નથી એમ વિચારયુ મનમાં કથી; કરમે
કીધું ભોગવશે દેહ. એ વાતમાં નહિ સંદેહ, એમ મનમાં વિચાર
કરી, ત્યાંથી ચાલ્યો હિમત ધરી એક કોંસ ગયો જોટલે, વાડી એક
દોડી તેટલે. ધણિ ખુશાલી મનમાં થઇ, અમરત ફળ વળી દિહા
તહિં; એમ વિચારી પેડે તે માંહે, અચરજ સરખુ દિહુ તાંહે. જાણે
માણસ કરાં શિશ, એવાં ફળ દિહાં તે દિશ; હસવા લાગ્યો અપરમ-

પાર, તુકી પડ્યાં ધરતી મોજર, વજરયા કહણ કીધુ મન, હિંમત રાખીને રાજન; મારી ઠોકર ને ચાલ્યો જય, હિમત રાખી મનડા માંહ. વળી કોસ મુકી તે જય ત્યાં દિઠો ખીજો ખાંગ; ધડાં જેવડાં દિઠાં અનાર, તેની શોભાનો નકિં પાર, ફળ મધે અનારનાં ઝાડ ખીજી ઝાઢાડી બાર અરાડ. રાજકુંવરનું હરખ્યું મન, એક ફળ તોડ્યું તે દિન ચીર્યુ ફળ ત્યાં તેની વાર, નીકળ્યાં જનાવર અપરમપાર. ઉડવાને લાગ્યા ચોપાસ, તહાં શોભા તણો આભાસ, મેવા તણો કાંધ પારજ નથી ડુસે ડુલ શું કહ્યું કયા; શિતળ નીર સરોવર સાર, અમ્રત સરખુ તેમાં વાર, આસપાસ દરિયાના નીર તે મધે રચના દિઠિ તે તિર, પિધુ નીર ફળ ખાધાં લઇ, પછે મનથી વિચાર્યું તહિ.

ઢોહુરો—ફળ જળ મળ્યાં સહી, સુખ પામ્યો તે રાય; કુદરતનો ખેલ દિઠો સહી, અકળીત કલ્યો જય. ચારે દિશાએ અરિઆનાં નીર, નવ જવાનો ઠાર ક્યારે વરતી દેખશું, ક્યારે આવશે દુખનો પાર, વહાણુ તણો રતો નથી એ અલોલીક છે ઠાર; માટે હીમત હારવી નહી, એમ મન કીધો વિચાર. જ્યાં કાષ્ટ પડ્યાં તે અતિ ધણાં ત્રાપો ખાંધ્યો લાય, મુક્યો સમુદરમાં તેહને જેમ હરી કરે તેમ થાય, એક વાર મરવુ સાહ, લખીત હશે તે થાય; આવરદા હશે સહી, તો તો પામશુ પાર; એમ કહી બેઠો સહી, અદેશો કરતો જય; તે છોળમાં જઇ, ત્રાપો તેણીવાર મડા ગાંઠ જમ્મ વળગી પડ્યો. આઘો તે અરણ્ય માંહે; દરીઆએ છોળ મારી કરી, કહાડી નાખ્યો પેલે પાર રેત ઉપર ઠરી. જઇ; એ કુંવર તેણે ઠાર; સાંતા થઇ ચાલીયો, હીમત રાખી તે વાર. નીશા પડી તેને સમે, મહાં ભયાનક વન; વાઘ વર ધણાં તહિ શ્રવ્હ કરે ચોપાસ. ધણી ઝાડી વીકટ વહિ, અનેક જનાવરનો વાસ. તે ઠામે ધીરજ નવ રહી, ધરજવા લાગ્યાં હાડ; ચતુરે કીધી ચાતુરી, ચડી બેઠો એક

ઝાડ નીચા એમ કરતાં ગઢ થયું અજવાળું ઉઠાત; જાણે દિવસ હળીઓ, બાતુ કેરી જેત રાય તે અચરત પામીયો, એટલે દિંડો એક નાગ; તેને માથે મણી સહી, ઉજેમ થયો તે જાગ. ત્યાં એક ઝાડ હેઠળ આવી ઠર્યો; મુક્યો મણી તે ઠાર, પછે ચારે કરવા પરવર્યો, મછ તણે કરતો આહાર.

ચોપાઇ—મછ તણે તેણે કિધો અહાર, તરપત થયો તે વાર; પાછો ફરી જે આવ્યો સહી, જ્યાં મણી મુક્યું તહી. પાછું ચડાવી લીધું શીશ્વ, સજી કામ ચાલ્યો તે દીશ્વ; મણીના તેજથી મછ નાશી જાય, માટે મણી મુકીને જાય. રાજકુંવરે જોયો તે ખાશ્વ; એમ કરતાં થયો પ્રાતસકાળ, કંદમુળનો કીચો અહાર, પાછો ચડી બેઠો તે ઠાર, પછે કાદવનો એક પીંડો કરી; જઈ બેઠો તે ઝાડે ચડી, વિત્યો દીનને રજની પડી, આવી નાગ પોહોચ્યો તે ધડી; મધ નિશાની વેળા થઈ તે સમે નાગ આવ્યો તહી જાણે સુરજ થયો પ્રકાશ્વ, આવ્યો નિત્યે વૃક્ષની પાસ. મુક્યો મણી નવ લાગી વાર; ચાલ્યો મછ નો કરવા અહાર દરીઆ કાંઠે પોહોચ્યો જેટલે ઉપરથી કાદવ નાંખ્યો તેટલે મણી હતું તે ઢંકાઈ ગયું, અંધકાર તે વેળા થયું. ગતી ભંગ તે નાગની થઈ, પડી ફાળ સુધી નવ રહી, આંખે અંધ થયો તેણી વાર, મણી વિના ન સુજે લગાર, પછાડા મારે કરોધજ કરી, ગયા પાણુ તેના નીસરી, એમ કરતાં તે રજની ગઢ, નાગ પાછો તો આવ્યો નહી; રાજકુંવરે કર્યો વીચાર, હેઠો ઉતર્યો તેણીવાર. મરતીકા ખણીને કહાડયું મણી, તે તણી શોભા છે ધણી જતન કરીને બાંધી લીધ ત્યાંથી પંથ કર્યો શીધ કોસ એક તે ચાલ્યો વહી. નાગ મુજો દિંડો તહી; ગુણુ આશીર્વાદ તેનો થાઈ એની દેહને દાગ દઈને જાઉ. એમ વીચારયું તે ઠાર, ખાસ તણે કિધો અંખાર; તે મથે ધરીઓ નાગ. રાજકુંવરે પછે કિધો દાગ, તાર

પછે તે ચાલ્યો વિર, મન મધે રાખી બહુ ધિર; એક તરફ ઝાડી ગંભીર, એક તરફ ફરીઆનુ નીર. પાહાડ પરવત ધણી ગદાય જખ જોળ ધણી છે ત્યાંય; તે મધે ઉત્તરે ને ચડે, મરણ થકી તે તો નવ ડરે. અજગર દેતા મોટી ફાળ, ધણુ બયાનક વન જાણુ કાયર નર તે. ઘોડે પ્રાણુ, તે પંથે તો ચાલ્યો જાય, વજર કલેણુ કરીને રાય.

હાહરો—નિશા પડી તેને સમે, હિમત નવ રહી મન; વિસ-રામ કર્યો જમ ઝાડપર, તેણે સમે રાજન. તે ઉપર મેહેલ હતો, એક મેનાનો સાર. બચ્ચાં ચાર છે તેડનાં પાંચમી મેના નાર. તે જનાવર નથી જાણતાં, જે ઉપર છે માનવી જન ધટીક એક એમ રજની ગમ્ભીર બચ્ચાં બોલ્યાં વચન. માતાજી કહો કાંઈ વારતા વાકેફ કરોની આજ; હવે અમે મોટાં થયાં જાણુ ચરવા કાજ આ જંગલની વારતા, માંડીને કહો વાત; કમ દીશાએ જમએ અમે, ચરવા કારણુ માત. એવાં વચન પુત્રનાં સુણી મનમાં થઈ રળીયાત પ્રસન થઈ તે ઓસરી પુત્રીની સાથે વાત, ઉત્તર દિશા બણી પાહાડ છે, અહીંથી એક જોજન; હીરા તણો એ છે સજી, તે ઉપર એક સગેવર સાર; તેની પાસે એક ઝાડ છે તેના ગુણનો નહિ પાર તમ આગળ તો હું કહું, ઝાડ તણો ગુણુ સાર. સાંભળ સુત હેતે કરી, માંડીને કહું આંય, પ્રથમ ગુણુ કહું પાંદડાં તણો, વાગ્યા હોય શરીરે ધાય, પાંદડાં તે ઉપર મુકતાં તરત રજાજ જાય, ફળ બાંધે કમરને વિખે, તે ઉડે ગગન મોઝાર, સો જોજન જાએ સહી એક પલકમાં નિરવાણુ ડાળી તણી છે લાકડી, મારે વજરની માંય, કકડા થઈ અવની પડે તે વેળા તે માંય છાલ તણી ટોપી કરે, ધરે શિર ચાણી નેહ; સરગ મરત પાતાળ શરે. પણ કોઈ નવ દેખે દેહ એવા ગુણુ છે ઝાડના હૃદયમાં હિરા લાલ; પણ ત્યાં કોઈ જમ

જાતુ નથી, ત્યાં રણ છે વિકરાળ. ત્યાં રહિને તે કરે, ઝહાડ પહાડની બણુ, પશુ પક્ષી કે માનવી. જાય તેના લે પ્રાણુ.

ઔપાધ—માટે પુત્ર જશે નહિ, એવી મેનાએ વાણી કહી બાકી ગમે તિહાં ફરજે તમે, તાંહાં જશે તો થાશે વિધન. એવા વચન મેનાનાં સુણી, વળી બચ્યાએ વાણી બણી, નવ જામએ આપણુને ગરથ, નથી ઝાડ તણા કાંધ અરથ. જે જાય તે જીવે નહી, સરપ તેને ડસે તહી તે સરપને જીતનાર, માનવ નામે આવે તે ઠાર. ઝાડ પાહાડને ઠામ, સિંધ કરે પોતાનાં કામ, એક એકના માથાનો સહી, પરમેશ્વરે ઘડ્યા હશે તહી. પરમેશ્વરે રચના કરી, નહિતમ વસ્તુ પ્રથ્વીપર ધરી, તે સહ માનવી કેરા કાજ, એ વાતમાં શો સંદેહ આજ. કોઈ બત્રીસ લક્ષણો હશે તે જશે, અંહકાર નાગ તેણો ભાગશે, આપણુને તેનું નથી કાંઈ કામ, સેજ વાત પુણુ આ ઠામ, ત્યારે વળી બોલી મેના વાંત, સાચી કહું છું માનો સાક્ષાત, કોઈમા નવી આવશે આ ઠાર, બત્રીસ લક્ષણુ રહે ધામ. હિંમત રાખી જશે એ ઠામ, તો તો થાશે તેનું કામ, એક ઉપાયથી જીતે નાગ, તે તમ આગળ કહું છું આજ. તે પહાડ નીચે કોતર સહી, એક રૂપી તપ કરે છે તહા, તેની જામને સ્તુતી કરે. ત્યારે રૂપી વાણી ઓચરે મસ્તક ઉપર હાથ મુકે જેટલે કામ તેનું સિંધ થાય તેટલે, એવી વાત મેનાએ કરી, રાજકુંવરે મનમાં ધરી. ત્રિતિ રાતને ઉગ્યો દન રાજકુંવરનું દરખ્યુ મન, તે પહાડ જામને જેડે, મારા મનનો સંદેહ બોલે મોત પોતાનું મુઠીમાં લઈ, ઉતર દશા બણી ચાલ્યો વહી, દુરથી પહાડ દિઠો જેટલે, નિસ્ચે વાત યમ તેટલે. એકવાર મરવુ સહી. પાણુ ડગધું ભરવું નહિ એવી મનમાં રાખી ધિર ઉડાણમાં ઉતરીઓ વિર, પોતે મનમાં કર્યો વિચાર, હું ક્યાં આવ્યો છું આણે ઠાર.

દોહરો—આ જગા ઉપર મને લાવીયા લખ્યા લેખ મુજ શીશ. અત્ર જળ મળે નહિ, કરતા શ્રી જુગદિશ જનમ બધે બમતો ગયો, વન વગડાની માંય, ઠરો ઠામ ખેડે નહિ, ધિક પડ્યો મુજ કાય. એ રચના પણ જોતી સહી, અદ્ભુત સરખી વાત. મેનાની વાત સાચી પડી, ભાગી મનની બ્રાંત એવું મન ધરી કરી, પાસ ગયો તે વિર. ધણો વરધ રૂશીને જોઇ ચરણ નામ્યું શીશ. રતુતી ત્યાં કિધી ધણી, તલસવા લાગ્યો પાય. ત્રણ દિવસે રૂશી જાગીયા, સમાધી ઉતરી ત્યાંય. આંખ ઊઘાડી જોયું સહી. ત્યાં દિઠો માનવ જન. ત્યારે રાજકુંવર જઈ ચરણે નમ્યો. રતુતી કરી તે દિન. કર જોડી ઉભો રહ્યો. ત્યારે ખોલ્યા રૂચીરાય. જાઓ કામ તમાર નિસ્ચે થશે એમ ફરીને રહ્યા તે ઠાર. તે પાહાઠ ઉપર ચડીયો સહી. હિમત રાખીને મન. જોતાં જોતાં ચાલિયો ધિરજ ધરી રાજન. દિહી રચના તે પાહાડની હિરા જોત અપાર. ચડ્યો છેક ઉપર લગી. ત્યાં દીઠું તલાવને ઝાડ. નિશાની સાચી મળી. સઘળી તેણે ઠાર. પાદડાંને ફળ ખાધાં તહિ. કાણુએ ન લાગી વાર નજીક જઈ પહોંચ્યો તહી. દિઠો નાગ વિકરાળ. દિઠો માનવી તેને તહી રાજકુંવર તેણી વાર ઝાડ ઉપર ચડ્યો સહી, ફળ ખાધાં તેનાં સાર. મેનાનાં વચન સાચાં મળ્યા. સંદેહ નહિ લગાર. છાલ કહાડી ટોપી કરી. તે ધરિ પોતાને શિશ. ભાગી લીધ એક જેસ્ટીકા પછે તળ્યો ઠામ તે દિશ.

ચોપાઈ—મન મધે કર્યો વિચાર. નાગ મણી મુજ પાસે સાર. કોઇ મળશે તો લેશે શહિ. એને રાખુ જતને અહી ચીરી જાંગ નવ લાગિ વાર. તે મધે ધાણુ તે ઠાર, ઉપર પાંદડું પેણુ મુક લાઇ, તરત ધા રૂઝાઈ તહી. પ્રસન્ન થયો પોતાને મન, વળી આગળ આ લિયો રાજન. મોહોટો ગુણ ટોપીમાં સહી. કોઇ દૃષ્ટીએ દેખે નહિ

નિરભે થયો પોતાને મન. જોતાં ચાલ્યો ઝાઝાં વન અમુલ્ય વસ્તુ
આવી મુજ ચાસ. તેથી મન થયુ હુલાસ પણ લખ્યા લેખ ટળવાના
નથી. ભવિષ વાત સાચી સરવથી. તે કોમળી ટળ્યા નવ જામ.
એમ મન વિચારે રાય. પાહાડ મુકી ચાલ્યો જોડલે. એક ઉતમ વાત
થઇ તેટલે. દિઠુ એક તળાવ રસાળ, આરસપાણીની ફરતી પાળ.
ધણું નિરમળ છે તેનું નિર. આસપાસ શોભે છે તિર તે મધે મેવા
છે અપાર. જોતાં ત્રસ થયો તે ઠાર ચાર ધડી ખેઠો રાજન.
ખેઠો ખેઠો વિચારે મન. વૃદ્ધ થઇ છે માહારી કાય. વળિ જળમાં
નહાવું આંચ. એવો મનમાં કર્યો વિચાર મુક્યો સામાન તે ઠાર
તે મધે પડ્યો જમ વેદરની ખ્યાલ એમ તેમાં થઈ હુમકી મારી
જોડલે. નર ફિરિ નારિ થઈ તેટલે ધન પરમેશ્વર તારી ગતી. કા
પાર ન પામે રતિ મેં શું કરમ કર્યું કિરતાર નળ ટાળીને કિધિ
નાર; અવતાર મારો મિથ્યા થયો, સરવ મનોરથ મનમાં રહ્યો. નવ
પોહોચી મનની આશ છેક થઇ ખેઠો નિરાશ, ધિક ધિક મુજ પાપી
પ્રાણ, શું ખેઠો છે ઘટ માંહે જાણ હવે જીવવું તે ધિકાર, નિકળ
પ્રાણ આણિવાર; હિમત હારો રાજન, છાતી ફાટતે કરે રૂદન એક
જલ્દે સાંભળ્યો સાર; તે પામ્યો પણ હુલાસ. તે આવીને શું કરે
વિચાર તે સંભળાવું આણી વાર.

ઠાહરો—જલ્દ ધસી આવીયો, શબ્દ સુણી તે ઠાર. રૂપવંતી
દીઠી તે કામની શોભા અપરમપાર. મુખ કમળ સરીખડુ બમર બ-
કુરી ધનુશ કમાન, ઉદર અતીશે આપતુ. વસે તરંગી સમાન, ધણી
કામળ તે કામની ઉર વસતી જોડ. દષ્ટે દીઠી કામની પહોચ્યા મ-
નના કોડ. પાસે જમને ઉભો રહ્યો. મુખે બોલ્યો વાણ. કોણ તણી
તું દીકરી. દિસે ચતુર સુગળ આ જંગલમાં એકલી કેમ કરે રૂદન
સાચી વાત મુખથી કહો. તજ્યા સહોદર જન ચતુરાઇ મનમાં ધરી

ફેરવી વાત તે ઠાર, તુજ ખોળે તો શિશુ છે, તારે ખમે તો માર. ત્યારે જક્ષ ધણો હરખીયો; છાંટયું નીર તે ઠાર, મંત્રી કરી ત્યાં છાટીએ, ફરી રૂપ થયુ તે વાર.

ચોપાદ—જળ પરવેશ થયો જોડલે, હાથી સ્વરૂપ થયુ તેટલે; નારી હતી તે થઇ નરની કાય, રસનાઇ રૂપ થઇ તત્કાળ. વાંકુ મુખ ને નાશીકા વીકરાળ, દાંત મોટા દીસે વીકરાળ એવી દેહ જળથી થઇ, પ્રભુની માયાનો મારજ નહીં જળથી કહાડી નાખ્યો બહાર, અક્ષોસ ધરી ખેડો તે ઠાર. મોત તો કંઈ આવ્યું નહીં ઠરૂં રૂપ કા-જળથી કાળી થઇ, વળી સખુરી રાખી અપાર, નારી ફીટી નર થયો તે ઠાર એ ખુશાલી મોટી થઇ. વળી આગળ ચાલ્યો વહી. જોજન એક ગયો જોડલે નારી મળી તેટલે રૂપે રંગીલી જાણે રચનાઇ; મેથ કરતા શોભે સવાઇ. દુરગંધ ઉડે છે દુરથી જાણુ. મોડું મોહો દિસે નિરવાણુ. સીસોળીયા સરખા છે વાળ. એના દિઠા તે નારીના હાલ; જાણે કરક કાલ સ્વરૂપ. અચરત પામ્યો દેખિ ભુપ. પાસ આવીને જીભિ રહિ. મુખ થકી તેણે વાણી કહી. ધણા દિવસ થયા સોધુ તુને ક્યાં ગયાતા ચિતા થઇ મુને; એવું કહિ પછે ખોલિ તહિં. રાજકુંવર ત્યાં ભભો છે સહિ.

ઢાહુરો—મન વિચાર કરયા તહિ. કેમ રહેશે નાર. પુત્રને મુકયા પરહરી. તજ પછે તારણી નાર. તેની દયા આવી નહિ. તજ મયા તે ઠાર; કામ કરવું ધટે નહિ જાલે લઇને હાથ ચાલો ઘેર ઉતાવળા. વેગે સહુ મુજ સાથ. સુણી વચન દુખ પામિયા અરે વિધાત્રી માત; ભવિષ્યમાં કયા લખ્યું વિપરિત સરખી વાત. કોના પુત્ર કોની કામની. વળી વળગ્યું મુને તને કષ્ટ છુટીશ ક્યાં થકી. બહુ પેરે આણે શોક. આવી અવસ્થા કરમે લખી. શાશ્વા કરયા પાપ દુખનો પાર નથી આવતો. એ મોટો સંતાપ. વળી સખુરી મનમા ધરી

ચાલ્યો વળી સાથ લઈ ચાલી આ થકી આનંદ અંગ ન માય મુકામ
મેહેલ લઈ ગઈ પોતા તણે. ત્યાં દીઠા બે ચારેક બાળ. પીતા કહીને
વળગીયા. કરવા લાગ્યા વહાલ વળતી પ્રીત બહુ કરી. સાન કરી
આવિ પાસ; રતુદાન આપો મુને પહોચે મનની આશ. વિચાર ધણે
કરવા પડ્યો, તે ચિનતાની સંધ; કમજ પડ્યો છુટાએ નહિ નાટે
પડ્યો વગ; વણા દિવસ એમ ત્યાં રહી, રાય કરમે વળી નાર; જ-
ગલમાં તમે જન્મ કરી કાષ્ટ લવો આ ઠાર. એમ સુણી મન રીઝીયો,
હવે આવ્યો દુઃખનો પાર. તે લઈ કુતાડો નિસરયો, પ્રસન થયો તે
ખીવાર. જીવ લઈ ચાલ્યો ત્યાં થકી અધાર વનની માંહી પાછું ફરિ
જોતો નથી, જેમ જવાય તેમ જાય; જેજન દશ નાશી ગયો, ત્યાં
વળી દિઠા એક બાગ; તે મધે વળી પરવરયો. હિમત રાખી તે જાણુ
મધ જગાએ ગયો સહી દિઠો કુંડ વળી સાર, શીંગિ મજમનિ પાળ
છે, અમતિ ઝરણુ તે વાર.

ચોપાઈ—તે ઠામ જઈ ઉભો જોઈ રહ્યો શોભા જોતાં હિમ-
મુઠ થયો; વળી કરમે દિધો લાથ. વિચાર કરવા લાગ્યો મન સાથ
એક થયા અસ્ત્રી બીજા થયા હાલ ત્રાણુ સ્થળ છે વળી આ સાર.
એમ વિચાર કરે તે જંગ. પછે સમરયા શ્રી જુગદાધાર તમારી મા.
યા અપરમપાર નથી આવતો મારા દુઃખનો પાર સાથ કરો મુજને
ભગવાન, એમ કહી વળી ચાલ્યો ત્યાંહ. નશ્વિય પોતાનું આગળ
કરી, જે કિસમત બનશે તે ખરી; આ જળમાં પણ નાહાવું મહી.
કર્યું પરમેશ્વરનું ઘાશે અહીં. એમ વિચાર મન સાથે કરી, પડ્યો
જળમાં વળી હિમ્મત ધરી. મારી કુમરી વળી જળની માંધ અચ-
રત વાત બનિ એક સાંધ; દેવના સરખી કાયા થઈ, પ્રથમ કુંડ તાંહાં
નીકળ્યો જઈ જળ જીવને નિકળો બહાર, હવે કામ દિધી ને પાય.

જેણે ટોપી ને પાંદડાં સહી, ત હામ વળી દીઠા તહી; પ્રસન્ન થયો
 ધણુ પોતે મન, પ્રભુ મુજને થયા પ્રતન ઢાળી ખાંપણુ સધળી ખોડ;
 પોત્યા મનના સધળા કોડ; તણાના મર મેરનો તરણુ, તારી મતી
 છે સરણાસરણુ. રાજકુવરે મન વશ કર્યુ, જળમાં પાવ કદી નવ
 ધર નવ પીવુ નવ ધોવુ વદન, એવો નિમ ધરયો રાજન, લીંવી વસ્તુ
 સરવે હેતજ કરી, ટોપી પાખી તીરપર ધરી. વળી ત્યાંથી ચાલ્યો
 રાય, આજુદ તેના અગ ન માય; અતાર વન ભયાનક તહી, વાધ
 વરનો પારજ નહી. અનેક જનાવર બીજા કહેવાય તે સરવે મુખ
 આમળથી જાય; દ્રષ્ટે જુવે સરવે રાજન કાષ્ઠના દેખે રાજનો તન,
 નીરભે સધને વળનાં જાય. એક પહાડ દીઠો તે વાર; તે ઉપર એક
 મેહેલ છે સહી, તેની શોભાનો પારજ નહિ જાયો મેહેલ નવ ડુકી
 વાસ, જણે શોભા ચંદ્ર પ્રકાસ ચંદ્રથી શોભા અપરમપાર, ચડ્યા
 પાહાડ નવ લાગી વાર, મેહેલ મધે પડ્યો જમ ધરી, જળકે કામ
 જણે સુરજ સરી પશુ પખી કે માનતી નહી કોમ, રાજકુવર તે
 અચરત હોય. સપ્તજે જોમ વળ્યો સરવથા, કોમ ભોમવનાર એમાં
 નથી સાતમે માળ ચડ્યો જોટલે શબ્દ એક સુણો તેટલે, જણે વિ-
 નતા કરે રૂદન તે સાંભળ્યુ પોતે રાજન.

ટોહરો.—ધીરજ રાખીને પરવર્યો. રોતુ કાણુ આ ઠાર; જોતો
 જોતો પરવર્યો એક દીઠી ઉત્તમ નાર. પરી આકારે રૂપ છે, ધણુ
 સકામળ અંમ પમમાં બેડી તેહને, કરે રૂદન મન ભંગ. તેની પાસે
 જમ હોય રહ્યો, ટોપી ઉતારી શીશ, વિનતા પ્રત્યે બોલીયો તે વેળા
 તે દિશ કાણુ તણી તુ દીકરી, કાણુ તારો ભરથાર શા કારણ પડી
 કેદમાં, તારી શોભાનો નહિ પાર સકામળ કાવા તાહરી. કમળ પુષ્પ
 પ્રમાણુ; કાણુ દુશમન તુજને દમે, બોલોને સાચી વાણુ એવા વચન

શ્રવણે સુણી, લજ્યા પામી મન; ધ્રુવટ તણી તે ધડી, ખોલી મુખથી
વચન. તુ જાને તારે મારગે, કાંઠાંયા આગ્યો આ ઠાર; માનવ રૂપ
તમે કોણુ છો, શુ છે તમારું નામ. દેવ દાનવ કે માનવી, કે છો
જમના દુત માનવ રૂપ ધરી આવીયા સ્વરૂપ શોભે અદ્ભુત. ક-
મોતે મરશો તમે, એક ધડીમાં તજસો પ્રાણ માટે જાઓ પાછ
ફરી, નીચે માને વાણુ. રાજકુંવર મુખ ખોલીયો; તે વેળા તે સાચ;
હું તો કોષ્ઠથી ડરતો નથી, નીચે માનો વાન, જલ્લ કીનરને માંધરની
રાક્ષસનું છેડુ શીશ્વ; એટલી હિમત ગણુ અમો, પ્રભુ પ્રતાપે આ
દીશ. તારે ગમે તો તારણી, તુ કર મરી ધાત; ખીજ કોષ્ઠથી ખીતો નથી
નીચે માનજો વાત; માટે મન મુડીને કહો તમ તણુ જે દુઃખ પર-
મેશ્વર પ્રતાપથી, શાંતા પમાડીશ સુખ. ઇશ્વઃ આણુ એ વનમાં મુજ
તુજ વચમાં શ્રી રામ; દુખ બાગીશ સહુ તારણુ, ફેડીશ દુશ્મનનો
હામ. એવાં વચન શ્રવણે સુણી, તે વીનતા થઈ રળાંઆત; હરીકત
પોતા તણાં કહેવા લાગી વાત, શીરસ્તા નામે જીજ્ઞેસા સર્વ, ત્યાં રા-
જ મજકુર નામ; માંધર્વ નામે રાજ સહી, માહન પીતા તણો તે
બાધ, બત્રીજ હું તેહની, તે કાકો મારો ધાય; તેના કુળમાં કલંક
એક આવીયું, તે કહું તમને આંચ પુત્રા તેના પેટની અંકાવળી તેતું
નામ; અપમરા સરવેમાં શીરોમણ તણે કીધુ એમ કામ. મત લો-
કનો એક માનવી, કેષ સુવડ પુરૂષ સુજાય; આશક પડી તે કપરે,
સોંપ્યા તન મન ધન પ્રાણુ ઇચ્છા કરીને વરી કરતી ભોગ વીલાસ;
તેની માતાની દ્રષ્ટીએ પડી, ચડ્યો તેને કાળ. તે નરને નાખી દીધો
સહી સમુદ્ર કેરે માંચ; પુત્રી બાલી કેદમાં, એડી જડાવી પાપ તેની
વાત આવી મુને, હું મળવા ગઈ તે ઠાર, શીખામણુ દીધી, પણ
નવ માને તે નાર. દીવાની તે તહાં થઈ મઈ નથી શુધ કાંઈ તન

તે નારનો નેહ લાગી રહ્યો, બટછેટ થઇ તે મન, પેર પેર વીનવી ન માન્યુ એક લગાર; તે નરના વીજોગથી, તેના જશે પ્રાણુ તે ઠાર મળી ભેટી સહને જઇ પાછી ઉડી આકાશ તેહેવામાં પાપી એક આવીયો, રાક્ષસ મારી પાસ પ્રાદી કાયા તેણી કરી. બાંધી મુજને તાંહે; આ ઠામે રાખી મુને, બેડી પેહેરાની પગ માહે કુદ્રષ્ટી કરી થણી સમભોગનુ ઇકછે સુખ; માહાર મન રાજી નથી, એમ વીનતા બોલી મુખ પરમેશ્વર લાજ રાખશે, કે કરવી પડશે ધાત, તમે માનવી રૂપ કાણુ છો, તે વીસ્તારી કહો વાત,

ચોપાઇ—એવાં વિનતાનાં સુણિ વચન દિલગીર થયુ રાગનું મન; બંકાવળીનુ સાંભળી હુખ ઉતરી ગયું તે વેળા મુખ. આંખે આંસુ આવ્યાં તહીં હકીકત પોતાની કહિ; બંકાવળીના આશુક હું સત કરિ માનજે તું. સાગરે મુજને કહાડ્યા બહાર, મમતો આવ્યો આ ઠાર; તેની વાત વિસ્તારી તમે, તેના હુબેથી હુખ પામુ અમે જાણે જખમ ઉપર છાંટે ખાર, તેનિ ગતિ મુજને આ ઠાર; લેખ લખ્યા હશે મુજ ભાગ્ય, તો તે પછી મળશે મુજ નાર એવાં તે નરનાં સુણી વચન, પ્રસન થયુ વિનતાનું મન; રૂપ કળા મુણુ હિમત જોઇ. તે વિનતા પણ મનાં મેહિ ધન ધન હિમત તારિ જાણુ શુ કર પરવશ મુજ પ્રાણુ; અહિંથી છુટું એકજ વાર, તો તો મેળવુ પાછી નાર. લાચાર છઉ પરવશ હું આજ. તો ક હાંધી સરસે તાર કાજ; રાજકુંવર મુખ બોલ્યો વાણુ, તારા ચતરને લઇ પ્રાણુ તુજને અહિંથી મુકાવું નાર સત વચન માર આ ઠાર; ગઉ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીને વારે ધાઉ ખરા ક્ષત્રિકુળનો કહેવાઉ ધાકિ મર કે માર આંહિ તુને મુકીને જવાનો નહિ, એક કરિ કર જોષ્ટીકા ખરિ, ધારિ બેડીમાં વેગે કરી; કટકા થઇ ગયા દશવિશ, બાંધ અકી

છુટી તે દિશ; વિનતા પ્રસન્ન થઇ તે જગ્ય ઓવારણા લઇએ લાગી પાય. ધન ધન માનવી અવતાર, તારા પ્રાક્રમનો નહિ પાર. બંધ નથી તો છુટી અહિ વળી પુઠ મુકાવેતો નહિ; પહાડ સરખી તેની કાય. તે કેમ તમચિ જીતી શકાય. રાજકુંવર બોલ્યો તે સાથ, વિનતા પ્રત્યે બોલ્યો વાત, અહિ જનાવર તે સુજાણ; હાથી તણા તે લેશે પ્રાણ. વજરના હથીયાર જે સાર, ને પહાડ ફાટી નીસરે બહાર; નાના ઉપર નવ જોશે લગાર, પાપીને માર આ દાર જોહો ય. આ સમે હથીયાર, તોતો કર સહી એનો સંહાર પ્રસન્ન વીનતા મનમાં થઇ, આયુધ રાક્ષસનાં દેખાડયાં સહી; તેમાંથી એક તેને લીધ, થયુ કામ આપણું સીધ.

દોહરો—બાંધી તરવાર એક ત્યાં થકી, સાથે અપહરના નાર; બન્યો જણ સાથે નીસરયા, મહેલ થકી તે બહાર. કાશ એક આલ્યો ત્યાં થકી, એવે શબ્દ થયો એક પહાડ; જણે ગરજના મેલની, કંપવા લાગ્યું ઝાડ પાકું ફરી જોયું નહી, દોહતો આલ્યો પહાડ. નારી મન ખીની ઘણુ, ધુજવા લાગ્યાં હાડ. રાજકુંવર શું આચરી, આ થાશે હવાલ પાછળ આવે છે દોડતો, આણુશે ખેડના કાળ રાજકુંવરે જોયું પાકું ફરી, દીડો પહાડ શરીર; હીમત રાખી ઉભા રહો, તે વેળા તેણે તીર ખીજ ટાપી હતી કને. તે મુકી વીનતાને શીશ, નીરબે થઇ બેસો તમે, એમ બોલ્યો તે દીસ. તુજને કો દેખે નહી, જુઓ બેસીને નાર, પરમેશ્વરને ગમતુ હશે, નીપજશે આ દાર. એમ કહી તે નારના, સનમુખ ધાયો જાય. પાસે જઇ ઉભો રહ્યો, દીન બોલે આંહ અત્યા કાણુ છે તું માનવી, કેમ આવી પોતે આ દાર; ખાતુ માર તે તેડીયુ, નવ ખીતો ન લગાર સમુદર આગળ ખાખડું, મેર આગળ પથર જાણુ; મારે મન તેવો

સહી, પલકમાં ખોલજી પ્રાણ પગ સ્વરૂપ જોઇ તમ તણું મને દયા આવે છે મન; આ જંગલમાં ક્યાંથી આવીયો, બોલને સત વચન. મરજા લોપી કરી, કેમ ચોરા તે નાર; તે તો આપ તું મુજને, નહી તો બક્ષ કર આ ઠાર; તારે રાજકુંવર મુખ બોલીયો, તારી પહાડ સરખી કાય; તેથી હું ડરતો નથી, નાશ્યે માનો મન માંય અમો મરતુ લોકના માનરી, ગડે જીના પ્રતીપાળ; મરતા લગી આપુ નહી, આણીસ તારો કાળ નવગે નીલ નદર, નપુશક નર કહેવાય. મારે મન તું તેવો સહ તું નાશ્યે માન મન માંય હસ્તી નાસે જેમ સિહ થકી તેમ નાશીશ આણે ઠામ. કડકે કડકા કરીશ, તું જોઇજી મારું નામ.

ચોપાન—ત્યારે હહીતને મવ ચડી છે રીસ, ગદા એક લીધા તે દીશ. ફરતીને મારી જોડે, રાજાએ ટોપી પહેરી તેટલે ઠામ અમોચર પેઠો જઇ, એમ હાથ અચાલ્યો નહી, હોશીયાર રાજા થયો, ઉતારી ટોપીને સનમુખ થયો, કુલ બરાબર મહારે મન. હથી કરી એમ બોલ્યો વચત, તારે મમે તો પાર ઉચકી પહાડ. મારે મન તો તર સમાન એવાં વચન તેનાં સુણી, રીસ ચઢી રાક્ષસને ધણી, સાંમ એક મારી વિરાળ સમવાડો કરતી આવી તે નાર. તારે ટોપી શીર પર ધરી, પેઠો ગદામાં વેગે કરી, વળી વીચારયું આં રાય, હીમત રાખી ગનમુખ જાય, વળી મુખથી બોલ્યો તે તાર. બળ હોય તો તાર દેખાડ, સુણી વચન ચઢી ધણી રીસ, મારયો વૃક્ષ એક તેણે દીશ. તે પણ ચુકરીયો તત્કાળ, ત્યથી પછી દોડ્યો બાળ, પેટ મધે બઠકયો જઇ, મારા લાકડી પગમાં સહી. બાગી ગયા તેમ એ પામ; જુદા થઇને રહ્યા તે જગ, પ્રથવી ઉપર પડ્યો ગતી બંગ, રાજકુંવર બોલ્યો તેની સંગ, જેમ લાકડી બાગી પામ, તેવું શીશ

છેદીશ આંધ. જીવતો આજ મેલવાનો નથી, એ વાત જાણુજે સર-
વથી મહા પાપી તુને કદીએ આજ. પર આ સાથે શું છે કાજ;
રાજકુંવરના સુણી વચન, કંઠેષ ચડયો રાક્ષસને મન મુખ થકી
કરી પોકાર. રાક્ષસી માયા થઈ તપ્યાર; મહસ્તર રાક્ષસ નીકળીયા
સહી કાળ સરીખા દાદા તહી, કોમની હાથાના સરખી સુંદ કોમની
કાયા મોટી પ્રાદઃ કોમ ખર મુખ કહેવાય; કોમ રૂઢ ઉભા થાય,
કોમ નાશીકા મોટી વીકરાળ કોમનિ. નાક જાણે વસની ડાળ,
કોમના દંત જેવા હાથી સહી. વીકરાળ વદન દીસે છે તહી. કેટલા-
એક દીસે છે પહાડ, પાડે બરાડા કકડાવ હાડ. એવી માયા રાક્ષસે
કરી, રાજકુંવરે હીમત ધરી.

દાહરો—ઠલાડી તરવારને દોડીયો કોમ નવ દેખે કાય; મારે
હાથ ઉપરે, તે કકડે કકડા થાય. માયા સફ્રુ પ્રાજે કરો પાપીનું
છેદ્યુ શીશ; બોમીનો બાર ઉતારીયો, તે વેળા તે દીશ. રાજકુંવર
ત્યાંયા ગયો. મુરછ. આવી તે કાય; અવની ઉપર જઈ પડયા,
રૂખચ્યા આવી ત્યાંય; દીઠાં પાકમ તેલનાં તે મનનાં પામી મુખ,
ઉપરથી છેડો કાઢાડીયા, ઢેળવા લાગી વાય હાથ દેવ્યો તે ઉપરે,
અમૃત દ્રષ્ટ કરી ત્યાંય; તરત એઠો રાજ થયો. વીનતા લાગી પાય-
કરંજોડી કરી વીનતિ, તે વેળા તે જગ; જીવતજાન આપ્યું મને.
રાખી મારી લાજ. પાપીને પ્રાજે કરી, સરીયું માર કાજ. મારી
ખોલનાં કરાવું ખાસડાં, રહુ તુજ ચરણ મોજાર, તોએ એ.શીંગણ
થાઉ નહી એવી વિનતી કરે અપાર; મુજથી જે બની આવશે. તે
કરીશ તમાર કામ; બહાવળીને મળવી ચાલો મુજ સંમ આજ એવાં
વચન વિનતાએ કહ્યાં, વળી જોડયા એ હાથ; વચન પ્રમાણુ માર
કરો, ચાલો મારી સાથ, એવી વિનતી નારીએ કરી, તારે માન્યુ

મનઃ મારગ ત્યાંથી ચાલીઆ. હરખ ધરી રાગન, મુકામે પોત્યો લઘ
ગઘ તે પુરમાં નાર; દુખીયા લોક દીકા સહુ રદન કરે છે અપાર,
માતા પીતા કલ્યાત કરે, શોધ કરે ચોપાસ, ખોળવા કારણ પરવ
રયા. એક સહસ્ત્ર પોતાના દાસ, કોણે હરી મારી દિકરી શોધીને
લાવે બાળ; શું મુખ લઘને અમો રહુ આણિશ હું મારો કાળ,
એમ કલ્યાંત તહાં થઈ રહ્યું, એવામાં ગઘ તે નાર; સાથે દિડો
માનવી, તેની શોભા અપરમપાર, માત પીતા ધણુ હરખીયાં, જાણે
અધને આવ્યા લોચન; રદીયાશુ દાખી દિકરી, કયાંગઘતી મુજ તન,

ચોપાઘ—પ્રસન થયું પોતાનું મન, મુખ થઈ બોલી વચન;
કોણુ હરી ગયુંનું તુને. પુત્રી સાચુ કેને મુને, તુજ વિજેગે તજતી
પ્રાણુ, માતા પીતા બોલ્યાં મુખ વાણુ; પુત્રી કહે સુણો માતને તાત
તમ આગળ સાચી કહુ છું વાત, ખંડાવળીને હું મળવા ગઘ, એક
દિવસ હું પાસે રહી, મળી બેઠીને પાછી ફરી, ઘણો હરખ મન
માંહે ધરી. ઉડીને મારગ ચાલી જોડે, રાક્ષસ એક આવ્યો તેટલે,
મુજને જાલી લીધી તેણીવાર, લઘ ગયો પોતાને ઠાર. બેડી પેહેરાવા
મારે પાય નાંખી કાળે ગ્રહ મોજર; રાત દિવસ હું તો કર રદન,
દયા ન આવે પાપીને મન સાત દિવસને સ્નાતજ રાત, ઘણું કષ્ટ
વેઠ્યું મુજ માત; આ માનવી આવ્યો તે ઠાર; એના પ્રસાદમ તણો
નહિ પાર. રદન કરતી દીકી જાણુ, આવી કરી મુખ બોલ્યો વાણુ;
બગતી કરી બોલ્યો મુખ કોણે દીધું છે આતું દુઃખ મને આપ્યું
જીવતદાન, ગણી પોતાની બગતી સમાન; એના ગુણનો પારજ નહિ
ધણી વાત શું કરીએ અહિં જો ન માનો મારી માત; ઉત્તર દિશા
તરફ એક પહાડ, સો જોજન ધણીથી ધાર, ત્યાં રાક્ષસ પડ્યા છે
મરણુ, સહસ્ત્ર એક પડ્યા છે ધરણુ; તે સરવેને પરહરયા ત્યાં, એની

તેણી આવી ધડાં. તેવાં પુત્રીનાં સુણી વચન, સરવે સમા થઇ પ્રસન;
રાજકુંવરને દીધુ માન, મુક્યાં આગળ ફેફળ પાન. આખ્યાં દીવ્ય
વસ્ત્ર શણુગાર, આગતાસ્વાગતા કીધિ અપાર; મુજ પુત્રી લાવ્યા તમે
ઓશીગલ થઇયું અમે અમારા ભાગ્યતણો નહિ પાર ક્યાંથી માણસ
આવે આઠ ઠાર; એ અપસરા આવી દાશ, રહેવા કારણ મોહનિ પાસ
પુત્રીને કહે તારો માગ, ત્યાં રહેવાને આપો નગ્ય; તુજથી થાય તે
કર આકરી, જીવતદાત આપુ તે કરી આગતાસ્વામતા એનિ કરો
નએ તો એની સાથે પરવરો.

દોહરો—જેવો બાગ ગુલબંકાવળી, તેધિ સવાયુ કામ, અહકુ,
ઓછું એમાં નથિ, અચરત પામ્યો તે હામ. સાંભળ્યું દુઃખ પોતા
તણું, ઝુરવા લાગ્યો મન; ઠરિ હામ તેમાં રહો, ઘેર મન કરી રાજન
અપછરા એ મુખ આગળે સેવા કરે રાત દિન; વિજેગનિ વેદનાએ
કરી, જુરે મનની સાથ, રૂપવ્યા પવિ કરી, દિવસમાં બે વાર: અમ-
રત ભોજન મુખ આગળ કરિ ધીરજ આપે તે હામ, સ્વર્ગપુરીમાં
કાગળ લખ્યો મુખ આગળ સંધળી વાત; પુત્રી આવી ઘેર આપણી
ચીંતા ન કરશે બ્રાત રાક્ષસ એક ત્યાં લઇ ગયો તેની કહાડી બાળ;
એ રીતે લખી આપીયો. કાસદને તત્કાળ તે કાગળ લઇને ચાલીઓ
વાયુ રૂપને શી વાર; લઇને પોતે ત્યાં જઇ, સમાની નીરધાર, કાગળ
આપ્યો કર વીષે, વાંચ્યો તેણી વાર; વાંચીને ખુશી થયો, હરખ્યા
મનમાં સાર રાણીને કહ્યું જઇ તે પણ થઇ રળીઆત મળવાને
જેવું સહી એમ બોલી મુખથી વાત રજ લીધી રાજ તણી, મળવા
કારણ જાય બંકાવળીએ વાત સાંભળી સહી. ત્યાં મળવા આવી માય
હું પણ સાથે આવું ત્યાં મળવા રૂપવ્યાની પાસ ઉદાસી બાગે માહરી
થાએ જીવ ઉલાસ, વચન સુણી કુંવરી તણા. હરખી પોતાને મન,

બેડી તોગ બંજરીએ કહાડી પુત્રીને તે દન ગગનમારગે બેડે આલીયાં
દસી સાથે દસવીસ; જંજીરા ઉપર જઈ ઠરી, પોહોર બે ચક્રો દીશ
ખખર થઈ તે પુર વીખે મામા મધ રૂખ્યા કુમાર; કાકિને ચરણે
નમી, બંકાવળી દિહી તે વાર

ચોપાદ—નમી બેડીને આવી પાસ, સહોદર સહુ બેઠા પાસ;
પુત્રી પુછ્યા સમાચાર સંજોગે કહો વિસ્તાર બંકાવળી ને રૂખ્યા
નાર પાસે બને બેડી સાર; કાન મધે એક વાતજ કહી, તારે મારે
દોસ્તી થવાની આંધ વિજોગ છે તે સંજોગ થશે; દુઃખ દરિદ્ર તારાં
જશે; કાન મધે એક વાતજ કહિ, બંકાવળિએ ચિતમાં નવ લહિ.
આગતાસ્વાગતા કરી અપાર, એક દિવસ રાહ તે ઠાર; હાડે દુખને
મનમાં હસે, મન મધે ઉદાસી વસે આગતા સ્વાગતા કરી અપાર, એક
દિવસ રહી તે ઠાર; બીજે દીવસે માગી રમ્ય, રૂખ્યા બોલી તે
ઠાર બંકાવળીને મુકી જાઓ, અમો બને બેન રમીશુ આંચ; એના
મનના ઉદાસી જશે, માર મન પણ શીતળ થશે. માટે રહેવા દોને
અહિં એવી મુખથી વાણી કહી; સાત દીવસની આપી રમ્ય,
મુકી મધ તેની માય, અન્યોના મનની પોતી રળી રમે જમે એક
સાથે મળી; રમવા કારણ નીસર્યા બહાર, હાસ વીનાદ કરે અપાર.
એક સમે બેડે બેડી એકાંત, બાગવા કાતણ મનની બાંત; સાંભળ
બેની ચતુઃ સુખાળ. રૂખ્યાં મુખથી બોલી વાણી, એક વાતનો
સંદેહ મુને, તે પુછું હું મુખથી તુને; રીસ નવ કરે તો હું કહું,
નહીનો મનમાં સનજી રહું બંકાવળી કહે નવ કરીશ. શું સંદેહ
કહે આ દિશ: કેવો નર હતો કહોનિ નાર. એટલું પુછવું છે આ
ઠાર. પુરૂષ તણું ને કેવું સુખ વિસ્તારી કહે તે મુખ; એ વાતની
ખખર છે તુને વિસ્તારીને કહેને મુને. બંકાવળિને ચડી છે રીસ

કરોધ કરી બોલી તે નિશ્ચ; તે શું મુજને લપટ ગણિ. તે મુખથી
એવા બાણી બગી નર તણી શી કરવી વાન; નથી પરચાવી આપણે
તાત, રાક્ષસને ઘેર જમને શું રહિ બ્રહ્મ થઇ તારિ બુદ્ધિ થઇ એમ
રીસ કરીને વાણી ઝોચરી; ત્યારે રૂબરૂ બોલી સુંદરી સેહેજ વાત
પુછુછુ અમો, રીશ સાને કરો છો તમે.

દેહરો—એમ કહીને હસી પડી ફરવી નાખી વાત, મન હરિ
આપીઉ નહી વિચારયું મન સાથ. તે વાત તો ઉડાવી તહી, વિનોદ
કરે એપાર; રજની વિનિ રંગમાં, ઉદે થયો પ્રાતસકાળ. દંત ધા-
વન કરવાને કાગળે, બેઠાં બાગને માંહે; પુષ્પ વિમળ ખીલી રહી.
શરવા નીકળ્યાં તોંહે રમતાં રમતાં આગ્રીયાં જ્યાં બેઠો રાજકુમાર;
ત્યાં શોભા છે અતી ઘણી, લઇ આવે તે ઠાર. પંખી નાહાના પ્રકા-
રના, મેના પોપટ માર, તુતી લોહા-લોહની ગુલ બુલ બોલે વિકાર.
શબ્દ નાહાના પ્રકારના બોલે મધુરી વાણ, રાજકુવર બણાવે તે
સમે કોકીલા શબ્દ પ્રમાણ, મધુરી વાણીએ બણાવતો, સાંભળ્યો
સામાએ સાદ, અલોકીક વાણી સાંભળી, પામી મન ઉલાસ. રૂબરૂ
મુખે ઝોચરી, એક જનાવર ગુણ બંડાર; તેની શોભાનો પારજ
નથા બોલી તેને ઠાર. બંકાવળી રીઝ ધણું, આપણથી શબ્દ વિશાળ
જેવા તે જનાવરને, લાગ્યો મનમાં ખ્યાલ એવાં વચન મુણી કરી,
લઇ ચાલ્યો તે ઠાર. જુવે તે મનનો માન્યો તરી, અત્રિસ ગુણ
બંડાર રાજકુવર ઝાળખી, બંકાવળીએ ઝાળખ્યો રાય; મોહ
બાણ વાગ્યાં ધરણિ ઢળી અવની કેરે માંભ, ચાર ધડીએ જ્ઞાત
થઇ, ઉઠ્યાં બેઠે જણ ત્યાંય; હરો મુખ જોયું તહી, આશ્ચંદ અગ
ન માય ખુશાલી વાધી અતી ઘણી, મગીયાં બન્યો સાથ; ચુબન
દેખ કરી ચાંપી રહે, ભિડિ લુજની બાથ. હરખનાં આસ આવીયાં,

મયું નર નારીતું હુમ રૂપ્યાં તે જોઇ કરિ બોલિ પોતાને મુખ.

ચોપાઇ—રૂપ્યા મુખ બોલી વાણ, સુણ બંકારણિ ચતુર-
 સુખલુ; તેં તો કુળને લગાડી લાજ, આ નર સાથે શું તારે કાજ
 કોટે વળગી બેઠી પાસ, કર બન્યો હાસ્ય વિલાસ; આતો તુને ઘટું
 નથી; સત્ય માનજે મનમાં કથી. સેજ વાત પુછી તે દાસ, તે
 ઉપર તુજને ચડીતી રીસ, આ ઠામે તેમ તું બધ થઇ, ચાતુરી સ-
 ધળી તારી ગઇ. નીચુ જોઇને લજ્યા કરો, મુખ થકી વાણી ઓ-
 ચરી; એ મન ભાવતાં મારો પતી, સત કરી માનજે વિનતી. પેર-
 મેશ્વરે મેળવ્યા આજ, ઓલવાઇ મારા મનની દાઝ; તેં મેળવીઓ
 મારો નાથ, સરવે આખરુ તારે હાથ. ત્યારે રૂપ્યાતું ઘણું રીઝયુ
 મન, માંડી વાત વીગતની તે દન; એ નરની પણુ હુણું દાસ; પ્રીત
 કરી રાખ્યો મેં પાસ જીવતદાન આપયું મુને તે સરવે માંડી કહું
 તુને, હુમની વારઘા વીસ્તારી કહી, તે સુણતામાં અચરત થઇ બાઈ
 બેનની પરદી પેર તેડી લાવી હું મારે ઘેર, તારા ઇશકથી બમીઓ
 વન, તે સરવે કહું રાજન, વચન બોલી હું મારે મુખ, હું બાગીશ
 તાહાર દુઃખ; તે વચન પાળીયું આ દાર, મેળવીયાં બેઠાં નરને નાર
 આમ કહીને બેઠી પાસ, કરે વિનોદ આણી ઉલામ; એમ કરતાં તે
 રજની થઇ, બન્યો બેન ઉઠીને ગઇ. પાછી ફરી તે લાવા મુકામ,
 બઘવલી બોલી તે ઠામ; ગયું રતન આવ્યું છે હાથ. કઇ પેરે લઈ
 જશે સાથ વળી કદાપી થાશે વીધન તો તો નીચે પડશે તન;
 એ નર પાખી દેહ નવ ધર આપઘાત કરીને મર. એમ કહીને
 રોઈ તે નાર, રૂપ્યા બોલી તે દાર; હિમત રાખીને મનમાં રહે
 તું, એ નરને પરણાવીશ હું એમ કહીને આપયું વચન ત્યારે ધીરજ
 આવી મન, ખાન પાન કીધાં અપાર, વીતી રજની તેની વાર.

દંત ધાવન સ્નાનજ કરી, રાજકુંવર પાસે પરવરી. ખાન પાન રંગને રાગ. ત્રણ જણાં બેઠાં સંગાત.

ઢાહરા—સાત દિવસ એમ વહી ગયા, અવધ પુરી થઇ જાણુ; રૂપચંદ્રા મુખ્ય ઓચરી, બંકાવળી પ્રત્યે વાણુ, સ્વર્ગપુરીમાં જાણી તમે, મળો જઇ માતને તાત; કદાપી કોઇ આવશે, વીપરોત થાશે વાત. હિમત રાખી રહેજો તહી, જાણે મુજ પાસ; થોડા દિવસે પોહોચાડશું, તારા મનની આસ. ચાકરી કરશું એકની, થઇ રહેવાની દાસ; એની ચીંતા કરતી રખે માહારો પરમેશ્વર જાણુ. પકડી મોહોખતની પ્રીતશુ, નિશ્ચયે માનજો વાણુ; બરાત તાત સરખા સહી મારે મન એ આજ જે ન પરણાવું રાયને ધશ્વર કેરી આણુ સત વચન છે માહર, તારા કર મોજર. એવાં વચન શ્રવણે સુણી, ત્યાર આણ્યો વિશ્વાસ; ઉઠી કરીને પરવરી માત પિતાની પાસ, દ્રષ્ટે દીઠી દિકરી, હસતું દિહું મુખ; પ્રસન્ન થઇ મનકાવિખે સમ્યા સધળા દુઃખ, હાથ વિનોદ કરે નહીં, તેની માતા થઇ રજિયાત; રાજકુંવર મન દુઃખ ધરે, તે વિસ્તારી કહુ વાત. અંકાવળી ગઇ ત્યાં થકી પાછો થયો ઉદાસ; રાત દિવસ જુરે જાણુ, બેઠો થઇ નિરાસ, આંખે આંસુ ધારા પડે, કર દમ બેઠો કપાળ; રૂપચંદ્રા આવી તહી તે લેવા તે કાળ. અમરત વસ્તુ આગળ ધરી, દુખે ઉતારિયુ મુખ જાણે રાહુએ ઘેર્યો ચંદ્રમા, જોઇને પામી દુખ હું તને નિશ્ચયે નથી દુખતી જીવથી વલ્લભ જાણુ; કેમ દિલગિર થઇ બેઠો તમે બાઇ સાચી બોલો વાણુ એવાં વચન સુણી નારનાં બોલ્યો ચતુર સુજાણુ મોહોદું દુખ વિજેગનું. જસે અમારા પ્રાણુ.

ચોપાઇ—એવાં વચન રાજનેનાં સુણી. રૂપચંદ્રાએ વાણી બણી કરી કરી તમે આવો કહી, મારાથી ચાકરિ થઇ નહિ. તમારી સો

વસા કર, જીવ્યું સફળ તે માફ કર. માટે રહો. એક માસ પો
હોઆડીશ તમ કેરી અશ હિમત મુકે કાંઈ સિધી નથી. ચતુર છોં
વિચારો સરવથી; માટે સ્થીર રાખોતી મન, વિનતા હશી બોલી વ-
ચન એ માફ મિથ્યા નવ જાય. બંધાવળી પરણાવિશ રાય. જીવ ગયે
ના મુકું મામ, કર સરવથી તમાફ કામ, એમ કહી આપીયું વચન
રાજકુવરે પાછુ વાળીયુ મન, હાશ વિનોદપર ચિત કરો. રૂમચ્યા
લાંથી પાછી રરિ. જઈ પહોચી માતાની પાસ, મળી કરીને બેઠી
પાસ; જાણે વાદળમાંથી ઉગ્યો સુર, કિતરી ગયુ વિનતાનું તુર. કમળ
પુષ્પ કમ્પાયુ જેમ, પુતરી મુખ શોભે તેમ; શું દુખ છેરે દિકરી સાચી
વાત કહોને દિકરી, માતાજી કહેતાં આવે છે લાજ, કહ્યા વિના નવ
સરે કાજ; રિસ નવ કરો મારી માત, તો તો કહુ માંડીને વાત.
એમ કહીને બીડીને માથ, ત્યારે માતા બોલિ પુત્રીની સાથ; વાંક
મુનો મેં બક્ષો તુને, સાચી વાત કહોને મુને, ત્યારે અચ્યા બોલિ
વાણ સામળો માતા ચતુરસુજાણ, ધરમ તણો જે છે મુજ જાત.
જેણે જીવતજાન આપયુ માત; રાજવંશી રહીયાણુ રૂપ, સિરકસ્તાન
તણો છે લુપ. મહા બળીયો ચતુરસુજાણુ એન કહિ બોલે છે
વાણ; બંધાવળિ આશક એ, તેના વિજેગથા તજે છે દેહ. પુત્રી
કર મેં સિધો પાડ, તમ આગળ સાચુ કહુ આ ઠાર; મુજને જી-
વાડિ એણે માત, નહિ તો રાક્ષસ કરતો ધાત તે ઉપકારી પામે દુખ;
ધિકાર પડયું આ મહાર સુખ, ગુણ આર્થીગલ થાઉ જાય. તો તો
જીવવું માફ પ્રમાણ, દિન વચન વાણી કહિ માત. મનમાં સમેજીને રહિ.

દોહરો—પુત્રી ત્યાં બોલી રહી, પછે બોલી તેની માત; પુત્રી
તેં તો કહી મુને, તે વિગ્રીત વાત. એ કાન કષ્ટ પેર થશે, આપણ
અપજા અવતાર; ઈંદ્રાસન જાવાની મતી, દેહ રહે છે હ ઠાર. અ-

નવ માથે સંબંધ નહિ દ્રષ્ટે નવ જોયું વદન; અડેથી અબડાઇએ,
વીચારી જોને મન. તે પરપંચનુ પુતળુ, આપણ અગ્નિ કાય; તેજ
તણા અંબારથી, બળીને પ્રલે યાય; અવળી ગંગા કંઈ પેરે વહે,
પછમ ઉગે કેમ બાણ; નેવના પાણી કેમ મોભે ચડે પુત્રા ચતુર શુ-
ભણુ. આજસુને ગંગા કેમ પેરે મળે, સિંહને કેમ મળે શિયાળ; શાર-
દુલન કેમ મળે શ્વાન, વિચારી જો નતકાળ. કોટી ઉપાય એ નગરે,
પણુ નવ પામે માનવી આશ; પણુ જીવત દાન તુને આપીયું, તે કેમ
કરીએ નિરાશ. ઉપકાર તો એણે કીધો. મુકારી તુજને તહિ,
તે પાપીને પ્રજે કર્તા, ગુણુ કેમ જુજુ મન. માટે પુત્રી માહરી; કરીશ
એનું કામ, ચિંતા તજ તુ દીકરી, હું કહું તે તુ કર, છત્રી ઉતારી
એ નર તણી. તુ લવની મારી પાસ, તે લમ જઈ સરગપુર વિખ.
પીરોજશ્ચાની પાસ રાજા રાણીને રીજવું, વિચાર કરીશ ને જગ;
માર ચાલશે તે જઈ કરીશ, તે એનું ભાગ્ય એના વચન સુણા મા-
તના પુત્રી થઈ પ્રસન્ન; ત્યાંથી પાછી ફરી ગઈ, જ્યાં બેઠો છે રા-
જન, કાગળ પોતે કહાડ્યો, લખાયો પટમાં જુપ; નખથી તે શખા
લગી, શોભે દેવ સ્વરૂપ. દેવ વસ્ત્ર શોભી રહ્યાં, આજુબણુનો નહિ
પાર; જાણે ઇંદ્ર સમાનો! રાજ્યો, શોભા અપરમ પાર, રૂપરચા બાવી
સહી, માતા કરી પાત્ર; જોમ છ ॥ તે નર તણી, શોભા સુરજ પ્રકાશ.

ચોપાઈ—દીકરી છત્રી તે હરખી મન, ઉડી તે વેળા તે ફીન,
ઉડી કરીને ચાલી તણી, સ્વર્ગપુરીમાં વેગે ગઈ, રાજા રાણીએ જાણી
વાત. મળી બેઠી થઈ રણીઆત, ઇચ્છા મળવા કરી થઈ તે કારણુ
હું આવી આંચ. બલે પધારયા આણે કામ, વિનોદ વાત કરી અપાર;
દેરાણી નેકાણી બેઠી પાસ, કરે વાત આણી ઉલાસ; હોશના આશા
બેલી ત્યાં વાણુ. સાંભળ વિનતા ચતુર સુભણુ. તે વીનતા બેલી

તે દીન, સાંભળ સધયર મારી બેન; તમે કહી તે સાચી વાત, કું-
વરીએ માંડયો ઉતપાત, કુળને લગાડવા બેઠી લાજ, તમ આગલ
કહ્યું સાચી વાત, કહે છે તે માનવીને વર, નહીં તો હું કુંવારી
મર. ગાંધર્વ સાથે પરણાવતી નથી, સમ આધ સરવથી; રમવા
કારણ ગર્ધતી બહાર, કો માનવીને નીરખી આ કાર તે દેખીને હરખી
મન, એ નર વરવાનું એનું મન; તેવી હઠ લઇને સહી, કુળ બોળ-
વાને બેઠી બાનનું નામ, તમ આગળ કહ્યું આ કામ; એવાં વચન
વીનતાના સુણી, હોશનાએ એમ વાણી બણી; તમે કહ્યું તે પર
દ્રષ્ટાંત, ભાગી મારા મનની શ્રાંત.

ઢોહરો—દયા ધરમને ચાતુરી, શેણ લક્ષણને ગુન; ઉમેદવાર
સહુથી ધણી, સધળી વાતનું સુખ. હોંશીયાર સધળી વાતમાં, કશી
વાતે દીલગીર નહીં મન; પરપણુ પરમારથી, કર દાનને પુન્ય ભક્તિ
ધણી ભગવાનની, હરી કથા ઘેર ઘેર થાય; અસંતરથી અળગાં રહે
અપરમ માર્ગ ઉપર નવ થાય, ખાન પાન ભાતતાં, ઘેર ઘેર
ઓછવ રંગ, સસ ધરમ પાળે સહી, આનંદ સહીને અંગ રૂપવંત
પુરુષ ધણાં, કર મુખે વખાણુ; બેતાં આંખ દરે આપણી, વાગે
મોહનાં બાણુ. વળી પર સ્વાસ્થ પાળે ધણાં, ભક્ત આધીન ભગ-
વાન; દયા દ્રષ્ટી સહુ ઉપર સહી, અકલ ચતુરસુખણુ. વળી અંતર
જખી તેને છે સર્વ સમાન, અવર પુરુષ સરવે તળ્યાં, સમ આધને
બેઠી જણુ, કદાપી કોઇ નર પરણાવશે, તો તજશે પોતાનું મન;
બાળહત્યા શિર બેસશે, વળી જશે પેટની તત; એક હાની બીજી
હાંસી થાશે, વળી ત્રિચારી જીવેને મન, એવાં વચન શ્રવણે સુણી;
વિનતા થઇ પ્રસન. તમે કહો તે કીજીએ, સાચી કહી તમે વાત;
ત્યારે પટ પેલો કાગળ ધર્યો એ સીરકસ્તાનનો રાય. જખી તે નર
તણી, શોભા અપરમપાર; આણુ કરતાં નાજુક એ સહી, કાગળ

મહારાજ સાર, તે નર કહી અહીં આવશે, તો સધળું થાશે કામ; જોઈ
છત્રી તે નર તણી. પ્રસન થઈ તે કામ હોજના પ્રતે કહી, તે વી-
નતાએ વાત, એ નર કેમ પેરે આવશે, કેમ થાશે રણીઆત માન્ય
મન માનવ ઉપર, તો પરણાવુ આ કામ, પીગળીને પાણી થઈ,
કપ્પલ કર્યું, તે કામ હોજના ખસ બેલી તહીં તે વેળા તે સાથ,
તેવી વાત કું તમને કહું, તે સાંભળો અ વાત.

ચોપાઈ—એ નરને સોધી લાવશું અમો, એની ચીંતા નવ
કરશે તમો, સીરકસ્તાન છે એનો મુકામ, માણસ મોકલી તેણે કામ
મારે ઘેર તેડાવાંચ રાય, નીચે માનજે મારી માય. ઘોળ મંગળ
ગવરાવો ગીત, હરખ આણીને પુરી પ્રીત. સામાન કરાવો તઈમાર
મંડપ રચાવો અપરમપાર, સાતમે દિવસ લેઈ આપુ જન, દેવતાઈ
હોશે રાજન. લાખેણો લાવો લીજીએ, કન્યાદાન કોડે દીજીએ, માટે
સાંમાન કરો તઈમાર, હું તો જાઉં મારે દાર, રજાં માગીને ઉભી
થઈ, સાતમે દિવસે આવશું અહીં હોશે નાર મઈ આ હુલાસણી
તે રાણી મઈ રાજની પાસ. સધળી વાત વીસ્તારી કહી, હોસના
પોતાને ઘેર મઈ. આ પટ આપ નમ્ર વીલાસ કહું વરને પરણાવા
બાળ. પંચમેશ્વરને ઉચ નીચ ન કોય, સરવે સમાનજ તેને હોય;
કુંવરી તણુ તે બાગે ફળ, નીત નીસાસા નાખે સુખ. માટે કુંવરી
પરણાવો સહી, માઈ મન તો રાજ અહીં; કન્યાદાન કોડે દીજીએ,
લાખેણો લાવો લીજીએ એમ રાણી મુખ બોલી વાણુ છત્રી આપી
કરમાં તે જણુ. સાત દિવસમાં આવુ લઈ, માટે સામાન કરોને
સહી. દેવતાઈ રૂપ છે દેહ. દેખી છત્રી ને ઉપન્યો રનેહ તવ મતથી
થયા રણીઆત, રાણી પ્રત્યે બોલ્યાં વાત; એ ઉપર રાજ સકુ તમે
લોને પરણાવીએ અમો. પુત્રી મન ચારો રણી વાત, તો ત્યાં કઈ વી-
વાહની વાત; એમ કહી તેડાવી દાસ, લઈ જાઓ મંડાવળીની પાસ;

એ છખી દેખાડ જઈ તું, રાજ થાય તો પરણાવું હું; પોચાડુ તારૂં
મનના રંગી, એમ કહી દાસી મોકલી. અવી તે બંધાવલીની પાસે
આપી છખી પામી હુલાસ; દોઢો મન માનતો હરખ્યું મન, ધન
ધરી ને આજનો દન કદીયા સાથે દાખી કરી, સખી પ્રત્યે વાણી
ઓચરી; આજતો બળાયુ માફે ભાગ, આશક મળ્યો આણી ભગ
તુજને કંઈ અભણ્યુ નથી, તે નર જોવા ઇચ્છા સરવથી; વચન
બંધાવલીના સુણી, સમેદ પરીચે વાણી બણી.

ઠાહુરા—સમેદ પર ઓચરી, બેઠેન પોહોતી મનની આશ;
તુજ પીતાએ છખી મોકલી, પ્રીતે તમારી પાસ. એને પરણાવું હે-
તથી, જો માને કુવરીનું મન; મલા વીશે એમ બોલીયા. રાજ
મુખે બોલ્યો વચન. મનનો માન્યો મળ્યો તુને પોહોત્યા મનની કોડ
વીજોગના સંજોગ થશે, પરણશે જુગને જોડ, પ્રસન થઈ તે પ્રેમદા
એ રૂપચાતુ કામ; તે તણી કીરપા થકી પોતી મનની હામ એમ
વીચાર મન વીખે. આનંદ મદ્યા અંગ; હજી વચન મુખ ઓચરી.
સાહેલી કેરે સંમ પ્રતી ઉત્તર ત્યાં કહારીયો, તમે પીતા હું તન,
તમને ગમે તે મુજને ગમે, હરખ્યું માફ મન, એક ગાય બીજી દી-
કરી. જ્યાં આપે ત્યાં જાય; લખ્યા લેખ કરમે સહી તે મીથ્યા નવ
થાય માહાર મન રાજ સદિ, તમે ધરી જે વાત; એ રીતે ધહાં
કહાવીયુ. દાસી સાથે વાત સમેદએ જઈ કહ્યું તમ પુત્રીનું રીજ્યું
મન, એ નરને પરણાવો મુને, એમ બોલી મુખ વચન. ત્યારે રાજ
રીજો, ખુશાલી વાધી ઘેરે ઘેર મંડપ રચાવ્યા મોકળો, સામાન કર્યો
બહુ પેર હોસેનાર ત્યાંથી ગઈ, પોતાના સ્વામીને, ચતુરાઈ થકી તે
હાર. સિરકસ્તાનનો રાજો, આવ્યો છે આપણે ગામ; જીવતદાન
આપ્યું પુત્રીને, રાક્ષસનો ફાડયો હામ તેના ગુણનો પારજ નથી, શું
ઓશીગલ વસો રામ; એક ગુણ આપણ કીજો, તો જશ વધે પુર

માંય બંકાવલી આવી અહી, તેણે દીઠું રાયનું મુખ; આસક પડી ને વરે. તજીને બેઠી સુખ. માત તાત રાજ થયા, પુત્રી રીજ્યુ મન. પિરોશિએ તેડાવી કહ્યું. પ્રસન્ન થઇને મન. જન લઇ આવે તમે; એવું કહ્યું મુખ ત્યાંય માટે કામ જ કીજીએ, તો સરવેનો જજ વાધે જીમમાંય, ગુણ જોશીગણ થાઓ એકને, તો હરખે માહડું મન હસી કરી એમ બોલીયા સ્વામી સાથે વચન.

જોપાધ—ત્યારે મુસાફરશાહ બોલ્યા વાણ. સાબલ રાણી ચ-તુરસુખણ; નવ કેહેવિ તે કોહો દો વાત, ધહાં ગાંધર્વ કહો માનવ જાત. દેવતાને દુર્લભ છે વસ્ત, તે માનવી કેમ ઝાલે હસ્ત; કુંવરી કેર રાજ છે મન, વળી માત પીતા છે પ્રસન્ન. વળી તાહરી સંપુ-રણ મેહેર, કરો કામ એ રૂડીપેર, ગુણ ગાઓ તો કરો એ કાજ, જોશીંગગ થાઓની આજ, કરવુ આપણે એવું કાજ; એવો સવાલ કરયા તે જગ; કાશ્ફ એક આવ્યો તેટલે બોલાવ્યા રાયને એટલે. કાગળ એક કરમા આપીયો જાણ, મુખ થકી તે બોલ્યો વાણ; પિરોશાએ મોકલ્યા આંહે, મહિ લખ્યા પ્રમાણે કરજો ત્યાંય, શ્રી જીજરા છે ગામ, મુજફરશા રાજનું નામ. લખિતમ શ્રી સરગપુરી શુભ નામ, પિરોશાના ડંડવત પ્રજ્ઞામ. લખિ વિનતિ એ છે સાર, બંકાવલી છે મારિ કુમાર; તેનો જય છે કન્યાકાળ, નથી ગમતો ગાંધર્વનો બાળ ધચ્છાવર વરે છે સહિ, જોમાં આપણું કાંધ જોર નહિ; કેહે છે માનવિ સાથે વર, નક્ષિતર દેહ પાડીને મર. એવી હોડ પાડીને રહી, માટે એને શું કરીએ અહી, સિરકસ્તાન તથો જે જુપ, તેનું પટ માહે ફિઠુ રૂપ. તેની બોળ કરી લાવજો, જન લઇ વહેલા આવજો, અહિયાં સામાન કરિએ તથ્યાર. સાત દિવસમાં આવજો આ ઠાર, એવું પત્ર વાંચ્યું તે દન, મુસાફરશાનું હરખ્યુ મન; વેહેચ્યા ગોળ ધાણાને પાન. સજન તેડાવી બોલ્યા

વાણુ. તેડયો કુવરને આણિ હુલાસ મુજદરશાએ બેસાડયો પાસ માંધર્વ મળ્યા છે અપાર, તે સરવેમાં વધારે ભાર. એના બળ પ્રા-ક્રમનો પારજ નથી, સહજ રાક્ષસ મારી સરવથી; મુકાવિ મારી દિકરિ, તે ગુણ કેમ જાજિ તિસરિ, મુજ પુત્રીજે તો ભમનિ કહી. તે વચન તો લોપાએ નહિ, નહિના કરત તમારિ દાસ સેવા કારણ આપત તમ પાસ, માટે ભાષ મારાનિ દિકરિ જાણ, તેને કચુલ કરો નિરવાણુ. એમ કહિને તિવ્રક કર્યું, શીફળ સોપારિ કરમાં ધર્યું, જાણે તારા મધે જેમ સશ્ચિ, એવુ રૂપ રહ્યું છે હશ્ચિ, માંધર્વ સરખા મેરાં ગાત્ર, રાજકુંવર આગળ ત્રણ માત્ર. જેમ કાંતિને હરખ્યું મન નરનારી સહુ થયાં પ્રસન્ન; રૂપમાં ધણિ હરખી કાય, પીડી ચોળિ રાખને લાંચ. દિવ્ય વસ્ત્ર શેઠે જાણુમાર. નાટરગ થયા અપાર.

હાહુરો—સ્વર્ગપુરમાં ખુશાલિ થઇ રહી, ચિત્ર વીચીત્રતા માં હે કામ; અંદરવા ઘેર ઘેર જરિ તણાં, અમુલ્ય ખિલાના સાર. રાક્ષનાઇ ધણિ થઇ રહિ, ઉદેકાર ઉદયોત કારો કાર; રાગ તાન તાજે ઘેર ધર. છતરીવાળ લાખ; નરનારિ સહુ મગન છે, કરે ખુશાલી લાંચ ભક્ષ ભોજન બહી બાતનાં. અમરત વસ્તુ અહાર; નગર ભો-જન નીત્યે કરે, શોભા અપરમપાર, રાજમંડપ તણી રચના કહેતાં કહિ નવ જાય; વીસકરમા બધા ભમે, તેથી બહુ રચનાય, રતન મણી જડાવ સહુ, લોલમ લાલ. સુવરણ સ્થંભ શોભી રહ્યાં, શોભે પાડ પરવાળ. તકીઆ ગહેચા જડાવ માંહે, રંગ બેરંગી ઘાટ; જળ-હળ જોત ઝળકી રહી, નવ જાણે દિવસ કે રાત ઇંદ્રપુરી કોણ માત્ર છે, એવી મંડપ રચનાર; પીરોજશાહ હરખીયો ધણું, આનંદ અંજ ન માય. બંધાવળીને ખુશી ધણી; પીડી ચોપડી છે કાય; આલુષ-ણી ગણતરી નથી, ત્યાં સો દાસી કરે રક્ષાય અપહરાને સધળી સુંદરી સહુ ઉદેકાર ઉદયાત; આલુષણ વસ્ત્ર શોભી રહ્યાં, જાણે વિ-

જળી કેરી જ્યોત. રંગ રાગ બેઠાં કરે; બંકાવળીની પાસ હાંસવી-
નોદ ને ચાતુરી, સહુ મનમાં હુલાસ. લગન દિવસ આવ્યો તહીં,
મુજરશા લાવ્યા જાન; ઉતારો આપ્યો સહી. દીધાં ઝાઝાં ખાન
રખ્યાં હોંસ નાર બે અવર બિજી સહુ નાર; પુરખ પ્રતાપી પ્રાકશી
ગાંધર્વના કુમાર. જાતની પાસે મહુ, કિન્યા વરરખ; તારા મધ્યે જેમ
ચંદ્રમા, તેમ શોભે કુંવરની કાય. એવું રૂપ શોભી રહ્યું, જેતામાં
હરખ્યા સહુનાં મન; આંખ ટાડી સહુની થઇ, નગરવાસી સહુ જન.

ચોપાઈ—આવી બેઠાં સહુ અન્ધો અન્ધ ત્યાં, આજુદ સ-
હુને અંગ ન માય; સહુ સજ્જન મહોદર મલી જોડ, પોહોડ્યા મ-
નના કોડ, ખાન પાન કર્યાં તહિં, લગન તણી વેળા તો થઈ;
બંકાવળીને સજ્જારી તહીં, તેની ઉપમા નવ જાય કહી વાળે મો-
તીની લેહર, પેહરીને બેડી છે ધેર; નેત્ર અણીઆળી અંજન સાર,
કંઠે આલુપણનો કહી પાગ કાને ઝાલના ઝગડે જોન, જાણે બાતુ
ચાય ઉધાન; લેલાટ ચાંદ્રો લટકે સાર. જાણે વીજળીનો ચમકાર.
દંત મધે શોભે રેખાય જાણે લારા મુખ માંખ મંહ; અધુર મધે શોભે
પરવાલ, નારંગી સરીખા શોભે ગાલ. કુચ ઉપર કંચુકી તંગ, તે
મધે જડાવ છે નંગ; તે ઉપર છુટી છે વેણુ, જાણે મણીધર કેરી
ફેણુ. વસ્ત્ર કસુંબીની શોભા દીસે અનંત, વેલીયાં વીંટી કંકણુ સાર
સરવ આલુપણ રતન જડાવ, કટીમેખલા શોભે કટી લંક, તેનો
વાળીઓ આડો આંક. જોયો જાણે કદલીનો છોડ તે મધે કાણુ
નહી ખોડ; પગની પાની કુમ કુમ વરણુ, ઠમ ઠમ કરતી ધરે છે ચરણુ
કલ્હાં કાંખી લંગરને હાર, તેનો નાદ થાય ધમકાર, મદ ભરી હા-
થણી શોભે સુખ રાજકે તેની શોભે છે તેમ. સજ્જાં વસ્ત્ર સોજે સજ્જાગર,
કુમાર સ્વામી સ્વામી જપે છે મુખ, ક્યારે પામીશું
તેનું સુખ નરને હરખ ન માય. તેની શોભા થી વરણુ આંખ.

મુખ શોભે જાણે કમલ સમાન; રૂપે જાણે ઉગ્યો બાણ નેત્ર જાણે
મોહીનીનો રંદ, અગુટી જાણે પુનમનો ચંદ્ર કપાલ શોભે શીષ આ
કાર, નાશીકા જાણે હેલની ધાર; એવું રૂપ કર્યું છે વશી જાણે
આમમાં દરજ શશી. કાને કુંડળ શોભે છે લાલ, મુગટ માંહે શોભે
છે લાસ; શોભા રહી છે વાંકી પાધ શીરપેચ જડીત્ર બાંધ્યો તે
જગ્ય ફરતી મોતીનો ત્યાં જુલ, શોભી રહ્યા તે માંહે કુલ, હીરા
દંત શોભે છે વિલાસ વાણી મુણવામાં આવે વહાલ. કંઠે છે મોતીની
માલ, શુભ તીલક કર્યું છે લાલ; જરીનો વાધો શોભે ઉદ્યોત જાણે
કેશરી, જોતાં આંખ સહુકોની ઠરી; ઇંદ્ર સમાનો રાય, તેથી શોભે
માનવની કાય.

ઢાહરો—લખ સમો થયો તહી, વધોડો થયો તધ્યાર; સ્વાર
પાળા શોભી રહ્યા, તેની શોભા અપરમપાર. દીવ્ય વસ્ત્ર શોભી
રહ્યા, ઘોડે થયા અશ્વાર; બીજાં વાહન શોભી રહ્યાં કેટલો ઠહ
વીસ્તાર, હરતી ધણા કલોલમાં, રતન જડીત્ર છે સહુ સાંજ; પમમાં
તોડા સોના તણા. શોભી રહ્યા જગદાય. ધન નેન અળકી રહ્યા
થાય છત્રીશે નાદ. ઢાલ ઢમકી વાગી રહ્યાં, કાને ના પડે સાદ. રશ્મ
નાખની શોભા કેહેવાતી નથી, અપરમપાર અપાર; મેતાળ છુટે ત્યાં-
થી બહુ, ઉદ્યોતકાર તે ઠાર. અપસરા નજર ત્યાં રહીને કરે, તેની
શોભા કહી નવ જાય; મુજદરસાહ જાણે સહી; તે હરખ અંગ ન
માય; જરકણી પાછળ થઇ, રૂપચ્યા હોસનહાર; અવર અપહરા
અતી ધણી તેની શોભા અપરમપાર. નગરવાસી સ્વરમપુરી તણા,
જાવે સઘળા લોક; મુખ જુવે વરરાયનું સમુદ્ર; ને, જા, છળ
અરખાં અટારીએ, કોઇ જળમાં કોઇ બહા. ડી, અપા, સહુ
નીસર્યા, નાના મોટા નરનાર, ઇંદ્ર તણી સ. જાન થ. સોભા
કહી નવ જાય; તે જોઇ મુખ રાયનું મન ર. કાય કા-

મહેવયા અધીક છે. ઈંદ્ર રાજા કોણ માત્ર, દીવ્ય વસ્ત્ર ઝગકી રહ્યા. ધણી શોભા છે માત્ર ઘેર ઘેરને બહાર વર વખાણે છે રૂપ; ધન ધન એ માનવી, મરત લોકનો ભુપ ધન બ્રાહ્મ બંકાવળી તણુ એ નરને જાલસે હાથ, જનમ સફળ એનો યશે, એમ કરે સહુ વાત ફેરવ્યો વરઘોડો સેહેરમાં પછે ગયા મંડપ દાદ, ત્યાં જઈ ઉભા રહ્યા વરયો જેજેકાર રાણીએ લીધો પોખીને, બેસાડ્યો માંહેરા માંય; અંતર પટ વચમાં ધરી, કન્યા પધરાવી લ્યાંય વેદની ધુન આ-લણુ કરે, જેશીએ સાર્યા લગ્ન, હસ્ત મેલાપ ત્યાં કર્યા આણુંદ થયા સહુ મગન કુળ રીતે તો ત્યા કરી પોહોત્યા મનના કોડ- નર-નારી પરણીને ઉઠીયાં, બેઉમ જુગને જોડ.

ચોપાદ—કુળ આચારની રીતે કની, રાજકુંવરને કન્યા વરી; પોતી મનની આશ થયા પ્રમત આણી ઉલાસ, ફરયા મંગળ ખાધો કંસાર. જેજેકાર વરતો તે ઠાર; કન્યાદાવ આપીયું તે રાય આ-લુંદ તેને અંગ ન માય, આપ્યા ગણી મુગતાને માલ. વાહન અશ્વ અને સુખપાલ; દીવ્ય વસ્ત્ર આભુપણુ સહી, તેની શોભા નવ જાએ કહી. આપીયા મોટા મેહેલ અવાસ, સેવા કારણુ આપો દાસ; અ-કમા બીધી નવ નાંધી સહી, કશી વાતની ઉનમત નવ રહી, વાજતે ગાજતે કર્યા વીદાય સજ્જન સરવે મળવાને જાય. મેહેલમાં ઉતાર્યા નરને નાર, રાજકુંવરને કર્યો જુહાર. મળી બેઠી સહુ ગયા મુકામ, પોતી મનડા કરી હામ, બંકાવલી બેઠી સ્વામીની પાસ. કંઠ માંહે ધાલીને હાથ; પ્રેમે પ્રેમ મયો છે ત્યાં મળી, પોતી બેઠીના મનની રણી. સુખ સજ્યા ઉપર સુતાં જઈ. અમુલ મોતી વીંતાયુ તહીં; કિનતાને અબીલાખ પોત્યો કંઠે વળગી સુતી પાસ, ચાર પોહોર રજની રંગ રમી વીરહની વેદના સધળી સમી, પ્રાતઃકાળ થયો પછે બંકાવળી કહી દીધો સાદ. ઉઠો બેહેન આણી ઉલાસ; નીરબ થઈને સુતા નાર,

કમ થયા હવે મનનાં સાર એવાં વચન સુધી તે ઠાર, ઝઠપ કરીને ઉઠી નાર વસ્ત્ર સજીને ઉભી થઇ. રૂખગ્વાની પાસે મધ; બેઠી બેઠેન તે બંને પાસ અન્યો અન્ય કરે છે હાથ.

દોહરો—રૂખગ્વા મુખ ઓચરી, તારિ પોચી મનની આશ. સુખ સાગર મં બોગવ્યું. સુતી સ્વામીની પાસ, બેઠેન તુજ પ્રતાપથી પોચા મનના કોડ; લાહાવો લાખેણી લીધો સહી મુખબોગવ્યું જીગતે જોડ હાસ વચન તુજને તારે બંકાવલી મુખ ઓચરી, કોષ આશુક મા-શુકની યાય સુધડ નરની સંગે ગમેતો સદેહ મનના જમ. અઝીને સુખ સ્વામિ તણુ, ઝાઝુતથી એમાં સાર; એ વાતનો સદેહ બાગશે, જ્યારે તું પરણશે નાર, એવાં વિનોદ કીધા મળી પછી માગી વીદાય માપીતાપુત્રી ત્યાં થકી, જંઝીરા મઠ જમ. રાજ રાણીને મળ્યા, રાજકુંવરને કર્યા જીહાર; જડીત મહેલને માળીયાં. ઉમરાવતનો વાસ. વધુભવ બોગવ્યો બધી બાતનો, નર નારી બેડ પાસ કનક સીદાસન બેઠા સહા. શી રપર ચમર ઢોલાય; છતરિસે વાંળ વાળ્યાં, બિજે ઈંદ્ર સમાનો ભુપ રંમ મંડપ અતી રંગીઆમણો; તેની શૈભા શી કહુ મુખ; ત્યાં અ-પછરા નરત કરે સહુ. લેશ માનર નહી દુખ માન સહુ કરે તાણી, ઉમેદ આણીને અંગ; બંકાવળી બેસે સહિ, સ્વામી કરે સંગ દેવાં-મના સહુ દેવ તણી, તે માનવને દેશે માન; બંકાળીની દસી છે, માટે કર ગાન. સહસ્ત્ર અપરછરા સહી, એક એકથી રૂપ અવતાર; તે સરવથા સગ્કાર છે બંકાવળી ગુણ બંડાર, માટે સહુ આધિન છે, સરવે રહિ છે હજુર; મુખ બોગવે છે નર તણુ, દિન દિન પામે તુર.

ચોપાઇ—વણા દિવસ એમ બોગવ્યું મુખ, રાજકુંવર પછે બોલ્યો મુખ, બંકાવલી પ્રત્યે બોલ્યો વાણુ, સંભળ વિનતા ચતુર સુ-જાણુ. માતપીતા સહોદર જન, તેને મળવા માફ મન; લાખી મનમાં ધરતી હશે દુખ, તજ બેઠી હશે સરવે સુખ, મારે વિજેતે તજસે પ્રાણુ, તેની હત્યા મુજ શિર જાણુ; ત્યાં પણ બાગ બગીચા મહેલ

જઘને કરશું સહેલ જો તારા મનને મને નાર, તો મળીએ કુટુંબ
પરીવાર; એવાં સ્વામીના સુણી વચન, પરસન થયું વિનતાનું મન
તમને ગમતુ હોય ભરધાર, તો વાણે જઈયે તે ઠાર; માત પિતાની
જઘ માગુ રજાય, કાલે કુચ કરીશું રાય. એમ કહિને સંતોષ્યો કંથ
માગી શિખ દિવો પછી પંથ: જ્યાં છે પોતા કેરી માત. તેની આ-
મળ કહિ માંડિ વાત, દુખ ધરે છે મરો સામ, તેને માત પીતા મળ્યાનુ
કામ, હું પણ સ્વામિની સાથે પળુ સમાં સહોદરને જઈ મળુ માટે
માતાજી રજ દિજીએ, વડાણુ વાતે સિધ કિજીએ; એનાં પુત્રીનાં
શુણી વચન, વરખ્યું તે નારીનું મન તેણે સ્વામિને વિનવો જઘ,
હકિકત પુત્રીની નહિ; જમાઈ માંજે છે રજાય, આપો તો પોતાને
દેશ જાય, માટે વિદાય કરો નરને નાર, મને જઘ કુટુંબ પરિવાર
ત્યારે રાજ થયો રજિઆત રાણી પ્રત્યે જોડ્યો વાત. કાલે સવારે
કરશું કામ, પહોચાડિશું પુત્રીની હામ; બંકાવળીને કહ્યું તે ઠાર કાલે
વિદાય કરશુ નાર તારા આપે કહ્યુ છે મુખ, પુત્રી કેરાં ટાળશું દુઃખ;
આપીશું મજરથને તોખાર. વિદાય કરશું રાજકુમાર બણે હરખ તે
મનમાં ધરિ, સ્વામિ પાસે પરવરિ; સબળી વાત વિસ્તાર કહિ, સુખ
સજ્યા ઉપર સૂતી તહી પરમેશ્વરનું ધર્યું ધ્યાન અમરત મેવા કિધા
અહાર, હવે તેડવો રાજકુમાર.

દાહરો—પરિશ્રા મન રિજીઓ, તેડાવ્યો રાજકુમાર; પાસે
લેધ બેમાડીયો, સભા મધે સાર. સરપાવ લાખોનો આપીયો, આ-
ભુચણુ અદિલ; વસ્ત્ર આખ્યાં બલિ ભાતનાં, સોખા શી કહુ અતુલ
માણેક લાલ દિલમ સહિ. મુમટામણી મહા મોટ, બરી
પેટાઓ તીહાં મહી તેને જ્ઞાનિ ખોટ અથ આખ્યાં એકસો
તહાં, પાંખળા તેનિ જત; ગમન મારજે પરવરે, અરમખી પટાળી
આત હરતી એક અરાવતી, અંગે શોભે શુજ સાજ; પલાણે ફરતાં

મોત સહિ, મધ જડિ પરવાળ વાહન બિજાં અતિ ધણાં, તેનિ સોભાનો નહિ પાર; કવિ કહે શું વરણવુ એ રચના એ ઠાર એકસો દાસિ આપી સહી, એક એકથી અદકુ રૂપ; સો રાક્ષસ આપ્યા સા-થમાં. તે સાથે બોલ્યો ભુપ. સીરકસ્તાન મુકીને આવજો. પાછા આપણે મુકામ; ફુલની પ્રમાણે મુકજો, એમ બોલે હામ બંધાવળીને સાસરવાસો કર્યો અપરમપાર અપાર; આભુસણ ભાત ભાતનાં, વીદાય કર્યો તે ઠાર. નર નારિને વિદાય કર્યા. સજ્જનને મળવા જાય, મળી ભેટી પાછા ફર્યાં. આણંદ અંગ ન માય. રાજા રાણી પાછા ફર્યાં, મળી ભેટી તે દિશ રાજકુંવરે ત્યાંથી કુચ કર્યા સસરાને નામી સ્ત્રીશ્ચ. વાજતે ગાજતે પરવર્યા કુચ મુકામે જાય; રાક્ષસ સાથે ઝડપમાં આણંદ અંગ ન માય. થોડા દિવસમાં આવીયાં, સિરકસ્તાન મુકામ પેતીકા બાગમાં ઉતર્યા, પોહોતિ મનની હામ. ખજર થઇ રાણીને તહીં. લાખી મેમુદા નાર, દુખ ગયું દિલડા તણું, તેણે સંજ્યા સોળ સણગાર. આવીને ચરણે નમી, આલીધત દિધુ તે ઠાર; મુખના સાગર ઉલટ્યા, મળિયો રાજકુંમાર. બંધાવળી ભેટી જઇ, તે પણ રાખી પાસ; ત્રીજી નાર હું તમ તણી, એમ કહિને જોડ્યા હાથ. એમ મળી ભેટી સહી. ત્રણે નાર તે ઠાર; ઇંદ્ર તણી સોભા સહિ સીધ કરે ત્રણ નાર.

ચોપાદ—જો રાજકુંવરે વિચારયું તહીં, પિતાને કાગળ લખાવે અહીં; ત્રણ નારિ હું પરણ્યો આ, તે પિતા તણો પ્રતાપ. એવું મનમાં ધારયું તે વાર. ત્રણે રાણીને પુછવા સમાચાર, પિતા માતાને કહાવ્યું સહિ, બંધાવળીને મળવા આવે અહિ. ત્યારે રાણી કહે સાંભળો રાજન, તમને ગમે તે કરો આ દિન; સાસુ સસરાને મળીશુ આજ, તો તે સરશે મનમાં કાજ. એવિ વાણિ સાંભળી તે તણી, કાગળ લખવા બેઠો સહિ; પોતે મન આણી ઉલાશ લખ્યો.

કાગળ ચિત રાખિ પાસ સ્વત શ્રી સીરકસ્તાન માન, રામજી જલદ-
સંગ નામ; લખીતંગ તાજલમુખ ગુલામ. કર જોડીને દંડ પ્રણાલુ.
કાગળમાં લખી છે વિનતિ, લખ્યા પ્રમાણે કરજો પ્રથ્વપતિ; તમ
પ્રતાપ પામ્યો જહુ, રાક્ષસિ માયા જીત્યા સહુ. ગાંધરવી લોકને
વશ કર્યા, તે સરવે તમારી દયા, અપછરા નારી પગણિ. હાંવ્યા,
તે સાથે બાગમાં આવ્યા. તે માટે લખી મેં વિનતિ, મળવા આ-
વજો પ્રથ્વીપતી; તમે મળશે ત્યારે થાશે સુખ, શત માનજો કહુ-
છું મુખ. માટે કાગળ લખી મોકલ્યો સહિ. કાશફ સાથે મોકલ્યો
તહી; એનો પ્રતિ ઉત્તર કાવજો, મળવા વેહેલા આવજો.

કોહરો—લખિ કાગળ ને આપિયો, કાસદને તેણી વાર,
સીરકસ્તાનમાં પરવરો, મારા પિતા તણો જ્યાં દુવાર. કાગળ જઈને
આપજો, સભા તણો જ્યાં સાથ; ખીજ હાથે જાએ નહિ, આપજો
હાથે હાથ એવું કહીને મોકલ્યો, સિરકસ્તાન તેણીવાર; જઈ કરીને
પોહોચીઓ, ચાર ઘડી મોજર. સભા ભરી એઠા સહુ કચેરીમાં
તેણી વાર; ત્યાં કાસદે જઈ કરી નમીને કર્યો જુહાર માહારાજ
કાપળ લાવીઓ, એમ કહીને આપ્યો હાથ, રામજો કાગળ જોઈ
કરી, ચાંચો રૂદીઆ સાથ ઉકેલીને વાંચીયો, ખુશી થયો મન માંહે;
ધન ધન દહાડો આજત કોચા શોભાથી ત્યાહે, વજર તેડી વાણિ
કહી કાગળ આવ્યો આજ; ગાંધરવી લોકને વશ કરી, કન્યા લાવ્યો
વીખ્યાત, માટે ત્યાં જાવું સહી. લાવ્યો પદમણી નાર, અપસરા
સવીન તે આવ્યો, ચાલો થળવા તેડે રાજકુમાર જનાનો તમ્મઆર
કર્યો, જઈને કહ્યા સમાચાર; પછે કાસદને આપી આગના, તે ગયો
બાગ મોજર હકીકત સહુ માંડી કહી, મળવા આવે રામ આદાર,
પછે રાજકુવર વસ્ત્ર ધાર્યા, નારીએ સજ્યા શણગાર સજ થઈ એડાં
સહુ, જુવે વાટ નીરધાર; ત્યાં જનાનો તઈયાર, થયો સજ થયો ત્યાં

રાય ત્યારે ચાર પુત્ર કહે અમે આવીએ, મળવા બાબીને લાંબ રા-
જ કહે ચાલો સહી અકકલહીણ સાર જુવો આ દેવકન્યા લાવીયો.
તમે રમ્યા ગુણકાને હાર. અસ્વાર થઇને આવજો, મુજ પછવાડે
રાજકુંભાર, જુવો ચતુરાઇ કુવરની, પછે કરજો થન સાર.

ચોપાઈ—આબ્યા માખાપ મળવાને કાજ, મળી ભેટીને બેઠા
આજ, પોતાને વિવિતિ તહિં. માખાપ માંડિ કહિ. બંધાવળિ
આવિને ચરણે નમી સાસુ સસરાના બનમાં ગમી, ઘણું ખુશીયયા
તેણી વાર. મસ્તક હાથ મુકયો તે વાર. સભા સહુ ત્યાં અચરત થઇ
ખુશાલી સહુને વાધી તહિં; ખાનપાન કરાવ્યાં મુખવાસ. મન મધે કરી હુ-
લાસ. પછે પીતાએ માગી રાજ્ય, સભા સહુને કહ્યું છે ત્યાં, ચાલો અસવારી
કરો તૈયાર, બંધાવળિને આશીર્વાદ દીધી સાર, મળિ કરીને ઘેરજા ગયા
રાજકુંવર તે હામે રહયા; એમ કરતાં ગયાં બહુ દન ત્યાર પછે શુ
વીતીયુ મન. સરવે સાથે રંજે રમે, ભોજન મન બાવતા જમે. પછે
નારીને ગરબ રહયો, બંધાવળીને પુત્ર થયો. ઘણા દિવસ એમ કરતાં
ગયા. રાજકુંવર ત્યાં મોટા થયાં, વરસ સાતનો થયો જેટલે, રાજ
રીત સમજ્યો તેટલે. બંધાવળી ઘણુ હરખી મન, સ્વામી પ્રત્યે બોલી
વચન; એનો જન્મ લખાવો અહીં રાજકુંવરે સાંભળ્યું તહિ, જોશી
તેડાવી કીચુ કામ, જોશી બોલ્યો તેણે હામ; નામ બળવંત પાડેજી
તમે, લેખ પ્રમાણે કહુ છુ અમે, એવું સાંભળી થયો રળીઆત, પાડ્યું
નામ મળી સહુ સાથ; વળી જોશી બોલ્યો તે હાર, રાજકુંવર પ્રત્યે
નીરધાર, ઘણો બાગ્યશાલી છે એહ, સત્ય કરીને માનજો તેહ; આવુ
સાંભળ્યું જેણી વાર, હરખ્યા ઘણુ તે રાજકુંમાર. તીહા ખુશી થયા
જન સહુ, જોશીને ધન આપીયુ બહુ; જોશી પોતાને ઘેરજા ગયા
દ્રવ્ય લેખને સુખાયા થયા. એમ કરતાં વીત્યા બહુ દન, રાજકુંવરે
વિચાર્યું મન; પુત્ર આપણો મોટા થયો હેત ધરીને બોલજા કહયો.

ત્યારે પુત્ર બોલ્યો તે વાણ, સાંભળો તાતજી ચતુરસુળણ દાદાજીને મળવાના કોડ, નમીને કરું કરાવેડ. માટે જવા દોની તમો, ખુશી થઈએ કહું છું અમો; ત્યારે વીચાર્યું પોતે મન, સાંભળી વચન બોલ્યા રાજન. પુત્રજી નમે કડ્યું નીરવાણ. ધયાદ આગું જલદપુર નણ, તેને તેડા મોકલ્યા છે દાદા. પુત્રનું મુખ જોવાને કાગ

દોહરો—રાજકુંડ એમ બોલીઆ, સાંભળ બળવંત તન્દ્ર જાએ મળીને આવજો, આજથી ચોથે દન. માણસ દાદાજીનું આશીર્વાદ તમને તેડવા કાજ તેની સાથે પરવરો, ઘોડે ચડાને આજ. ત્યાંથી પુત્ર પરવરવો ગયો સીરકસ્તાન મોજર; રાજ સભામાં આવી કરી, ચરણે લાગીયો તેણીવાર. ત્યારે. જલદસંગ ધણુ રીઝીઓ, તેડયો પુત્રને પાસ બોળામાં બેસાડી કરી ચુમન દીધું ગાલ. પુત્ર દેખીને ધણું હરખીયો. ઉલટ અંગ ન માય, ચતુરાઈ રીડી ચોગણી, ખુશી થયા મન માંહ. રાજાએ વીચાર્યું મન વીખેમાગ્ય શાળી છે એક હવે હું તો વરધ થયો; વીચારી કરી પછે તેહ, વજીર તેડયો પોતાં તણે, વીચાર કર્યો તે સાથ વજીરને કહું મુખ થકી, એને પાટ બેસાડું આજ; જ્નેશી બોલાવી પુછ્યું શુભ મહુરત નીરધાર, તે બતાવો મુજને; નીચે કરી આ વાર, સભા ભરાઇ બેઠી સહી ઉલટ સફુને મન ગોળા ધાણા વેંચી કરી બોલ્યો મુખે વચન; સભા સહુ જન દેખતાં રોજાએ કર્યું છે એ કામ, બળવંતને તેડી કરી, બેસાડ્યો તેણે કામ રાજ્યાન બેસાડ્યા વાગ્યાં દોલ નીશાન; જેજેકાર સભામાં થયો, ખુશી થયા સહુ જન, રાજા રાણીએ સાંભળ્યું હરખ્યા ધણું મન માંહ. પુત્રનો પુત્ર રાજ પામીયો; આનંદ અંગ ન માય રાજ ચલાવે આનંદથી; રાજા રીજ્યો મન ખખર થઈ કાકા ચારને; તે ઉદાસ થયે મન, અત છતાં રાજ એ કરે એ કોના ધરનો ન્યાય, મુજ પીતાએ વીપરીર કર્યું એ તો શું કહેવાય, તેવું વીચારી નીશાર્યા

મયા પીતાની પાસ, ત્યાં જઈ વીનતી કરી એ શું કીધું. નાત, ત્યારે પીતા કહે પુત્ર સુએ; તમ કાચક ન હોય રાજ, ઇકોતરસે એ થકી માટે શોપીયુ રાજનું કામ; તમે રાજ ચત્રોતુ શીખ્યા નથી તાં શું કરીએ કામ ગુલામી ડાઘ દેવડાવીયા રમીયા જુગડું તે કામ; માટે મોટી એમ તમને સહી સકે હસ્યા પુરના લો તમે ખાઓ પીઓ ખુખી કરો, અત્રપત ભોગવો અપાર: હુકમ કરે અજવંતજી તે પ્રમાણે રહો આ વાર. એવું કરીને મોકલ્યો પુત્ર પેલા ચાર; નાચુ એમને તે ગયા આવ્યા પોતાને દ્વાર.

છપો—હુડું દેહમાં ભુખ પણ તેથી ભુડી, ભુડું દેવનું કામ કલંક ને કહી, ભુડું અતી અનાદ. ભુડું અન્ન દુઃખ થાય; ભુડું માર ઉઘાડવું ભુડું કાસડું ધણું કરવું; ભુડાથી ભુડું કહે રાજ ગયા તણુ

હુડો—તે ખખર ગમ્મ છે ખાગમાં હરખ્યો ધણું તે રાય, રાણીએ જમને કહ્યું, તમ પુત્ર પામીયો રાજ બંધાવળી ધણું રીઝીયાં ખીજી રીજી નાર; મુજ સમયરનો પુત્ર તે પામ્યો રાજ કારમાર. ધણો હરખ તાંહાં થઈ રહ્યો, વધામણા ઘેર ઘેર; હરે કાગળ આપીયો રાજ પામે તેની પેર પુત્ર રાજ પીતાનું કરે. પોતે ચલાવે ઘેર ખાગ બગીચા જોઈ કરી હરખે છે બહુ પેર, ખાય પીએને આનંદમાં ઓછવ થાય ઘેર ઘેર; એ વાત રહી એટલે, કહુ ચાચે ભાઈની પેર,

ચોપાઈ—ચાર જણા વીચારજ કરે, મનમાં ઘાટ પોતાનો ઘડે, ધણી ચતુરાઈ કરે છે સહિ. પણ અજવંત સાથે ચાલે નહી. એમ થઈ ગયા બહુ દન, કાયલી થયા પોતે રાજન. આકુળ વાકુળ પોતાને મન, બોલ્યા અજવંત મુખ વચન. દાદાજી એક કહુ વીનતી, તે સાંભળાવી કાને કથી, હું અજવંત વાહાલો છું ધણું ન ચાલે ચાર કાકા તણું બળ માઈ છે જણુ. ચાર કાકાનું નવ ચાલે વાણુ. ત્યારે રાજ કેમ ન સોખું એહને સત કરી માની લિધો મને. આજ

અખત્યાર આપીએ, સદેહ મનનો બાજીએ એવી મોહાર કરી આ-
પિએ સહિ બંજવંત નિશ્ચીત બેઠો તહી નવ આલ્યુ ચારતું તહિ.
મનમાં સમજીને રહ્યા સહિ. હવે વાત એક નવિ થઈ દાદાજી મરણ
પામ્યા સહિ બંજવંત રાજ પોતાનું કરે, કાકાનું મનમાં નવ ધરે;
ખામ પિયે ને ખુશી કરે બિજી વાત મનમાં ન ધરે એ વાત અહિ
આંથી રહિ, બંકાવળી એ સાબળ્યું નહિ, તેણે બંજવંતને કરાવ્યું
સહિ, તમો કાકાને છેહ દેતા નહિ તમો ડાહ્યાને શું કહિયે કથી, ત-
મને શિખાસણ દેતા નથી, તમો છો ચક્રદ વિઠ્યા ગુણ જણ, તેમાં
ઝાઝું શું કહિએ વાણ. વેદ પુરાણ કહિએ કથી, પિતા કકામાં અતર નથી,
પીતાનું રાજ તે પુત્રજ કરે, ધરમ આપણે તેથી ફરે એનું કાગળમાં
લખ્યું છે સહિ, કાસદને મોકલ્યો તહી, જઈ કામદે કર્યા પ્રણામ,
કાગળ કરમાં આપો તે ટામ. વાંચી હરખ્યું અંતઃરણ, માત પીતાના
પામુ ચણે, માતા વચન મિથ્યા નવ કર, રંગરવ નરકે સાંચર.

કેહરો—બંજવંત બુધી આમજો, વાંચ્યો માતાનો પત્ર કાકાને
ચરણે નચ્યો, આપી મોહારનો છત્ર. અમલ પટો આપ્યો વળી આપ્યો
કરનો કટાર, આજ્યામન આપ્યું વળી, દિધો બહુ મનુહાર સાહાર
અમારા માત પિતાએ તેડાનીયો. અમો જઈશું અમારે ગામ ખ એ
પિયો ને ખુશી કરો, રાખજો પિતાનું નામ. ચારે ચિતમાં હરખીયા
દિધી બહુ આશીશ, માત પિતાની ભક્તિ કરે, તેને સનમુખ શ્રી
જુગાદશ પછે આગા માગી સંચરયા, ઉલટ અંગ ન માય, પ્રદ-
ક્ષણ કરિ પ્રેલુમ્યો, માત પિતાને પાય રૂપ દેખી રીજી ધણું, કરિ
એવું શુભ કાજ, આપણે જઈએ બંકાપુરિ આપી પત્રને રાજ, જોશી
તેડ્યા જુગતશુ દીવાં માન, લગ્ન લાખેણું કહો તમો રાજ તપે જમ
બાણ ત્યારે જુગતે જોશી બેલીયા ગુર ધર પ્રયોગ છે સાર, સાજ
એસાડો રિકમાં તપશે તેજ અપાર. વચન સુણી હરખ્યાં ધણું, કિધાં

સધળાં કાજ દાન પુન્ય કિધાં ધણાં, બલ્લવંતને સોાધ્યુ રાજ. વિમાન
ખેશિ બેડ જણા, બંકાવલી મોજર માનવી રૂપ મટી ગયું. પામ્યાં
દેવાંથી અવતાર. સુખ ભોગવે સ્વરગનું પામ્યાસુરપદ ધામ. પ્રાક્રમ
કિધાં અતિ ધણાં, જુગમાં રહે એક નામ.

ચોપાઈ—જેણે મુખે સમરયા શ્રી રામ, જુગમાં રહે એક એનું
નામ, અનદાન કીધાં બહુ ઠામ, કર્યું જેણે પરમારથનું કામ એ
પામે વછકું ધામ, જુગતે જશ વાધે પુર ગામ, જુગ જશ મનમાં
જેહનો, કહે કવી તેને જીવતો જણવો.

દોહરો—એવાં પ્રાક્રમ જે કરે, રાખી હઠડામાં ધીર નામ રહે
નવ ખંડમાં, જેવો વીક્રમ વીર. એ કથા જે સાંભળે, કરે જે પુન્યને
દાન, આ લોકમાં હુંજ પામશે પરલોકે બહુ માન ખુધી પ્રમાણે ચા,
તુરી, ધરીને મન ઉલાસ, જે માય સીખેને સાંભળે તેનો વછકું
વાસ. શ્રોતા વક્તા સાંભળે, પોહોચે મનના કોઈ, કશ કહે બોલજો
જે જે શ્રી રજુછોડ.

કબીર કાવ્ય.

આમાં મહાત્મા કબીરનો દેહરાના અને તેમાં રહેલો પાણીજ સહેલી બાપામાં એવા વિસ્તાર પુર્વક સમજાવ્યો છે વાંચવાથી સ્પષ્ટિ. ઇશ્વરશક્તી, મૃત્યુ વિગેરે સંબંધીનો ધાં ઈકદૃશ ખ્યાલ આપે છે, ગમે તેવા પાષાણ હૃદયવાળા માણસ આ સારૂ જ્ઞાન આપી નૂતન જીંદગીમાં પ્રવેશ કરાવે પુસ્તક શક્ત એકજવાર વાંચવાથી તે વારેવારે વાંચવાની પ્રેરણા કરે એવો એમાં અદ્ભૂત રસ છે આમાં સામર્થ્યઅંગ સ્મરણ ચિંતાવનીઅંગ, જીવનમૃતકઅંગ કામઅંગ આદિ ૨૦ અંગ અને તે એકથી એક એવા અદ્ભૂત છે કે તેનો ખરો ખ્યાલ વાંચવાથી જ થશે. શિવાય આમાં નીચે જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો આપેલા છે. (૧) કબીરને ગુરૂનાપ્રાપ્તિ (૨) કબીરના અદ્ભૂત ચમત્કારથી કાજી સાહેબે ચિડાઈ જઈ બાદશાહ મારફત કબીરસાહેબને બોલાવી તેમને લોહાની પેટીમાં પુરી ઉપચી મજબુત તાળુ લગાડી તે પેટીને ઘડાં પાણીમાં દબાડી દેવી અને બીજી બાજુએ કબીરસાહેબનું સમાધી અવસ્થામાં પાણીપર તરવું (૩) કબીરના મૃતદેહને બાદશાહની સમક્ષ મુદ્દે દેઠ કુદરતકે કમાલશે એમ કહી સજીવન કવું વિગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખામ નેવા લાયક છે. મર્ત સાધારણોના સંગવડતા બાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવ્યું છે. કામગીરી જોઈ ઉચા પાકા પુકા ઉપર કબીર સાહેબનો રૂપેરી વરખની છાપેલો ફોટો, બાંધણી મજબુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦ પોષ્ટેજ માફ.

મળવાનું ઠેકાણું.

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુપટે - ત્રણ દરવાજા - અમદાવાદ.

